

MANUAL DE LIMBA ROMÂNĂ

și noțiuni de cultură și civilizație românească

pentru școlile de naționalitate
în care limba română se predă ca obiect de studiu
clasa a 7-a

CROATICA

Mihaela Bucin

MANUAL DE LIMBA ROMÂNĂ

și noțiuni de cultură și civilizație românească
pentru școlile de naționalitate
în care limba română se predă ca obiect de studiu
clasa a 7-a

CROATICA – BUDAPESTA

Készült a Nemzetiségi tanulók nevelésének és oktatásának segítése elnevezésű,
a Társadalmi Megújulás Operatív Programon (TÁMOP-3.4.1.A-11/1-2012-0008)
belül megvalósuló
Modern oktatási programok kidolgozása a magyarországi román nemzetiségi kétnyelvű
és nyelvoktató iskolák számára című projekt keretében.

A tankönyvet az Országos Nemzetiségi Tanács javaslatára
az Oktatási Hivatal tankönyvvé nyilvánította.

Engedélyszám:

Pedagógiai szakértő:

Technológiai szakértő:

Szakmai lektor: *Cser Vera*

Nyelvi lektor: *Simonné Orosz Anna*

Illusztrációk és borítóterv: *Nagy Emília*

Szerkesztő: *Martyin Emília*

Borítófotó: *Alexandru Ciucurencu – Prieteni*

© Mihaela Bucin, 2015

© Croatica Nonprofit Kft., 2015

EMMI Kerettanterv: 51/2012. (XII. 21.) EMMI-rendelet
23/2013. (III. 29.) EMMI-rendelet 5. melléklet 10.6.2.5.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszchenyterv.gov.hu
06 40 638 638

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai
Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A mű más kiadványban való részleges vagy teljes felhasználása, utánközlése,
illetve sokszorosítása a Kiadó engedélye nélkül tilos!

Cuvânt înainte

Manualul de față este conceput în conformitate cu programa-cadru pentru școlile de naționalitate în care limba română se predă ca obiect de studiu (forma tradițională, forma lărgită și forma complementară). Conform acestei programe, obiectivele și sarcinile principale ale disciplinei Limba și literatura română sunt activizarea vocabularului achiziționat, dezvoltarea capacităților de înțelegere și de producere a textului, consolidarea interesului pentru lectură; dezvoltarea culturii scrisului prin diverse tipuri de compunere și prin aplicarea conștientă a normelor ortografice. Totodată, predarea limbii române își propune transmiterea noilor conținuturi specifice, dezvoltarea competențelor și capacităților legate de comunicarea orală și scrisă în limba română.

Manualul cuprinde lecții de literatură, limbă, comunicare și cultură selectate, de asemenea, pe baza recomandărilor programei-cadru.

Au fost alese pentru lectură texte literare ale unor scriitori români consacrați. Legându-se tematic de textele literare, sunt folosite pentru lectură și texte nonliterare care au rolul de a-i apropia pe elevi de realitatea în care trăiesc, determinându-i să citească pentru a se documenta, pentru a se informa, pentru a lucra sau pentru a se distra. Conținuturile și temele compunerilor au în vedere familiarizarea elevilor cu cultura română și cu realitățile românești contemporane.

Un scop esențial al manualului este formarea unor competențe specifice pe baza cărora elevii să dorească și să fie capabili să comunice în limba română. Cunoștințele cuprinse în manual sunt în acord cu nivelul de vârstă al elevilor precum și cu faptul că aceștia studiază limba română în mod sistematic, de cel puțin cinci ani. Manualul își asumă și un rol de încurajare a elevilor de a-și folosi competențele dobândite în alte contexte. În fiecare unitate de învățare, se găsesc cunoștințe și informații al căror rol este de a-l conștientiza pe elev că ceea ce învață îi folosește în viața reală.

Autoarea vă dorește să folosiți acest manual cu succes și responsabilitate, ca pe un stimul destinat să contribuie la performanța elevilor care învață în școlile cu ore de limba română, din Ungaria.

Mihaela Bucin

Gheorghe Sion
Limba românească
(fragment)

„Mult e dulce și frumoasă
Limba ce-o vorbim,
Altă limbă-armonioasă
Ca ea nu găsim.
Saltă inima-n plăcere
Când o ascultăm,
Și pe buze-aduce miere
Când o cuvântăm.
Românașul o iubește
Ca sufletul său,
Vorbiți, scrieți românește,
Pentru Dumnezeu.“

Gheorghe Sion s-a născut în 1822, în localitatea *Mamornița* (azi aflată în Ucraina) și a decedat la București în 1892. A fost un scriitor român bucovinean¹, membru titular al Academiei Române. Se trage dintr-o familie boierească din județul Vaslui. În 1848 a luat parte la mișcarea revoluționară din Moldova. A scos „*Revista Carpaților*“. A scris versuri, piese de teatru, a făcut traduceri din limba franceză. A rămas în conștiința populară prin poezia despre limba română, care începe cu versul „*Mult e dulce și frumoasă*“, cunoscută de orice român.

¹locuitor al regiunii Bucovina, care se întinde în nordul României și în Ucraina.

Întrebări:

1. Din ce familie de limbi face parte româna?
2. Ce limbi înrudite cu româna cunoașteți?
3. În ce țări se vorbește limba română?
4. În ce localități din Ungaria se vorbește limba română?

Rețineți!

În Ucraina trăiește și astăzi o comunitate românească. Vorbitorii de limbă română din Ucraina sunt în jur de 400 000. Cei mai mulți locuiesc în regiunea Cernăuți. Ei au școli, presă și alte instituții în limba română.

Temă:

1. Învățați poezia pe de rost.
2. Ascultați cântecul „Limba românească” pe versurile lui Gheorghe Sion și melodia lui Ioan Cârțu.

Știați că...

În română sunt câteva cuvinte care conțin numai vocale?

oaie, ouă, ie

Barbu Ștefănescu Delavrancea

Bunica

O văd, ca prin vis.

O văd limpede, așa cum era. Naltă, uscățivă, cu părul alb și creț, cu ochii căprui, cu gura strânsă și cu buza de sus crestată în dinți de pieptene, de la nas în jos.

Cum deschidea poarta, îi săream înainte.

Ea băga binișor mâna în sân și-mi zicea:

– Ghici...

– Alune!

– Nu.

– Stafide¹!

– Nu.

– Năut²!

– Nu.

– Turtă-dulce³!

– Nu.

Până nu ghiceam, nu scotea mâna din sân.

Și totdeauna sânul ei era plin.

Îi sărutam mâna.

Ea-mi da părul în sus și mă săruta pe frunte.

Ne duceam la umbra dudului din fundul grădinii.

Ea își înfigea furca cu caierul⁴ de in în brâu și începea să tragă și să răsucescă un fir lung și subțire. Eu mă culcam pe spate și lăsam alene capul în poala ei.

Fusul îmi sfârâia pe la urechi. Mă uitam la cer, printre frunzele dudului. De sus mi se părea că se scutură o ploaie albastră.

– Ei, ce mai vrei? îmi zicea bunica.

Surâsul ei mă gădila în creștetul capului.

– Să spui...

¹mazsola; ²csicscriborsó; ³mézes kalács; ⁴guzsaly

Și niciodată nu isprăvea basmul.

Glasul ei dulce mă legăna; genele mi se prindeau și adormeam; uneori tresăream și-o întrebam câte ceva; ea începea să spună, și eu visam înainte.

– A fost odată un împărat mare, mare...

– Cât de mare?

– Mare de tot. Și-și iubea împărăteasa ca ochii din cap. Dar copii nu avea. Și îi părea rău, îi părea rău că nu avea copii...

– Bunico, e rău să nu ai copii?

– Firește că e rău. Casa omului fără copii e casă pustie.

– Bunico, dar eu n-am copii și nu-mi pare rău.

Ea lăsa fusul¹, râdea, îmi dăsfăcea părul cârlionțat în două și mă săruta în creștetul capului.

Câte-o frunză se dăsprindea din ramuri și cădea legănându-se. Eu mă luam cu ochii după ea și ziceam:

– Spune, bunico, spune.

– Și așa, îi părea grozav de rău că nu avea copii. Și... nu mai putea de părere de rău că nu are copii... Într-o zi veni la el un moș bătrân, bătrân, că-și târa barba pe jos de bătrân și de cocoșat ce era. Și era mic, mic de tot...

– Cât era de mic?

– Poate să fi fost, așa, cam ca tine.

– Va să zică, nu era mic, mic de tot...

¹orsó; ²fúgyermek

– Era mic, da’ nu așa mic de tot. Și cum veni îi zise: „Măria-ta, ai doi meri în grădină, unul lângă altul, că nu știi care sunt ramurile unuia și care sunt ale altuia; și când înfloresc nu știi care sunt florile unuia și care sunt ale altuia; și aști doi meri înfrunzesc, înfloresc, se scutură și mere nu fac. Măria-ta, să știi că atunci când or lega rod aști doi meri, împărăteasa o să rămâie grea și o să nască un cocon² cu totul și cu totul de aur“... Piticul se duse, și împăratul alergă în grădină, și căută, căută peste tot locul, până dete peste ai doi meri. Merii se scuturaseră de flori, că sub ei parcă ninsese, dar rod nu legaseră.

– De ce nu legau rod, bunico?

– Știu eu?... Dumnezeu știe...

Era așa de cald... așa de bine în poala bunichii... o adiere încetinică îmi răcorea fruntea... norii albi, alunecând pe cerul albastru, mă amețeau... închideam ochii.

Ea spunea, spunea înainte, mulgând repede și ușurel firul lung din caierul de in.

– Și se gândi împăratul ce să facă, ce să dreagă ca merii să facă mere. Unii îl sfătuiau ca să-i ude mereu; și i-a udat mereu; alții ziceau să le dea mai mult soare; și împăratul a tăiat toți pomii de jur împrejur. Și merii înfloreau în fitece săptămână, și se scuturau, și rod nu legau. Într-o zi veni la împărat o babă bătrână, bătrână și zbârcită, ca mine de zbârcită, și mică, mică, ca tine de mică...

– Ca moșu de mică?

– Da, ca moșu...

– Atunci nu era mică de tot...

– Așa mică de tot nu era. Și zise împăratului: „Măria-ta, până n-oi mulge un ulcior de lapte de la Zâna Florilor, ce doarme dincolo de Valea Plângerii, într-o câmpie de mușețel, și n-oi uda merii cu laptele ei, merii n-or să lege rod. Dar să te păzești, măria-ta, că îndată ce te-or simți florile, încep să se miște, să se bată, și multe se apleacă pe obraji ei, și ea se deșteaptă, că doarme mai ușor ca o pasăre; și vai de cel ce l-o vedea, că-l preface, după cum o apuca-o toanele, în buruiană pucioasă or în floare mirositoare, dar d-acolo nu se mai mișcă“...

– Dar ce, ai adormit, flăcăul mamei?

Tresăream.

– A, nu... știu unde ai rămas... la-a-a... Zâna Florilor...

Auzisem prin vis.

Pleoapele-mi cădeau încărcate de lene, de somn, de mulțumire. Și mă simțeam ușor, ca un fulg plutind pe o apă care curge încet, încetinel, încetișor...

Și bunica spunea, spunea înainte, și fusul sfâr-sfâr pe la urechi, ca un bondar¹, ca acele cântece din buruienile în care adormisem de atâtea ori.

– Și împăratul a încălecat² pe calul cel mai bun...

– Cel mai bun... îngânam eu, de frică ca să nu mă fure somnul.

– ... și-a luat o desagă³ cu merinde și a plecaat...

– ... și-a plecaat...

– Și s-a dus, s-a dus, s-a dus...

– ... s-a dus, s-a dus...

– Până a dat de o pădure mare și întunecoasă...

– ... întunecoasă...

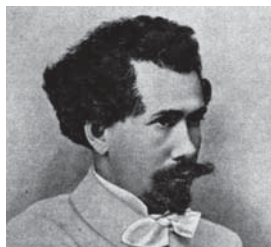
– ... de nu se vedea prin ea. Și acolo și-a legat calul d-un stejar bătrân, și-a pus desaga căpătâi și a închis ochii ca să se odihnească. Și... pasămite⁴ pădurea cânta și vorbea, că era fermecată. Și... cum îi aducea șoapte de departe, de pe unde ea era ca un fum, împăratul adormi, și dormi, și dormi...

Când m-am deșteptat, bunica isprăvise caierul.

Dar basmul?

Cu capul în poala bunichii, niciodată n-am putut asculta un basm întreg.

Avea o poală fermecată, și un glas, și un fus cari mă furau pe nesimțite și adormeam fericit sub privirile și zâmbetul ei.

Barbu Ștefănescu Delavrancea s-a născut în 1858, la *București*, și a decedat în 1918, la *Iași*. A fost scriitor, orator și avocat român, membru al Academiei Române și primar al Capitalei României, *București*. A scris nuvele și povestiri (*Hagi-Tudose*, *Sorcova*), basme (*Neghinița*, *Moș Crăciun*), piese de teatru (*Apus de soare*).

¹ dongó; ² nyeregbe szállt; ³ tarisznya; ⁴ ámbár

Întrebări:

1. Care sunt personajele acestei lecturi?
2. Ce daruri a obișnuit să primească nepotul de la bunica sa?
3. Unde merg nepotul și bunica să se odihnească? Ce fel de pom este dudul? Cum se numește în ungurește? Interesează-te cum numesc dudul românii din zona ta.
4. Cu ce se ocupă bunica în timp ce povestește?
5. Despre ce este vorba în basmul povestit de bunică? Cum se termină acest basm?

Rețineți!

Numele Delavrancea se referă la faptul că strămoșii acestui scriitor născut la București au fost originari din județul Vrancea.

Teme:

1. Citiți lectura pe roluri.
2. Extrageți ideile principale și alcătuiți planul simplu al lecturii.
3. Întrebați-i pe părinții voștri ce își amintesc despre bunicii lor, adică străbunicii voștri? Cum i-au chemat, unde au locuit, cu ce s-au ocupat?
4. Redați o întâmplare auzită de la bunica voastră, despre copilăria ei.
5. Realizați portretul bunicii voastre folosind expresiile următoare: față zâmbitoare, păr cărunț, voce blândă, prăjituri gustoase, surprize plăcute, sfaturi folositoare, povești de demult, casă primitoare, vorbe înțelepte, vacanța de vară.
6. Realizați un desen cu arborele genealogic¹ al familiei voastre, după modelul de mai jos:

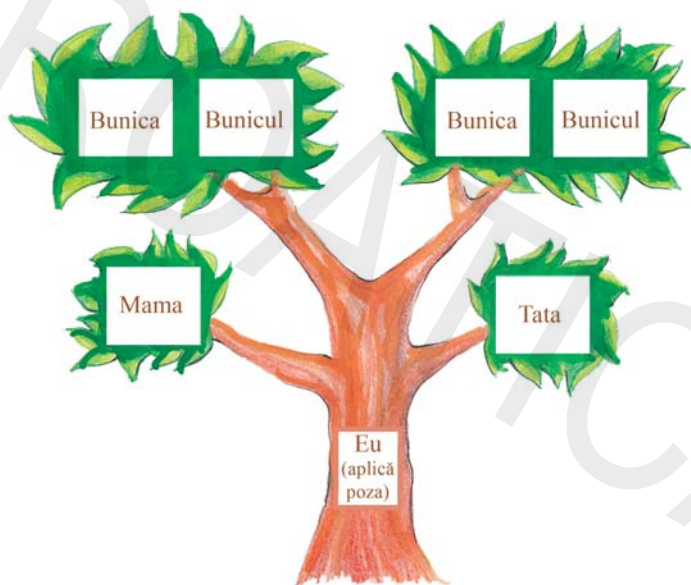
¹családfa

Știați că...

Bunicul și bunica sunt părinții părintelui unei persoane, fie ai tatălui, fie ai mamei acelei persoane. Din punctul de vedere genetic, un individ poate avea opt străbunici și șaisprezece stră-străbunici.

În unele regiuni din România pentru bunic și bunică sunt adesea întâlnite formele populare „tataie“ și, respectiv, „mamaie“, ori „buna și bunul“. Pentru bunici și străbunici mai sunt folosite în limba română și perechile: moșul și baba, tânul și tâna, bătul și băta.

Arborele genealogic

Ana Blandiana

Părinții

Părinții fac totul oricând pentru noi -
Ne nasc și ne cresc mai mari decât ei,
Rămân apoi cu discreție în urmă,
Nu ne deranjează de obicei.

Li-e rușine că sunt prea bătrâni, prea bolnavi,
Pentru noi prea modești¹ și prea simpli părinți,
Vinovați pentru timpul pierdut
Ne privesc în tăcere cuminți.

Apoi își mută privirea în stea,
Când raza-nglodată² de cer se subție.
Și, obosiți, nu pregetă³-o clipă
Să ni se așeze în pământ, temelie.

(Din volumul „Călcâiul vulnerabil“, 1966)

Ana Blandiana, este o poetă contemporană. Numele cu care își semnează creația este un *pseudonim*. Numele ei real este *Otilia Valeria Coman* și s-a născut în 1942, la Timișoara. Poeta Ana Blandiana este o voce sensibilă a poeziei românești, dar și o femeie foarte curajoasă, care a luptat pentru desființarea dictaturii comuniste din România, având un rol însemnat în evenimentele istorice din anul 1989.

Întrebări:

1. Care este tema poeziei?
2. Ce observă autoarea că se întâmplă cu părinții când îmbătrânesc?
3. Cum puteți explica expresia „își mută privirea în stea“?
4. La ce credeți că s-a gândit autoarea scriind „Să ni se așeze în pământ, temelie“?
5. Câte strofe are poezia? Câte versuri are o strofă?
6. Care este mesajul acestei poezii?

¹szerények; ²elnehezült sugár; ³nem habozik

Rețineți!

„Feciorii cei buni adaugă și cresc numele părinților lor și-l fac fără de moarte; iar feciorii cei răi ocărăsc și sting numele părinților buni.“

(Miron Costin)

„Copilul nu datorează părinților viața, ci creșterea.“

(Nicolae Iorga)

„Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta...“

(Biblia, Vechiul Testament, porunca a cincea)

Temă:

1. Învățați poezia pe de rost.
2. Căutați poezii despre legătura dintre copii și părinți în limba maghiară și comparați mesajul lor cu cel al poeziei „Părinții“, de Ana Blandiana.

Monumente ale iubirii materne

Familia a constituit sursa de inspirație¹ pentru mulți scriitori și artiști plastici². Nici nu poate fi altfel, deoarece familia este cuibul din care pornim în viață și la care dorim să ne întoarcem mereu. În familie ne simțim protejați și iubiți, ocrotirea părinților ne ajută să creștem și să ne maturizăm. Cei care cresc într-o familie frumoasă, sunt mai curajoși, mai hotărâți și mai veseli. De aceea, poate cea mai importantă năzuință a omului este să aibă în jurul său o familie iubitoare. În România există numeroase monumente care simbolizează dragostea dintre părinți și copii, grija și devotamentul³ mamei pentru prunci, sfințenia și căldura familiei.

Câteva grupuri statuare⁴ poartă numele Maternitate și înfățișează o mamă cu un copilăș. Aceste opere de artă sunt plasate adesea în jurul spitalelor de copii sau al maternităților⁵.

De exemplu, în parcul din fața Policlinicii de copii „Louis Țurcanu“ din Timișoara se află o statuie executată în 1968 de sculptorul *Nándor Wagner*, intitulată „*Maternitate*“.

Ideea de maternitate este reprezentată și de sculptorul *Ion Vlasiu* (1908–1997) sub forma unei femei tinere, purtând în brațe doi copii. Statuia se află în Parcul Grădina Icoanei, din centrul Bucureștiului.

¹ihlet; ²képzőművészek; ³odaadás; ⁴szoborcsoport; ⁵szülészet

Tot *Maternitate* se numește și statuia din orașul Ploiești, realizată în 1960 de artistul plastic *Ion Irimescu*. Ea reprezintă o fetiță care stă în brațele ocrotitoare ale mamei sale. Monumentul este realizat din bronz.

Întrebări:

1. De ce credeți că e potrivit ca să existe asemenea statui în spațiul public¹?
2. În zona voastră sunt opere plastice dedicate mamei sau familiei?

Teme:

1. Căutați pe hartă orașele în care se află aceste statui.
2. Descrieți fiecare dintre cele trei statui prezentate. Care vă place cel mai mult? De ce?
3. La ora de desen, realizați proiectul unei statui despre familie. În ce loc ați dori să o amplasați²?

¹köztér; ²elhelyez

Silvia Kerim

Câinele

Stătea în curte tolănit lângă coteț. Lanțul era cam scurt, așa că nu se putea întinde la soare cum ar fi vrut el.

Alături, pe marginea unei farfurii albe, de tablă, cu smalțul¹ plesnit în mai multe locuri, țopăia o vrabie mică. Ciugulea ultimele firimituri de mămăligă.

Când isprăvi, ciripi de două-trei ori, apoi se apucă să-și curețe tacticoasă² penele.

Era liniște în curte, vrabia se plictisea, așa că intră în vorbă cu câinele:

– Ce ființă ciudată mai ești și tu, începu ea, vrând să-l certe. Vezi, eu zbor toată ziua, peste case, peste curți, peste păduri și ape. Cunosc tot soiul de animale, dar ființă ca tine n-am mai pomenit.

Câinele deschise un ochi. N-avea chef de vorbă, dar vrăbiile nu se lasă niciodată până nu termină ce au de spus.

Vrabia așteptă o clipă. Apoi continuă netulburată:

– Ziceam că ești ciudat³. Ți-ai închinat toată viața Omului. Pentru tine, Omul e totul! Nu trăiești decât pentru Om! Ce idee! Urșii se omoară după miere și zmeură, vulpile se dau în vânt după găini, berzele sunt nebune după broaște.. Eu, de pildă, mă bucur că e vară – ooo, nu pot să sufăr iernile – ciripesc cât îmi place, caut râme și semințe și nu-mi pasă de nimic! Și de nimeni! Nici de Om nu-mi pasă! El cu ale lui, eu cu ale mele. Uite, și pisica. Mai degrabă o interesează șoarecii sau ghebele de lână. Nu zic, stă pe lângă Om, dar nu exagerează ca tine.

¹zomânc; ²megfontolt; ³fura

N-am auzit până acum de vreo poveste „Pisica soldatului“. Pe când de „Câinele soldatului“ a auzit toată lumea.

Câinele tresări. Era o poveste care-i trezea amintiri dureroase.

– Știi și tu povestea asta? N-aș fi crezut că o vrabie știe povești cu câini.

– Noi știm tot soiul de povești. De acolo, de sus, vezi o mulțime de lucruri. Mai multe decât de la nivelul tău. Și-apoi cine nu știe povestea despre câinele soldatului? Cine nu știe că după ce a murit Soldatul, Câinele a preferat să moară pe mormântul Stăpânului său decât să trăiască fără el? E adevărat că voi ați inventat cuvântul Fidelitate?

– Nu numai cuvântul, spuse câinele. Se trezise de-a binelea.

– Mda, sunteți ciudați, făcu vrabia, țopăind jur împrejurul farfuriei goale. Aud că așa o țineți de când lumea și pământul. Stați pe lângă Om, îl apărați de fiare¹ și de dușmani, vă bucurați de bucuriile lui, vă întristați când e necăjit sau rănit, vă neliniștiți când e neliniștit și pieriți – ca de o boală! – când pleacă sau uită de voi. De ce?

– Așa ne e firea, spuse câinele cu simplitate.

– E de-ajuns să vă mângâie pe creștet sau să vă arunce o bucată de pâine că vă și apucați să dați din coadă. Tot voi ați inventat și asta cu datul din coadă! mai spuse vrabia cu un fel de ciudă. După câte știu au încercat și maimuțele și pisicile – șirete² între șirete – să vă fure trucul ăsta cu datul din coadă, dar nu le-a mers. Uite, și eu am coadă și nu prea reușesc să-mi arăt bucuria dând din ea. Ce-i drept nici nu prea știu ce-i aia bucurie. Voi, câinii, ați descoperit și asta. Și joaca. Și încă ce?

Câinele nu răspunse.

¹fenevadak; ²ravaszok

Atunci, dorind, pesemne, să priceapă rostul tăcerii lui, vrabia-l privi pentru întâia oară în ochi, și descoperi, uluită¹, că cel mai vechi și mai încercat prieten al omului, câinele credincios, avea privire de OM.

Silvia Kerim, născută în 21 octombrie 1931, este autoarea a zeci de volume de literatură pentru copii, originale sau traduceri din literatura universală. Este autoarea unor musicaluri de mare succes, inspirate din opere universale nemuritoare ca „*Mary Poppins*“, „*Micuța Dorothy*“, „*Gulliver*“, „*Frumoasa din pădurea adormită*“, destinate în primul rând publicului tânăr. Tatăl scriitoarei a fost turc, iar mama sa a fost ungu-roaică, originile acestea au jucat un rol important pentru Silvia Kerim, ea devenind deschisă și atentă la lumea înconjurătoare. A fost premiată cu Ordinul „Meritul Cultural – în grad de Cavaler“, acordat de președintele României și a fost declarată „Femeia anului 2004“.

Întrebări:

1. Care sunt personajele acestei lecturi?
2. Ce procedeu artistic folosește autoarea când le face să dialogheze pe aceste animale?
3. Cum își manifestă câinele bucuria?

¹döbbenettel

4. Ce înseamnă cuvântul „fidelitate” și de ce se potrivește acest termen cu atitudinea câinilor față de om?
5. Ce trăsătură neobișnuită observă vrabia la câine?

Teme:

1. Citiți lectura pe roluri.
2. Extrageți ideile principale și alcătuiți planul simplu al lecturii.
3. În lectură este vorba despre o creație literară cu titlul „Căinele soldatului”. Citiți poezia și explicați de ce vrabia a amintit aceste versuri în dialogul ei cu câinele.

Grigore Alexandrescu

Căinele soldatului

Rănit la războaie, soldatul căzuse,
Și-n puține zile chinuit muri,
Depart de-o mumă care îl crescuse,
Și care-l iubi!

Sărman, fără rude, pe țărmuri străine,
N-avea nici prieteni, nici un ajutor;
Nu era ființă care să suspine¹
Pentr-un trecător!

Singurul tovarăș² de nenorocire,
Singura-i avere, un câine iubit,
Ședea lângă dânsul și-n mare mâhnire³
Părea adâncit.

Acum tot e gata pentru îngropare,
Acum ridic trupul pe mâini de soldați,
Cinste hotărâtă acelora care
Mor pentru-mpărați.

În fruntea paradei câinele pornește,
Din ochii lui pică lacrimi pe pământ,
Ca un iubit frate el îl însoțește
Până la mormânt.

Aci se oprește, aci se așează,
Nimic nu îl face a se depărta:
Așteaptă să-l strige, crede c-o să-l vadă
Când s-o deștepta!

¹sóhajtani; ²társ; ³bánat

Câteodată cearcă piatra s-o ridice,
Câteodată latră după-un călător,
Cuprins de durere: Vino, parc-ar zice,
Să-mi dai ajutor.

De două ori noaptea cu umbrele sale
Emisferul nostru l-a învăluit,
Și sârmanul câine din locul de jale
A fost nelipsit!

Apoi când străinul de milă voiește
A-l trage deoparte și hrană a-i da,
El își pleacă capul, în pământ privește,
Și nimic nu vrea!

Dar în dimineața cea viitoare,
Pe când se deșteaptă omul muncitor,
Zăcea lângă groapă, mort de întristare,
Căinele Azor!

Știați că...

Știați că există două rase de câini ciobănești românești?

Ciobănescul mioritic este un câine masiv, puternic și curajos. Face parte dintr-o rasă foarte veche, din Carpați. Este un excelent câine de turmă, paznic incoruptibil și un minunat câine de însoțire. S-a păstrat datorită ciobanilor, fiind folosit de cei din regiunea Sibiului și a Brașovului, numiți și *mocani*, de unde și denumirea populară a Mioriticului de „barac mocănesc”. Este considerat de unii singurul câine care are șanse de a scăpa cu viață în lupta cu ursul care atacă stâna.

Ciobănescul carpatin românesc are o înfățișare asemănătoare cu a lupului, mai ales prin culoarea blanei. Este un câine viguros și rezistent. Se adaptează bine la condițiile grele, de paznic al turmelor în sălbăticia muntelui. Nu e pretențios la mâncare. Este foarte atașat de turmă și de stăpânul său, pe care îl apără cu devotament. Popular, acest câine se numește și *zăvod*.

Temă:

Cei care iubesc câinii au trecut deseori prin întâmplări interesante în care a fost implicat acest animal pe drept cuvânt numit „cel mai bun prieten al omului“. Iată ce povestește un cioban despre devotamentul câinelui său:

„No, măi fraților, pe mine astă-vară m-a mârtecat ursul. Ia, am 29 de răni cusute și dacă n-aveam câinele cu mine, doi copii rămâneau orfani de tată și eu nu m-aș mai fi bucurat de lumina zilei. Un câine cu mare curaj în el, care a dat dovadă de dragoste față de stăpânul lui. Atâta a hățuit ursul, până mi-a dat drumu de am căzut grămadă la pământ. Și ursu s-a luat după câine zbierând, că-i dădea câinele într-una roată și-l mușca de unde apuca. Când am fost dus la spital, mi-au rămas bâta și pălăria în mijlocu pădurii: câinele a stat și urlat trei zile lângă ele, la locul faptei. Și nu s-a dus după niciun cioban. Și la trei zile după aceea, s-au trezit ciobanii cu el în cârdul de oi și numai urla și mă aștepta întruna. Când m-am întors de la spital în munte, la alesul oilor, câinele a pus labele pe cal, că eu eram legat de șa, și a început să-mi lingă mâinile și îi curgeau lacrimile de bucurie, ca la om. Asta-i câinele meu!“

Ați auzit sau ați avut experiențe asemănătoare cu câinii voștri? Scrieți-le și adunați-le într-o culegere a întregii clase, cu titlul: „Povestiri despre câinii noștri“. Ilustrați culegerea cu fotografii și desene.

Ion Creangă

La cireșe

Odată, vara, pe-aproape de Moși, mă furișez din casă și mă duc, ziua miază-mare, la moș Vasile, fratele tatei cel mai mare, să fur niște cireșe; căci numai la dânsul și încă la vro două locuri din sat era câte un cireș văratic, care se cocea-pălea de Duminica Mare. Și mă chitesc¹ eu în mine, cum s-o dau, ca să nu mă prindă. Intru mai întâi în casa omului și mă fac a cere pe Ioan, să ne ducem la scăldat.

– Nu-i acasă Ion, zise mătușa Mărioara; s-a dus cu moșu-tău Vasile sub cetate, la o chiuă² din Codreni, s-aducă niște sumani³. Căci trebuie să vă spun că la Humulești torc și fetele și băieții, și femeile și bărbații; și se fac multe giguri de sumani, și lăi, și de noaten, care se vând și pănură, și cusute; și acolo, pe loc, la negustori armeni, veniți înadins din alte târguri: Focșani, Bacău, Roman, Târgu-Frumos, și de pe aiurea, precum și pe la iarmaroace⁴ în toate părțile. Cu asta se hrănesc mai mult humuleștenii, răzeși⁵ fără pământuri, și cu negustoria din picioare: vite, cai, porci, oi, brânză, lână, oloi, sare și făină de păpușoi⁶; sumane mari, genunchere și sârdace⁷; ițari⁸, bernevici⁹, cămeșoaie, lăicere¹⁰ și scorțuri¹¹ înflorite; ștergare din borangic¹² alese, și alte lucruri, ce le duceau luna în târg de vânzare, sau joia pe la mănăstirile de maice, cărora le vine cam peste mână târgul.

– Apoi dar, mai rămâi sănătoasă, mătușă Mărioară! vorba de dinioarea; și-mi pare rău că nu-i vărul Ion acasă, că tare-aș fi avut plăcere să ne scăldăm împreună... Dar în gândul meu: Știi c-am nimerit-o? bine că nu-s acasă; și, de n-ar veni degrabă, și mai bine-ar fi!... Și, scurt și cuprinzător, sărut mâna mătușei, luân-

¹ morfondírozok; ² kallómalom; ³ posztó, guba; ⁴ vásárok; ⁵ részesparaszt; ⁶ kukorica; ⁷ rövidkabátok; ⁸ fehér nadrag; ⁹ posztónadrágok; ¹⁰ lócatakaró; ¹¹ szőttesek; ¹² selyem

du-mi ziua bună, ca un băiat de treabă, ies din casă cu chip că mă duc la scăldat, mă şupuresc pe unde pot şi, când colo, mă trezesc în cireşul femeii şi încep a cărăbăni la cireşe în sân, crude, coapte, cum se găseau. Şi cum eram îngrijit şi mă sileam să fac ce-o face mai degrabă, iaca mătuşa Mărioara, c-o jordie¹ în mână, la tulpina cireşului.

– Dar bine, ghiavole, aici ți-i scăldatul? zise ea, cu ochii holbați la mine; coboară-te jos, tâlharule, că te-oî învăța eu.

Dar cum să te cobori, căci jos era prăpădenie! Dacă vede ea şi vede că nu mă dau, zvârr! de vro două-trei ori cu bulgări în mine, dar nu mă chiteşte. Apoi începe a se aburca pe cireş în sus, zicând: Stai, măi porcane, că te căptuşeşte ea, Mărioara, acuş! Atunci eu mă dau iute pe-o creangă, mai spre poale, şi odată fac zup! în nişte cânepă, care se întindea de la cireş înainte şi era crudă şi până la brâu de naltă. Şi nebuna de mătuşa Mărioara, după mine, şi eu fuga iepureşte prin cânepă, şi ea pe urma mea, până la gardul din fundul grădinii, pe care neavând vreme să-l sar, o cotigeam înapoi, iar prin cânepă, fugind tot iepureşte, şi ea după mine până-n dreptul ocolului pe unde-mi era iar greu de sărit; pe de lături iar gard, şi hârsita² de mătuşă nu mă slăbea din fugă nici în ruptul capului! Cât pe ce să pună mâna pe mine! Şi eu fuga, şi ea fuga, şi eu fuga, şi ea fuga, până ce dăm cânepa toată palancă³ la pământ; căci, să nu spun minciuni, erau vro zece-douăsprezece prăjini⁴ de cânepă, frumoasă şi deasă cum îi peria, de care nu s-a ales nimica. Şi după ce facem noi trebuşoara asta, mătuşa, nu ştiu cum, se încâlceşte prin cânepă, ori se împiedică de ceva, şi cade jos. Eu, atunci, iute mă răsucesc într-un picior, fac vro două sărituri mai potrivite, mă azvârl peste gard, de parcă

¹vessző; ²zsugori; ³laposra; ⁴régi hosszmértékegység

nici nu l-am atins, și-mi pierd urma, ducându-mă acasă și fiind foarte cuminte în ziua aceea...

Dar mai în deseară, iaca și moș Vasile, cu vornicul și paznicul, strigă pe tata la poartă, îi spun pricina și-l cheamă să fie de față când s-a ispăși cânepa și cireșele... căci, drept vorbind, și moș Vasile era un cărpănos¹ și-un pui de zgârie-brânză, ca și mătușa Mărioara. Vorba ceea: A tunat și i-a adunat. Însă degeaba mai clămpănesc eu din gură: cine ce are cu munca omului? Stricăciunea se făcuse, și vinovatul trebuia să plătească. Vorba ceea: Nu plătește bogatul, ci vinovatul. Așa și tata: a dat gloabă pentru mine, și pace bună! Și după ce-a venit el rușinat de la ispașă, mi-a tras o chelfâneală² ca aceea, zicând:

– Na! satură-te de cireșe! De-amu să știi că ți-ai mâncat liftiria³ de la mine, spânzuratele! Oare multe stricăciuni am să mai plătesc eu pe urma ta? Și iaca așa cu cireșele; s-a împlinit vorba mamei, sărmana, iute și degrabă: Că Dumnezeu n-ajută celui care umblă cu furțișag.

(din volumul *Amintiri din copilărie*)

Ion Creangă s-a născut în 1837, la *Humulești*, județul Neamț. A murit la 31 decembrie 1889, la Iași. Recunoscut datorită măiestriei basmelor, poveștilor și povestirilor sale (*Capra cu trei iezi*, *Ivan Turbincă*, *Soacra cu trei nurori*, *Acul și barosul*, *Cinci pâini*), Ion Creangă este considerat a fi unul dintre clasicii literaturii române mai ales datorită operei sale autobiografice *Amintiri din copilărie*.

Creangă a mai avut încă șapte frați și surori. Copilăria și tinerețea lui Creangă sunt cunoscute datorită operei sale *Amintiri din copilărie*. În 1847 începe școala de pe lângă biserica din satul natal. În 1853 este înscris la Școala Domnească de la Târgu Neamț. După dorința mamei, care voia să-l facă preot, este înscris la Școala catihetică din Fălticeni. După desființarea școlii din Fălticeni, este silit să plece la Iași, absolvind cursul inferior al Seminarului Teologic „Veniamin Costachi” de la Socola.

Timp de 12 ani este dascăl și diacon la diferite biserici din Iași. În anul 1867 apare *primul abecedar românesc* conceput de Ion Creangă, intitulat *Metodă nouă de scriere și citire*.

¹smucig; ²elnadrágolás; ³megbecsülés

Face cunoștință cu *Mihai Eminescu*, pe când acesta era revizor școlar, și devin foarte buni prieteni. La îndemnul lui Eminescu începe să scrie și să participe la întâlnirile Societății Junimea din Iași, unde citește din scrierile sale.

Ion Creangă este cel mai cunoscut autor român de literatură pentru copii. Nepotul său, *arhitectul Horia Creangă*, este considerat cel mai important arhitect român al perioadei interbelice. În București, el a proiectat peste 70 de clădiri.

Întrebări:

1. În ce anotimp, în ce an (cu aproximație) și în ce loc credeți că se petrece această întâmplare?
2. Din ce volum face parte această povestire? La ce persoană este relatată întâmplarea? Ce credeți, cine este copilul din această povestire?
3. Cum își ia băiatul măsuri de siguranță, ca să vadă dacă mătușa sa este singură acasă?
4. Ce pagubă au reclamat unchiul și mătușa la părinții copilului?
5. Cum ar fi putut eroul povestirii să procedeze pentru a evita această situație neplăcută pentru el și pentru adulții din familie?

Teme:

1. În lectură sunt amintite două denumiri de sărbători religioase: *Moșii* și *Duminica Mare*. Documentați-vă ce semnificație au aceste zile.
2. Căutați pe hartă localitățile pe care Ion Creangă le pomenește în această povestire. În ce zonă și în ce județ din România se află aceste localități?
3. Textul cuprinde numeroase *regionalisme* și *arhaisme*. Alcătuiți un *mic dicționar* cu aceste cuvinte și căutați explicația lor în DEX. Încercați să traduceți termenii în maghiară.
4. Ion Creangă folosește multe expresii populare. Căutați cum ați putea spune cu alte cuvinte:

*pui de zgârie-brânză
a dat gloabă pentru mine
mă chitesc eu în mine*

5. Care este înțelesul următoarelor proverbe pe care autorul le folosește în povestirea sa?

*A tunat și i-a adunat.
Nu plătește bogatul, ci vinovatul.
Dumnezeu n-ajută celui care umblă cu furțișag.*

Știați că...

Ion Creangă este autorul primului abecedar în limba română, apărut în 1867?

Ion Creangă a fost pentru un timp învățător, elevii săi l-au apreciat și l-au îndrăgit. I-au păstrat amintiri frumoase ca această evocare pe care i-o face scriitorul Jean Bart:

„Printre atâția dascăli severi și înăcriți, care mi-au chinuit copilăria ani de-a rândul, îmi apare figura blândă și jovială a domnului Creangă, pe care toți băieții îl iubeau. Blând, comunicativ, săgalnic, domnul Creangă nu ne strunea, ca ceilalți dascăli, în fața cărora ședeam smirnă, pironiți în bănci. Uneori, afară, privea la jocurile noastre și ne învăța cum trebuie să batem mingea.

Într-o iarnă ne dam cu săniuța pe lunecușul râpii de la Săricica (Sărărie), trecând ca săgeata prin fața cocioabei lui Creangă. Într-o zi dascălul nostru, care privea din cerdac, și-a aruncat pe umeri o cațaveică scurtă din blană de vulpe și a ieșit la poartă. Oprind sania din coadă, după ce și-a îndesat pe cap căciula de oaie, a încălecat cât era de mare pe săniuța mea și a pornit la vale, ca să ne învețe pe noi mucoșii cum trebuie să cârnim cu piciorul sania la cotitură.“

Ce credeți? De ce a fost iubit și apreciat atât de mult învățătorul Ion Creangă, de elevii săi?

Casa memorială din Humulești, în care s-a născut Ion Creangă

Mihai Eminescu

Fiind băiet¹ păduri cutreieram

Fiind băiet păduri cutreieram
Și mă culcam ades lângă izvor,
Iar brațul drept sub cap eu mi-l puneam
S-aud cum apa sună-ncetișor:
Un freamăt lin trecea din ram în ram
Și un miros venea adormitor.
Astfel ades eu nopți întregi am mas,
Blând îngânat de-al valurilor glas.

Răsare luna,-mi bate drept în față:
Un rai din basme văd printre pleoape,
Pe câmpi un val de argintie ceață,
Sclipiri pe cer, văpaie² peste ape,
Un bucium³ cântă tainic cu dulceață,
Sunând din ce în ce tot mai aproape...
Pe frunza-uscate sau prin naltul ierbii,
Părea c-aud venind în cete cerbii.

Alături teiul vechi mi se deschide:
Din el ieși o tânără crăiasă,
Pluteau în lacrimi ochii-mi plini de vise,
Cu fruntea ei într-o maramă⁴ deasă,
Cu ochii mari, cu gura-abia închisă;
Ca-n somn încet-încet pe frunze pasă,
Călcând pe vârful micului picior,
Veni alături, mă privi cu dor.

Mihai Eminescu s-a născut la *Botoșani*, la 15 ianuarie 1850. Este al șaptelea din cei 11 copii ai lui Gheorghe Eminovici și al Ralucăi Eminovici, născută Jurașcu. Își petrece copilăria la Botoșani și Ipotești, în Bucovina, care atunci făcea parte din Imperiul Habsburgic. Între 1858 și 1866, urmează cu intermitențe școala la Cernăuți (acest oraș se află azi în Ucraina).

1866 este anul primelor manifestări literare ale lui Eminescu. În ianuarie moare profesorul de limba română Aron Pumnul și elevii scot o broșură, în care apare și poezia „*La mormântul lui Aron Pumnul*” semnată M. Eminovici. În martie, debutează în revista „*Familia*”, scoasă la Pesta de *Iosif Vulcan*, cu poezia „*De-aș avea*”. *Iosif Vulcan îi schimbă numele în Mihai Eminescu*, adoptat apoi de poet și, mai târziu, și de alți membri

¹ termen regional din Bucovina pentru „băiat”; ² lângă; ³ hegyi kürt; ⁴ fejfedő

ai familiei sale. În același an îi mai apar în „Familia“ din Pesta încă 5 poezii. Între 1869 și 1872 este student la Viena. Începe colaborarea la revista „Convorbiri Literare“ din Iași; debutează ca publicist în ziarul „Albina“ din Pesta. Între 1872 și 1874 este student la Berlin. Urmează cu regularitate două semestre, dar nu se prezintă la examene. Se întoarce în țară, trăind la Iași între 1874–1877. E director al Bibliotecii Centrale, profesor suplinitor¹, revizor școlar² pentru județele Iași și Vaslui, redactor la ziarul „Curierul de Iași“. În 1877 se mută la București, unde până în 1883 este redactor, apoi redactor-șef la ziarul „Timpul“. În iunie 1883, se îmbolnăvește grav. În decembrie îi apare volumul „Poezii“, singurul volum tipărit în timpul vieții lui Eminescu. Mihai Eminescu se stinge din viață în zorii zilei de 15 iunie 1889.

Cele mai cunoscute poezii din creația sa sunt: *Floare-albastră*, *Lacul*, *Pe lângă plopii fără soț*, *Somnoroase păsărele*, *Lucașfărul*.

Întrebări:

1. Ce date cunoașteți despre viața poetului Mihai Eminescu?
2. Despre care perioadă a vieții sale este vorba în poezie?
3. Interesați-vă unde sunt locurile în care a copilărit Mihai Eminescu (regiune, județ, localitate)!

¹helyettesítő tanár; ²tanfelügyelő

4. Ce elemente ale naturii enumeră poetul?
5. Ce sentimente are poetul față de anii copilăriei?

Casa memorială Mihai Eminescu de la Ipotești este un monument istoric și un muzeu memorial amenajat în casa familiei în care a văzut lumina zilei poetul, în satul Ipotești din județul Botoșani.

Rețineți!

Ziua nașterii poetului Mihai Eminescu, *15 ianuarie*, a fost aleasă drept *Ziua Culturii Naționale*.

Temă:

Alcătuți o scurtă compunere cu titlul „Pădurea copilăriei lui Eminescu”, în care să descrieți locurile care l-au marcat pe poet. Folosiți expresii din poezia studiată. Pentru a vă documenta pentru compunere, faceți o excursie într-o pădure de lângă localitatea voastră.

Lucian Blaga

Hronicul¹ și cântecul vârstelor

(fragment)

Casa părintească din Lancrăm, sat situat între orașelul Sebeș-Alba și Cetatea Bălgradului (Alba-Iulia) era o clădire veche, destul de masivă în asemănare cu celelalte case dimprejur. Ne rămase de la moșul Simion Blaga, care fusese pe vremuri, până pe la 1870, preot în sat. Către uliță de o parte și de alta a ogrăzii, erau două grădinițe împrejmuite cu stâlpi de zid și de gard – una de flori, cealaltă, mai mică și chiar în fața casei – cu straturi sterpe²: aci se ofilea în permanență un pin, de sub care culegeam adesea acele căzute, gălbui, înmănunchiate la un capăt, ca niște țânțari cu cinci lungi picioare. În aceeași grădiniță se înălța uriașul castan, ce copleșea cu coroana lui toată casa. Bănuiam sub scoarța castanului lăcașul unui duh legat în chip misterios³ de destinul casei și al familiei (castanul avea să se stingă de altfel, mai târziu, tocmai în anul când murea și Tata). Trepte de piatră, cizelate⁴ de pași și netezite de ploi, suiau din curte în casă. Alături era gârliciul⁵, pe unde coboram în pivniță, pe lespezi, sub care forfotea⁶ umedă și cu miros pătrunzător o enormă prăsilă de broaște râioase. Spre curte casa era în întregime acoperită de viță sălbatică, cu rod mărunț. Între casă și șură, se îngheșuia, pitită, bucătăria de vară străjuită de un dud cu frunza deasă, sub care vara luam masa, învăluiri de cântecul puterilor păsărești, în casă se urmau în șir patru încăperi, dintre care una era de „lux”: odaia spre uliță („casa dinainte”, cum îi ziceam), un modest salon, aproape totdeauna sumbru⁷, care se deschidea rar de tot și numai musafirilor de la oraș. În acest salon, mobilat într-un fel mic-burghez⁸, domnea totdeauna o răcoare de piatră. Mi-aduc aminte de două dulapuri vechi, de nuc, cu uși ce luceau în jocuri ca de apă, și de-o comodă Biedermeier, pe care un ceas auriu, pus sub un clopot de sticlă, cânta, când era „tras”, două melodii vieneze⁹ cu sunete metalice, săltărețe și ușurele, ce evocau o epocă. De multe ori mă furișam în salon numai ca să declanșez automatul închis sub clopotul de sticlă. Întorceam resorturile, ce pârâiau șubrede, cu o cheie ruginită, și melodiile începeau să picure! Despre ceas umbla în sat o legendă odioasă¹⁰. Într-un trecut mai depărtat, poate că o jumătate de veac în urmă, se iscase anume între comuna noastră și municipiul săsesc Sebeș-Alba un mare proces pentru „Coasta” satului (dealul podgoriilor), proces, ce avea să fie judecat în ultimă instanță la Viena.

¹krónika; ²kopár; ³titokzatos; ⁴koptatott; ⁵pinceajtó; ⁶pezseg; ⁷sötét; ⁸kispolgári; ⁹bécsi; ¹⁰gyűlöletes

Ca împuternicit¹ al satului pleca la Viena, cu scrisori și peceteți, chiar moșul Simion. Din nenorocire procesul a fost pierdut, o încheiere și o stingere, ce-o îndurau aproape toate gâlcevile² ivite între români și sași. Moșul Simion, care făcuse drumul anevoios³ până în capitala împărăției, n-ar fi voit să se întoarcă acasă cu mâna pustie. Ca să facă o bucurie celor ai săi, cumpără auriul și aerianul ceas. Dar lui cască-gură din sat ceasornicul i se păru o comoară, dacă nu miraculoasă, cel puțin lipsită de legitimitate⁴, iar limbile negre născociră numaidecât legenda că moșu ar fi vândut „Coasta” pentru un „ceas care cântă”.

Lucian Blaga a fost un filozof, poet, dramaturg, traducător, jurnalist, profesor universitar, academician și diplomat român. S-a născut în 1895, la *Lancrăm*, lângă Sebeș, și a decedat în 1961, la Cluj. Lucian Blaga a fost al nouălea copil al unei familii de preoți.

A urmat cursurile Facultății de Teologie din Sibiu și Oradea, apoi a studiat filosofia și biologia la Universitatea din Viena, între anii 1916 și 1920, obținând titlul de doctor în filosofie. După terminarea studiilor, se stabilește la Cluj. Este membru fondator al revistei *Gândirea*. Este pasionat de filozofie. Publică eseuri filozofice, mai multe volume de versuri precum și piese de teatru. În 1936 este ales membru al Academiei Române.

Casa natală a poetului Lucian Blaga, aflată pe Ulița Veche, în Lancrăm

¹ megbízott; ² veszekedés; ³ nehézkés; ⁴ jogszerűség

„Hronicul și cântecul vârstelor“ este o scriere autobiografică, în care Lucian Blaga rememorează evenimente importante din copilăria și adolescența sa. Ne prezintă membri ai familiei sale, casa și locurile natale, anii de școală. Descrierea casei părintești e realizată cu multă minuțiozitate, cu amănunte despre curte, grădină, camere, obiectele pe care și le amintește scriitorul și care aveau povestea lor, precum ceasul cântător.

Casa memorială Lucian Blaga astăzi este un muzeu des vizitat de turiștii care trec prin localitatea *Lancrăm*, din județul Alba.

Întrebări:

1. Ce informații ai aflat despre Lucian Blaga?
2. Cum descrie scriitorul casa sa natală?
3. Ce încăperi are casa și cum sunt ele înfățișate?
4. Ce vegetație se află în jurul casei?
5. Despre ce membri ai familiei lui Blaga este vorba în fragment?
6. Descrieți cu vorbele voastre povestea ceasului cântător?

Rețineți!

Pământul natal să-ți fie sacru! Străduiește-te să-i faci cinste, să-i fii de folos!

(Révai Miklós)

Nu știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stâlpul hornului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă țineam când începusem a merge copăcel, la cuptorul pe care ma ascundeam, când ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie!

(Ion Creangă)

Teme:

1. În desenul de mai jos este planul unei case, cu parter și etaj. Pe baza planului, descrieți apartamentul din desen, împreună cu mobilierul și alte obiecte care se potrivesc în fiecare cameră.
2. Executați planul casei sau al apartamentului în care locuiți.

3. Comparați mobilierul din cele două imagini. Care mobilă vă place mai mult: cea mai veche sau cea modernă? Scrieți o compunere în care să vă argumentați alegerea.

Ion Luca Caragiale

Vizită

(fragment)

M-am dus de sf. Ion să fac o vizită doamnei Maria Popescu, o veche prietenă, ca s-o felicit pentru onomastica¹ unicului său fiu, Ionel Popescu, un copilăș foarte drăguț de vreo opt anișori. N-am voit să merg cu mâna goală și i-am dus băiețelului o minge foarte mare de cauciuc și foarte elastică². Atențiunea mea a făcut mare plăcere amicei³ mele și mai ales copilului, pe care l-am găsit îmbrăcat ca maior⁴ de roșiori în uniformă de mare ținută.

Pe când doamna Popescu-mi expune părerile ei sănătoase în privința educației copiilor, auzim dintr-o odaie de alături o voce răgușită⁵ de femeie bătrână:

– Uite, coniță, Ionel nu s-astâmpără!

– Ionel! strigă madam Popescu; Ionel! vin' la mama!

Apoi, cătră mine încet:

– Nu știi ce ștrengar se face... și deștept... Dar vocea de dincolo adaogă:

– Coniță! uite Ionel! vrea să-mi răstoarne mașina!... Astâmpără-te⁶, că te arzi!

– Ionel! strigă iar madam Popescu; Ionel! Vin' la mama!

– Sări, coniță! varsă spirtul⁷! s-aprinde!

– Ionel! strigă iar mama, și se scoală repede să meargă după el. Dar pe când vrea să iasă pe ușă, apare micul maior de roșiori cu sabia scoasă și-i oprește trecerea, luând o poză foarte marțială⁸. Mama ia pe maiorul în brațe și-l sărută...

– Nu ți-am spus să nu te mai apropii de mașină când face cafea, că dacă te aprinzi, moare mama? Vrei să moară mama?

Madam Popescu mai sărută o dată dulce pe maiorașul, îl scuipă, să nu-l deoache, și-l lasă jos. El a pus sabia în teacă, salută militărește și merge într-un colț al salonului unde, pe două mese, pe canapea, pe foteluri și pe jos, stau grămadite fel de fel de jucării. Dintre toate, maiorul alege o trâmbiță și o tobă. Arărnă toba de gât, suie pe un superb cal vânat rotat⁹, pune trâmbița la gură și, legănându-se călare, începe să bată toba cu o mână și să sufle-n trâmbiță. Madam Popescu îmi spune ceva; eu n-aud nimica. Îi răspund totuși că nu cred să mai ție mult gerul așa de aspru; ea n-aude nimica.

¹névnep; ²rugalmas; ³barátnő; ⁴huszár őrnagy; ⁵rekedt; ⁶csillapodj!; ⁷denaturált szesz; ⁸harcias; ⁹sötét pej

- Ionel! Ionel!! Ionel!!! Du-te dincolo, mamă; spargi urechile dumnealui!
Nu e frumos, când sunt musafiri!
Iar eu, profitând de un moment când trâmbița și toba tac, adaog:
– Și pe urmă, d-ta ești roșior, în cavalerie.

- Maior! strigă mândrul militar.
– Tocmai! zic eu. La cavalerie nu e tobă; și maiorul nu cântă cu trâmbița; cu trâmbița cântă numai gradele inferioare; maiorul comandă și merge-n fruntea soldaților cu sabia scoasă.

Explicația mea prinde bine. Maiorul descalică, scoate de după gât toba, pe care o trântește cât colo; asemenea și trâmbița. Apoi începe să comande:

- Înainte! marș!

Și cu sabia scoasă, începe să atace strașnic tot ce-ntâlnește-n cale. În momentul acesta, jupâneasa¹ cea răgușită intră cu tava aducând dulceață și cafele. Cum o vede, maiorul se oprește o clipă, ca și cum ar vrea să se reculeagă fiind surprins de inamic. Clipa însă de reculegere trece ca o clipă, și maiorul, dând un răcnet suprem de asalt, se repede asupra inamicului². Inamicul dă un țipăt de desperare.

- Ține-l, coniță, că mă dă jos cu tava!

¹házvezetőnő; ²ellenség

Madam Popescu se repede să taie drumul maiorului, care, în furia atacului, nu mai vede nimic înaintea lui. Jupâneasa este salvată; dar madam Popescu, deoarece a avut imprudența să iasă din neutralitate și să intervie în război, primește în obraz, dedesubtul ochiului drept, o puternică lovitură de spadă.

– Vezi? vezi, dacă faci nebunii? era să-mi scoți ochiul... Ți-ar fi plăcut să mă omori? Sărută-mă, să-mi treacă și să te iert!

Maiorul sare de gâtul mamei și o sărută...

– Ajunge, Ionel! destulă dulceață, mamă! iar te-apucă stomacul...

Maiorul ascultă, după ce mai ia încă vreo trei-patru lingurițe, apoi iese cu cheseaua¹ în vestibul².

– Unde te duci? întreabă mama.

– Viu acu! răspunde Ionel.

După un moment, se-ntoarce cu cheseaua goală; o pune pe o masă.

Am lăsat pe madam Popescu liniștită cu scumpul ei maior afară din orice stare alarmantă, și am ieșit. Mi-am pus șoșonii³ și paltonul și am plecat. Când am ajuns acasă, am înțeles de ce maiorul ieșise un moment cu cheseaua în vestibul – ca să-mi toarne dulceață în șoșoni.

Ion Luca Caragiale s-a născut la 1 februarie 1852, în satul *Haimanale* (care astăzi îi poartă numele), fiind primul născut al lui Luca Ștefan Caragiale și al Ecaterinei Chiriac Karaboas. Este considerat *cel mai mare dramaturg român*. În afară de piese de teatru ca *O scrisoare pierdută*, *O noapte furtunoasă*, *Năpasta*, Caragiale a scris și nuvele, proză scurtă, publicistică.

„*Vizită*“ face parte din volumul „Momente și schițe“, din 1901. În această schiță, autorul evidențiază efectele dăunătoare pe care educația greșită din familie le are asupra comportamentului copilului. Caragiale ridiculizează prostia și snobismul unor familii, trăsături ce au ca rezultat eșecul în educația propriilor copii.

Caragiale a fost ales membru post-mortem al Academiei Române. El a reflectat cel mai bine în opera sa realitățile, limbajul și comportamentul românilor de la începutul secolului al XX-lea.

¹edény; ²előszoba; ³sárcipő

Întrebări:

1. De ce este intitulată această schiță „Vizită“?
2. Cu ce ocazie duce cadouri autorul fiului prietenei sale?
3. Cum îl puteți descrie pe Ionel?
4. Era bogată familia lui Ionel? După ce vă dați seama?
5. De ce a ieșit copilul cu cheseaua cu dulceață în vestibul?

Rețineți!

Nimeni nu poate să fie nici înțelept, nici filozof, dacă nu are purtări bune pe lângă științe și cunoștințe întemeiate.

(Simion Bărnuțiu)

Teme:

1. Căutați în DEX următoarele cuvinte, redați-le prin termeni sinonimi, apoi căutați corespondentul în limba maghiară: *chesea, vestibul, roșiori, dulceață, șoșoni, conită, trâmbiță, fotel, spirt*.
2. Citiți schița „Vizită” pe roluri.
3. Faceți portretul fizic și sufletesc al copilului Ionel.
4. Alcătuiți o listă de greșeli de comportament¹ pe care le-au făcut personajele din Vizită. Numai Ionel are un comportament nepotrivit?
5. Traduceți în limba maghiară coperta volumului de mai jos.

¹viselkedés

LECTURĂ

George Topârceanu

Rapsodii de toamnă

(fragment)

A trecut întâi o boare¹
Pe deasupra viilor,
Și-a furat de prin ponoare²
Puful³ păpădiilor⁴.

Un salcâm privi spre munte
Mândru ca o flamură⁵.
Solzii⁶ frunzelor mărunte
S-au zburlit⁷ pe-o ramură.

Mai târziu, o coțofană⁸
Fără ocupație
A adus o veste-n goană
Și-a făcut senzație:

Florile-n grădini s-agită.
Peste straturi, dalia,
Ca o doamnă din elită
Își îndreaptă talia.

Floarea-soarelui, bătrână,
De pe-acum se sperie
C-au să-i cadă în țărână
Dinții, de mizerie.

Între gâze⁹, fără frică
Se re-ncep idilele.
Doar o gărgăriță mică,
Blestemându-și zilele,

Necăjită cere sfatul
Unei molii tinere,
Că i-a dispărut bărbatul
În costum de ginere.

Împrejur îi cântă-n șagă¹⁰
Greierii din flaute.
„Uf, ce lume, soro dragă!“
Unde să-l mai caute?

Zvonul prin livezi coboară.
Colo jos, pe mlaștină¹¹.
S-a-ntâlnit un pui de cioară
C-un bătlan¹² de baștină

Într-o clipă, alarmate,
Ies din șanțuri vrăbiile.
Papura¹³ pe lac se zbate
Legănându-și săbiile.

¹szellő; ²domboldal; ³pihe; ⁴pityang; ⁵zászló; ⁶pikkely; ⁷felfúvódott; ⁸szarka; ⁹bogarak; ¹⁰viccből;
¹¹mocsár; ¹²szürke gém; ¹³káka

Un lăstun¹, în frac, apare
Sus pe-un vârf de trestie
Ca să ție-o cuvântare
În această chestie.

Când deodată un erete,
Polițai din naștere,
Peste baltă și boschete
Vine-n recunoaștere

Lișițele²-ncep să strige
Ca de mama focului.
Cocostârci, pe catalige³,
Vin la fața locului.

Zboară vești contradictorii⁴,
Se-ntretaie știrile...
Ce e?... Ce e?... Spre podgorii⁵
Toți întorc privirile.

S-a ivit pe culme Toamna,
Zâna melopeelor⁶,
Spaima florilor și Doamna
Cucurbitaceelor⁷...

George Topârceanu (născut la 20 martie 1886, la *București* – decedat la 7 mai 1937, la Iași) a fost un poet, prozator, memorialist și publicist român, membru corespondent al Academiei Române. A fost fiul cojocarului Gheorghe Topârceanu și al Paraschivei, țesătoare de covoare, amândoi originari din părțile Sibiului.

Debutează încă din liceu, la 19 ani, publicând primele încercări, sub pseudonimul „G. Top“, la o revistă umoristică.

Participă la primul război mondial și în 1916 cade prizonier la bătălia de la Turtucaia, în Bulgaria. În 1918 se întoarce în România. Scrie poezie, proză, publicistică. Volumele sale se bucură de succes la public și în presă, în special poezia, pentru care obține în 1926 Premiul Național de Poezie.

În 1936 este ales Membru corespondent⁸ al Academiei. Își duce somnul de veci la Iași. Printre cele mai cunoscute poezii ale lui George Topârceanu sunt: „*Balada unui greier mic*“, „*Un duel*“, „*Aeroplanul*“, „*Acceleratul*“, „*Câți ca voi!*“, parodia „*Vara la țară*“.

¹parti fecske; ²vadkacsák; ³gólyaláb; ⁴ellentétes; ⁵szőlősföld; ⁶szomorú dalok; ⁷tökölék; ⁸levelező tag

Teme:

1. Învățați pe de rost trei strofe la alegere.
2. Extrageți din poezie substantivele care reprezintă:
 - nume de plante;
 - nume de păsări;
 - nume de insecte.
3. Traduceți în ungurește numele de plante, animale, păsări și insecte din poezia „Rapsodii de toamnă”.
4. Cine este autorul poeziei *Rapsodii de toamnă* și ce ați învățat despre el?

Rețineți!

Rapsodia este o creație epică în versuri. Ca specie literară datează din antichitate. Rapsodia era recitată de un rapsod, care se acompania cu un instrument muzical, de exemplu cu o liră. George Topârceanu a scris poeme epice numite rapsodii pentru fiecare anotimp: *Rapsodii de primăvară*, *Rapsodii de vară*, *Rapsodii de toamnă*, *Rapsodii de iarnă*.

Rapsodia poate fi și o operă muzicală. De exemplu, *George Enescu* a compus *Rapsodia română numărul 1 în La major* și *Rapsodia română în Re major*. Acestea sunt cele mai cunoscute creații ale compozitorului român.

Temă:

Ascultați împreună cu întreaga clasă una din *Rapsodiile* compuse de *George Enescu*.

Rețineți!

Cea mai folosită figură de stil din poemul „Rapsodii de toamnă” este personificarea.

Personificarea este un procedeu artistic prin care scriitorii acordă însușiri omenești păsărilor, animalelor, obiectelor. Iată câteva exemple:

- o boare... a furat puful pădărilor;
- un salcâm privi spre munte;
- florile-n grădini s-agită.

Teme:

1. Continuați să căutați și să notați încă cel puțin cinci personificări în poezia „*Rapsodii de toamnă*”. Explicați de ce sunt considerate personificări exemplele pe care le-ați descoperit.
2. Citiți poezia „*Balada unui greier mic*”, de George Topârceanu.

COMPUNERE

Compunere după tabloul *Alegoria toamnei*

Descrieți tabloul de mai jos în 10–12 propoziții, folosind și următoarele cuvinte și expresii din poezia lui Topârceanu: *frunze mărunte, vânt de iarnă, bătrână, galben, toamna*.

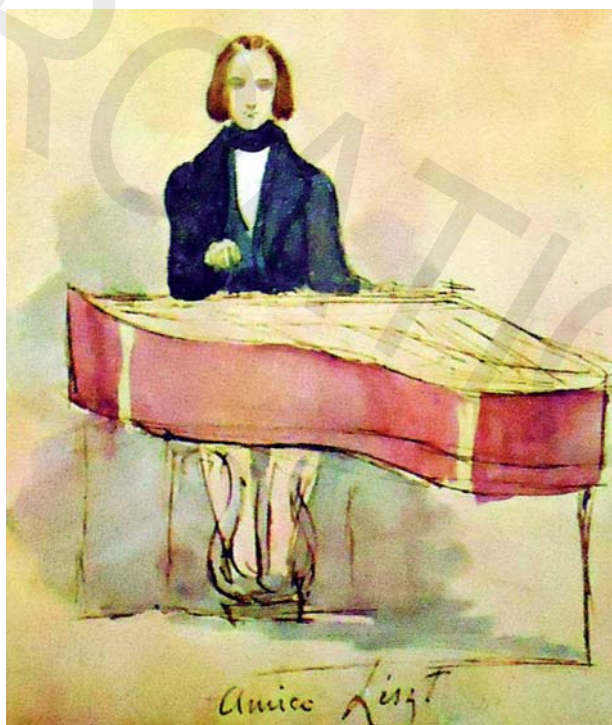
Rudolf Schweitzer – *Alegoria toamnei*

Alegoria este figura de stil alcătuită dintr-o înșiruire de metafore, comparații, personificări, care formează o imagine unitară, concretă, prin care se sugerează noțiuni abstracte. Pictura de mai sus este o alegorie a toamnei. Care sunt elementele din tablou care sugerează că este vorba despre acest anotimp?

Compozitorul Franz Liszt și muzica românească

Compozitorul Franz Liszt este foarte îndrăgit în Ungaria deoarece a creat opere valoroase, inspirate din muzica populară maghiară, cum ar fi Rapsodia Ungară. Dar Liszt a prețuit și muzica românească și a compus și piese inspirate de folclorul românesc. Liszt a făcut cunoștință cu românii și cu muzica lor în timpul unor călătorii pe care le-a întreprins printre români, în Banat, Transilvania, Moldova și Țara Românească.

Franz Liszt la Iași (Acuarelă de Carol Pop de Szathmary)

În perioada 2 noiembrie 1846 – 24 ianuarie 1847 Liszt a susținut nu mai puțin de 19 concerte în săli de festivități și palate din Timișoara, Lugoj, Arad, Sibiu, Cluj, Aiud, București și Iași. Avea 35 de ani și se afla în plină putere creatoare. Publicul românesc l-a aclamat îndelung și l-a tratat ca pe un rege. Pianistul însuși era uimit: „Am fost atât de fantastic sărbătorit cum nu poate visa niciun artist“.

Cu ocazia vizitei sale în Moldova, Franz Liszt se întâlnește cu un vestit muzicant, **Barbu Lăutarul**. Întâlnirea lor devine pretutindeni cunoscută datorită unui articol publicat într-o revistă franceză din 1874. Taraful¹ de lăutari al lui Vasile Barbu se compunea dintr-un naist, un cobzar² și un scripcar³. Barbu Lăutarul se trăgea dintr-o familie de țigani lăutari și știa să cânte la toate cele trei instrumente, în plus avea și o voce foarte bună. Lăutarul nu cunoștea notele muzicale, dar avea mult talent și foarte multă experiență. Liszt i-a ascultat cu mare atenție pe lăutari. Muzica lor l-a impresionat. I-a răsplătit cu bani, iar apoi le-a zis:

– Acum să vă cânt și eu muzica mea!

Și marele pianist a impresionat audiența cu un marș unguresc. Barbu Lăutarul a apucat vioara și a redat perfect, din memorie, toată piesa pe care a cântat-o Liszt la pian. Liszt l-a felicitat și i-a spus:

– Dumnezeu te-a înzestrat cu talent, ești un muzician mai mare ca mine!

Cântecele românești auzite cu ocazia turneului, de la cântăreții, muzicanții și lăutarii români, l-au inspirat pe Liszt să compună o frumoasă creație muzicală pentru pian, care se numește *Rapsodia Română*.

Despre meșteșugul lui Barbu Lăutaru, scriitorul Vasile Alecsandri ne-a lăsat o scenetă muzicală comică ce cuprinde și aceste versuri închinat vestitului lăutar:

*„Eu sunt Barbu Lăutarul.
Starostele și cobzarul,
Ce-am cântat pe la domnii
Și la mândre cununii.
Cobza mea o fost vestită.
Veac întreg o fost cinstită
De boierii de pe-aici
Ba și chiar de venetici!“*

¹banda, zenekar; ²kobzás; ³hegedűs

*Actorul Matei Millo în piesa Barbu Lăutarul, de Vasile Alecsandri
(Fotografie de Carol Pop de Szathmary)*

Teme:

1. Căutați pe internet date despre Franz Liszt și alcătuiți o scurtă biografie a lui, în limba română. Următoarele întrebări vă ajută:
 - Unde s-a născut Franz Liszt? Cine au fost părinții lui? Cu ce se ocupau?
 - Când a început Liszt să studieze muzica? Cine i-au fost profesori?
 - Care sunt cele mai cunoscute compoziții ale sale?
 - În ce țări a dat concerte? Până la ce vârstă a cântat?
2. Scrieți o scrisoare de o pagină în care să-i comunicați colegului de bancă următoarele:
 - ați fost la un muzeu de instrumente muzicale,
 - enumerați ce instrumente ați văzut,
 - relatați dacă ați încercat sau dacă știți să cântați la vreun instrument,
 - precizați care e instrumentul vostru preferat,

- propuneți destinatarului scrisorii să vă însoțească la un spectacol muzical de:

- fanfară,
- orchestră de coarde,
- instrumente de percuție.

Știați că...

Muzica este un răspuns căruia nu i s-a pus nicio întrebare.

(Nichita Stănescu)

În muzică este nevoie de talent cam 30%, restul de 70% este muncă.

(George Enescu)

Întrebări:

1. Cine a fost *Franz Liszt*? Dar *Barbu Lăutaru*? Oral, alcătuiți portretul fiecăruia.
2. Ce diferențe sesizați între cei doi instrumentiști? Priviți imaginile care îi reprezintă pe Liszt și Barbu Lăutarul: ce înfățișare au, cum sunt îmbrăcați cei doi? Talentul unui om are legătură cu originea sa, cu starea socială, cu înfățișarea?

LECTURĂ

Despre fericire

(prelucrare după o culegere de la Vasile Gurzău)

A fost odată un împărat mare și avea și împărăție mare de tot. Dar oricât avea și oricât stăpânea, tot nu era mulțumit. Nu se simțea bine, ci tot mai bolnav se făcea. A chemat doctorii să îl consulte, dar nimeni nu și-a dat seama ce are. Împăratul nu avea nimic, în afară de faptul că era neliniștit: el era tot mai lacom, tot mai mult dorea să aibă. Unul dintre doctori i-a spus:

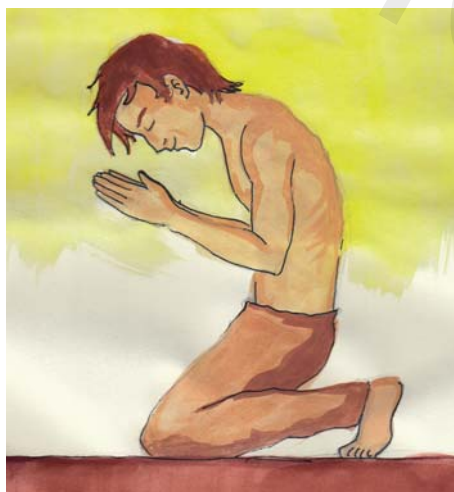
– Înălțate împărate, dumneata nu ești bolnav! Dumneata nu ești mulțumit cu cât ai! Ai bogății mari, pământuri multe, dar nu ai liniște. Oare cum aș putea să te vindec?

După ce s-a gândit, doctorul i-a spus:

– Să știi că numai așa te vei putea vindeca, dacă te vei îmbrăca cu cămașa unui om fericit!

Împăratul și-a zis că nu e mare lucru să găsească un om fericit și să-i ceară cămașa, așa că și-a trimis oștenii în toată împărăția ca să îl caute pe omul acela și să îi aducă imediat cămașa lui. Oștenii au oprit pe fiecare om, au intrat la fiecare casă și au întrebat pe toată lumea:

– Ești fericit? Ești fericit? Ești fericit?...

Într-o zi, au ajuns ei la o casă dintr-o margine de sat. În casă, un om se ruga la Dumnezeu. De la brâu în sus¹ era în pielea goală².

– Ce faci dumneata aici, îl întreabă oștenii regelui?

– Mă rog la Dumnezeu, le răspunde omul.

– Și ești fericit?

– Da, sunt fericit!

– Atunci, dă-ne cămașa ta!

– Cămașa mea? – a zis omul. Dar eu n-am cămașă!

Merg cătanele la împăratul și îi spun:

– Înălțate împărate, noi am găsit un om fericit, i-am cerut cămașa, dar el... n-are cămașă!

– Ceeee? – zice-împăratul, îi fericit și n-are cămașă? Aaaaa, eu câte cămăși am și nu-s fericit!

Așa că împăratul pe loc s-a vindecat, fiindcă și-a dat seama că boala lui era... nemulțumirea. Povestea asta am auzit-o demult de la bace Flore a' lu' Bimbo.

Rețineți!

Snoava este o povestire scurtă, glumeață și satirică. Snoava înfierează³ apucături rele și slăbiciuni ale oamenilor, cu scopul de a-i face să se îndrepte. De aceea spunem că snoava are un caracter moralizator. Prin acest caracter se aseamănă cu fabula. Defectele umane satirizate de fabulă sunt: avariția sau zgârcenia, risipa, îngâmfarea, răutatea, viclenia, prostia, lipsa de înțelepciune, hoția, minciuna, impostura⁴.

Snoava „*Cămașa fericirii*” are la bază o povestire care îi aparține scriitorului rus Lev Nikolaevici Tolstoi (1828–1910). E prea puțin probabil ca Vasile Gurzău sau „bace Flore a' lu' Bimbo” să fi citit ei înșiși această povestire care a fost scrisă de Tolstoi pe când era pedagog, pentru elevii săi ruși. Nu vom putea descoperi ce drum a străbătut povestirea și cum a ajuns această snoavă la Micherechi. Știm însă că Vasile Gurzău a povestit-o totdeauna cu mare drag, pentru învățătura ei simplă și adevărată.

¹deréktől fölfelé; ²meztelen; ³elítél; ⁴csalás

Întrebări:

1. Care este personajul principal al snoavei *Despre fericire*?
2. Descrieți condițiile de viață pe care considerați că le avea împăratul.
3. Împăratul avea o boală concretă, care putea fi lecuită de medici și vindecată cu medicamente?
4. Ce simptome avea maladia împăratului? Cum se manifesta boala aceasta misterioasă?
5. Ce posibilitate de vindecare i se propune împăratului? Este o terapie obișnuită?
6. Decideți dacă următoarele propoziții sunt false sau adevărate:
 - Împăratul era bolnav fiindcă lucra prea mult.
 - Împăratul a fost sfătuit de medici să ia medicamente antidepresive.
 - Soldații împăratului au întâlnit mulți oameni fericiți.
 - Cu cât cineva e mai bogat, cu atât e mai fericit!
 - Fericirea depinde de hainele pe care le purtăm.
 - Omul care locuia la marginea satului era bogat.
 - Omul sărac era necăjit că nu are cămașă.
 - Omul sărac nu vrea să îi dea împăratului niciuna dintre cămășile lui.
 - Împăratul a înțeles că fericirea nu depinde¹ de o cămașă.
 - Împăratul era bolnav sufletește: suferea de nemulțumire.

Povestitorul Vasile Gurzău a văzut lumina zilei, la 16 martie 1898, în *Micherechi*, Ungaria. S-a născut într-o familie cu cinci copii, ca fiu al Sofiei Iahuțău și al lui Mihai Gurzău. Tatăl său a fost slugă pe moșiile grofului Sántha, din Giula. Vasile Gurzău a frecventat școala foarte puțin, vreo trei ierni, după mărturisirile proprii. Din cauza neajunsurilor e nevoit să facă de mic tot felul de munci: a păzit găștele, a apărat semănăturile de ciori, a fost porcar, cioban. Despre școala și învățătorul din

¹nem fűgg

sat nu a păstrat amintiri prea plăcute: „*Dascălu Gârdan o fost Dumnezău satului, si-n loc dă și ne-nvețe dăn buvar, ne băte, atâte körmös ne dăde, că d-abde așteptam și merem acasă...*” – mărturisea Vasile Gurzău, în graiul bihorean vorbit la Micherechi.

Ieșind din copilărie, ca și alți feciori din Micherechi, s-a băgat slugă. În 1916 a fost înrolat în armată. Ca soldat a fost la Oradea și Arad, iar în timpul războiului a ajuns până în Galiția și Italia. Viața cazonă¹ a fost importantă în formarea povestitorului, care deprinde meșteșugul povestitului în serile lungi, petrecute în dormitorul cazarmei². Întors acasă de pe front, Vasile Gurzău s-a căsătorit și și-a petrecut viața muncind pământul și crescându-și cei trei copii. Povestește cu drag copiilor, sătenilor, apoi nepoților. Nici nu își dădea seama ce tezaur valoros sunt poveștile sale pentru folclorul românesc! În anii 1960 este căutat de profesorul *Domokos Sámuel*, de la Catedra de Filologie Română a Universității Eötvös Loránd din Budapesta, care culege de la el basme și povești pe care le publică într-o ediție bilingvă.

În 1973, la propunerea folcloristei Kovács Ágnes, Vasile Gurzău a primit distincția de „*Maestru al artei populare din Ungaria*”. La Micherechi, în satul natal al povestitorului, se organizează în fiecare an un *concurs de spus povești*, numit chiar „*Vasile Gurzău*”. Elevii participanți povestesc cu drag basme și povești din repertoriul publicat al bătrânului lor consătean, decedat în 1980.

Volume cu poveștile culese de la Vasile Gurzău

¹katonás; ²kaszárnya

COMPUNERE

Pilda celor doi fii chemați să lucreze via tatălui

Pilda este o scurtă povestire care poate fi explicată (tâlcuită, interpretată) în așa fel încât să transmită pe înțelesul ascultătorilor sau al cititorilor înțelepciuni sau învățături pe baza unor întâmplări trăite. Pilda se mai numește și *parabolă*. Ea evocă scene din viața cotidiană pentru a exprima adevăruri universale morale, etice și de credință.

În Biblie sunt peste 30 de pilde pe care Isus Cristos le spune ucenicilor, prietenilor și oamenilor care îl ascultă, pentru a-i face să înțeleagă adevăruri spirituale care stau și azi la baza creștinismului. Pildele ne invită să gândim, să tragem concluzii și să le aplicăm.

Citiți următoarea pildă, apoi rezolvați cerințele:

Pilda celor doi fii chemați să lucreze via tatălui

(după Biblie, Evanghelia Apostolului Matei, capitolul 21, versetele 28–31)

Isus se afla în Ierusalim și le-a spus celor care îl ascultau următoarea pildă:

„– Un om avea doi băieți. S-a dus la primul și i-a zis: «Fiule, du-te astăzi și lucrează-mi via.»». El a răspuns: «Nu vreau!». Apoi și-a regretat¹ decizia²; și până la urmă s-a dus. Tatăl s-a adresat și celuiilalt fiu, la fel. Acela i-a zis: «Mă duc, domnule!» Dar nu s-a dus... Care dintre cei doi fii a făcut ce le-a cerut tatăl lor?

Oamenii i-au răspuns:

– Primul.“

Întrebare:

Ce credeți? A fost mulțumit Isus cu acest răspuns?

¹sajnálta; ²döntés

Temă:

Dezvoltați acest subiect într-o compunere, urmând indicațiile:

- Specificați o altă țară și o altă localitate în care ar putea trăi familia care avea doi fii.
- Dați câte un nume celor doi băieți.
- Detaliați ce fel de munci i-a rugat tatăl să facă în vie (să sape, să lege, să culeagă.)
- Compuneți un scurt discurs pe care tatăl l-a ținut în fața celor doi băieți când aceștia i-au răspuns pozitiv, respectiv, negativ rugăminții de a merge să lucreze via.
- Oare i-a lăudat? I-a certat? A fost mulțumit cu răspunsurile lor?
- Feciorii au respectat ceea ce au spus că vor face?
- Care dintre feciori a luat în serios rugămintea tatălui de a lucra via?
- Dacă ar fi să vă alegeți un prieten dintre cei doi, pe care l-ați alege?
- Dacă tatăl ar mai fi avut și un al treilea fiu, ce ar fi trebuit acesta să zică și să facă pentru a respecta rugămintea tatălui?
- Dați compunerii un titlu potrivit.

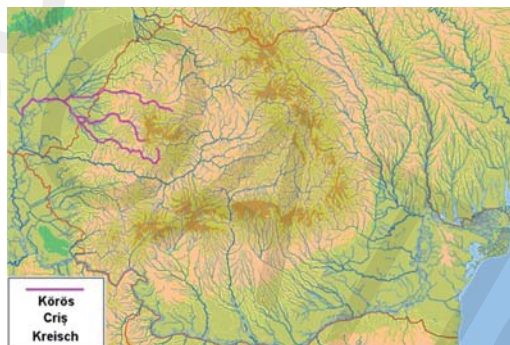

Maica Domnului cu Pruncul Isus (icoană pe lemn din Colecția Bisericii Ortodoxe Române din Ungaria)

Cele trei Crișuri, între legendă și adevăr

Bazinul hidrografic¹ al Crișurilor acoperă o suprafață de teren de peste 27 500 km², fiind format din patru râuri principale care arată ca ramurile: *Crișul Alb*, *Crișul Negru*, *Crișul Repede* și *Barcăul*. Toate acestea își adună apele din versanții vestici ai Munților Apuseni. Lungimea totală a râurilor este de 3 345 km, din care Barcăul 196 km, Crișul Repede 207 km, Crișul Negru 168 km, Crișul Alb 248 km, restul fiind râuri secundare.

Bazinul Crișurilor

Despre cursurile acestor râuri există și o legendă. Legenda spune că demult, pe când oamenii și uriașii trăiau împreună, jos, în câmpie, trăia un crai lacom după aur care a auzit că în munții dinspre răsărit² ar fi o baie (o mină) de aur foarte mare. Dar locul unde se afla aceasta nu-l știa decât Criș-cel-Bătrân și cei trei fii ai săi. Craiul a pus soldații³ să-i prindă, i-a închis și i-a bătut, doar-doar va afla de la ei unde este comoara. Bătrânul a murit în chinuri, dar nu a divulgat⁴ secretul cel mare. Feciorii, înspăimântați, au hotărât să destăinuie locul și să scape cu viață. Au pornit ei spre soare-răsare, spre locul băii de aur, însoțiți de soldații de pază. După trei zile și trei nopți de mers istovitor⁵, cei trei tineri nu s-au mai înțeles în privința drumului de urmat, fiecare arătând altă cale. Feciorul cel mare

¹medence; ²kelet; ³katona; ⁴felfedni; ⁵fárasztó

zicea că trebuie ținut drumul spre răsărit, ceilalți doi spuneau că drumul bun ar fi mai la miazăzi¹. Fiind iute din fire², fratele cel mare se supără pe ceilalți doi și porni val-vârtej încotro gândea el că e bine, însoțit de o parte din soldații craiului. Mijlociul, un flăcău bălan, împreună cu mezinul, un băiețandru oacheș³, au apucat-o spre miazăzi. Dar după un timp, fratelui mai mic i se păru, totuși, că fratele cel mare avu dreptate și o luă și el spre soare-răsare. Au rătăcit ei așa, însoțiți de soldații craiului, multe zile și nopți în căutarea băii de aur. În cele din urmă, feciorul care apucase spre miazăzi dădu în munți peste comoară. Dar în clipa în care vru s-o arate soldaților, ieși din baie (din mină) Vâlva Comorii și îl fermecă, prefăcându-l în stană de piatră, iar pământul călcat de picioarele lui în apă curgătoare. La fel făcu și cu ceilalți doi frați ai săi, ca aceștia să nu poată găsi niciodată comoara. Nici soldații nu avură o soartă mai bună, căci Vâlva Comorii i-a transformat în ape mici repezi curgătoare. Asta este povestea celor trei căutători ai băii de aur, care au devenit *Crișul Repede*, cel iute din fire, *Crișul Negru*, cel oacheș, și *Crișul Alb*, cel bălan, și a soldaților crăiești deveniți, de asemenea, crișuri. Stanele lor de piatră⁴ vor mai fi și acum la izvoarele râurilor, de nu le-o fi măcinat ploile și vânturile.

Ca orice legendă, și aceasta are un sâmbure de adevăr. Cele trei râuri Criș își au izvoarele în zona zăcămintelor de aur⁵ din Munții Apuseni și au o direcție de curgere de la est la vest. *Crișul Alb* și cel *Negru* se unesc pe teritoriul Ungariei, în apropierea orașului Giula și formează *Crișul Dublu*. Crișul Dublu apoi își unește apele cu *Crișul Repede*, formând *Crișul Triplu* sau *Crișul Comun*. Crișul Triplu se varsă în *Tisa*, în apropierea orașului Ciongrad.

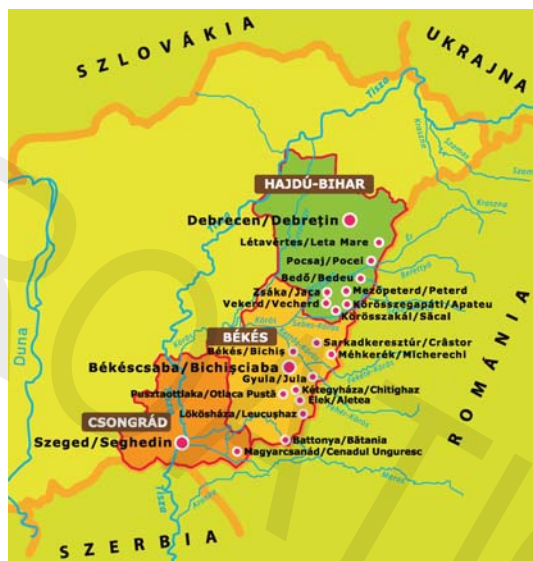
Crișul Triplu

¹dél; ²lobbanékony; ³napbarnított; ⁴kőbálványok; ⁵aranyérc

Teme:

1. Alcătuiți planul simplu al Legendei celor trei Crișuri.
2. Urmăriți pe hartă care sunt cele mai mari localități în România și Ungaria prin care trec:

- Crișul Repede,
- Crișul Negru,
- Crișul Alb,
- Barcăul.

Numeroase localități din estul Ungariei, care au avut sau încă au populație românească, sunt situate pe valea celor trei Crișuri

3. Alegeți de pe *hartă* una dintre localitățile din zona Crișurilor și informați-vă asupra ei de pe *internet* sau din bibliografia aflată în biblioteca școlii. De exemplu – pentru localitățile din Ungaria – vă puteți informa din publicațiile *Institutului de Cercetări al Românilor din Ungaria* și din săptămânalul *Foaia românească*, de unde puteți afla:

- Are azi populație românească?
- Ce instituții cu profil românesc deține?
- A avut sau încă are școală în care se predă și limba română?
- Ce personalități românești au trăit în această localitate?

LECTURĂ

Alexandru Mitru

Dovleacul și vița

E adevărat că întâmplarea asta s-a petrecut demult. Vița de vie se urca pe araci¹ ca și acum. Dovleacul se târa pe jos, precum îi este obiceiul.

– Ia, dă-te jos de-acolo, se rățoi dovleacul. Mai lasă și pe altul să se urce pe arac!

– Ce vrei, dovleacule? De ce ești supărat? răspunse vița de vie.

– Așa, a spus țăfnos dovleacul. De ce să stai într-una pe sus, iar eu să-mi port fructul prin praf? Doar pentru că țăranul n-a vrut să-mi pună și mie un arac?

– Țăranul a știut ce face, a grăit blând vița de vie.

S-au tot certat în dimineața aceea de primăvară, și nu s-au înțeles. Mâniat, dovleacul s-a hotărât să urce la fel de sus ca vița de vie. Și cum numai la câțiva pași de acolo se găsea un copac, s-a prins de trunchiul său și a urcat numai să se vadă sus. A ajuns până în vârful copacului. Îi venea să râdă de vița de vie care rămase mult mai jos, pe arac.

Tocmai atunci trecea pe acolo țăranul:

– Ia, uite la dovleacul ăsta unde s-a cățărat? grăi el către vecin.

– Dar să-l vedem când o să-i crească fructul, ce o să facă?

La auzul acestor vorbe, dovleacul simți că îl cuprinde frica. Se uită în jos și îl apucă amețeala.

– E oare vreo primejdie? se întreba în capul lui cel mare. Ar fi vrut să coboare, dar se temea de râsul viței.

Și fructul se cocea și creștea tot mai mare și mai greu. Abia se mai ținea. Ce bine ar fi fost pe pământ. Nu se mai chinuia atât.

– Vițo de vie, ajută-mă să cobor! Am fost un prost... De-o fi să cad, prinde-mă tu între frunze, ca să nu mă sfarm.

– Te-aș ajuta, dar n-am putere! răspunse vița privindu-și strugurii grijulie, să nu-i strivească dovleacul gogoman² când o să cadă.

¹karók; ²ostoba

S-a îngreunat dovleacul tot mai mult și într-o zi s-a întâmplat ceea ce era de așteptat. Dovleacul a căzut. Coaja s-a spart și sâmburii s-au împrăștiat. Un purcel, care trecea pe-acolo, l-a văzut și l-a mâncat.

Cine l-a pus pe nătăflețul¹ de dovleac să fie așa pizmaș² și fără minte?

Întrebări:

1. Cine sunt „eroii” acestei povestiri?
2. Ce nemulțumire are dovleacul? Pe cine e invidios?
3. Ce constată țăranul când trece pe lângă dovleac?
4. Când începe să devină periculoasă aventura dovleacului?
5. În final, cineva profită de nechibzuința dovleacului. Cine?

Rețineți!

Epitet este un termen de origine grecească și înseamnă „cuvânt adăugat”.

Epitetul este o figură de stil care prezintă însușiri ale unor ființe, lucruri sau acțiuni, care l-au impresionat pe scriitor. Epitetul, ca parte de vorbire, cel mai adesea este un adjectiv sau un adverb, dar nu toate adjectivele și adverbele sunt epitețe, ci numai acelea care au un rol estetic. Epitetele pot fi:

¹agyalágyult; ²irigy

➤ Simple

„Și-auzind din depărtare
Vocea lui *tiranică*...”

^{*}
Norii suri își poartă plumbul,
Cu podoaba *zdrențuită*...

➤ Duble

„Soarele *rotund* și *palid* se prevede printre nori...”

^{*}
„*Lungi* troine *călătoare* adunate-n cer grămadă...”

➤ Triple

„Și pe-*ntinderea pustie, fără umbre, fără drum*...”

^{*}
„Câmpii *întinse, netede* și *roditoare*...”

➤ Cromatice (care se referă la culori)

„Cu o zale *argintie* se îmbracă mândra țară...”

^{*}
„Fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi *albi*...”

➤ Personificatoare (exprimă însușiri umane)

„Un țânțar, *nervos* și *foarte*
Slab de constituție...”

^{*}
„Buruienile-*ngrozite*...”, „*Rumenele* lobode...”

Teme:

1. Citiți lectura pe roluri.
2. Argumentați că această lectură este o *fabulă*.
3. Scrieți într-o propoziție morala acestei fabule.
4. Căutați în textul lecturii acele adjective cu care este caracterizat dovleacul. Observați că aceste însușiri apar și în propoziția de mai jos. Apar însă și unele în plus! Găsiți-le!
5. Dovleacul este: supărat, pizmaș, țâfnos¹, mâniat, prost, cinic, arțăgos², nătăfleş³, încrezut. Alcătuiți propoziții cu fiecare dintre aceste epitețe.
6. Căutați în lectură epitețele personificatoare și alcătuiți cu ele propoziții noi.

¹házsártos; ²kötekedő; ³ostoba

COMPUNERE

Alimentația sănătoasă – un deziderat al omului modern

Teme:

1. Priviți tabloul de mai jos. Scrieți o compunere despre drumul legumelor proaspete către piață.
2. Detaliați aspectele legate de munca legumicultorilor.
3. Subliniați experiențele proprii, fie legate de cultivarea legumelor, fie legate de cumpărarea acestora de la piață.
4. Ghidați-vă după următoarele întrebări:
 - Care sunt cele mai importante legume?
 - De unde se aprovizionează cu legume familia ta?
 - În ce zone se cultivă legume în Ungaria?
 - Ce știți despre munca legumicultorilor?
 - Ați lucrat vreodată în grădina de legume? Dar în seră?
 - Ce feluri de mâncăruri se prepară din legume?
 - Care mâncare din legume e preferata ta?

5. Alcătuiți și voi texte de reclamă pentru produse agricole bio (legume, fructe, cereale, miere), după modelul de mai jos:

Vrei să ai grijă de sănătatea familiei tale?

Vrei salate și legume proaspete?

Vino la standul „Coșul cu legume“, din centrul orașului Giula!

6. Continuați să descrieți cu două trei epitete fiecare legumă. Lucrați în caiete!

● Salată: *proaspătă, fragedă, cu vitamine, bio, naturală, gustoasă*

● ridichi,

● ceapa verde,

● spanac

● castraveți

● ardei

● sfeclă

● fasole

● roșii

● cartofi

● varză

● dovlecei

● morcovi

● pătrunjel

● usturoi

● conopidă

● dovleac

● vinete

7. Cu ajutorul dicționarului traduceți în maghiară numele legumelor și căutați-le pe *internet* pe cele despre care nu știți cum arată!
8. Observați ce preparate se găsesc pe rafturile unui supermarket și descrieți cât mai multe produse alimentare pe bază de fructe și legume, conserve și congelate.

Știați că...

De ce sunt BIO legumele noastre?

- Plantele sunt crescute fără substanțe chimice nocive, semințele nu sunt modificate genetic, iar produsele finale nu sunt iradiate pentru „păstrarea prospețimii” timp îndelungat.
- Alimentele BIO conferă rezistență în fața bolilor.
- Alimentele BIO au, pur și simplu, un gust mai bun.
- Vei avea mai multă energie, prin eliminarea toxinelor din alimentație.
- Alimentele BIO sunt mai bogate în vitamine, minerale și fibre, păstrându-și calitățile nutritive pentru mai mult timp.
- Agricultura BIO protejează natura, nu poluează solul, apa și aerul cu substanțe chimice.

Cumpărați legume bio!

CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE

Să îngrijim lumea în care trăim!

Problema legăturii dintre om și mediul înconjurător¹ a apărut odată cu cele din-tâi colectivități omenești, căci omul cu inteligența și spiritul creator² care îl definesc, nu s-a mulțumit cu natura așa cum era ea, ci a pornit o transformare a ei potrivit nevoilor³ sale. La început, echilibrul natural⁴ nu a avut de suferit prea mult. Cotitura a intervenit odată cu revoluția industrială și cu noua revoluție tehnico-științifică, grație căreia avioane și rachete brăzdează⁵, astăzi, văzduhul și străpung norii; nave tot mai mari și mai puternice despică mările și oceanele; cascade⁶ de hidrocentrale transformă puterea apelor în energie electrică și alimentează parcul de mașini în creștere vertiginosă. Sub acest impact al dezvoltării economice au fost poluate solul, apa și aerul. Au dispărut sau sunt pe cale de dispariție multe specii⁷ de plante și animale, iar omul este confruntat la rândul lui cu diverse maladii⁸ cauzate de poluare⁹, fenomen ce cuprinde astăzi toate țările lumii. Termenul de poluare vine din limba latină, înseamnă „murdărit” și desemnează orice activitate care, prin ea însăși sau prin consecințele sale, aduce modificări echilibrului biologic, influențând negativ mediul în care trăim.

Ca rezultat al progreselor din industrie, agricultură și tehnologie, se creează cantități tot mai mari de deșeuri¹⁰. Gazele, lichidele, deșeurile solide, deșeurile menajere și apele reziduale¹¹ poluează mediul. Într-un mediu ecologic echilibrat, deșeurile putrezesc producând materiale noi, utile: frunzele căzute crează un îngrășământ natural¹² care îmbogățește solul; resturile animalelor sunt descompuse¹³ de insecte și organisme mai mici, eliminând din nou în aer și în sol elemente importante. Un asemenea mediu, în care prosperă¹⁴ multe forme de viață, ar trebui să fie un model pentru viața modernă. Dacă vrem să trăim într-o lume sănătoasă, trebuie să minimalizăm efectele¹⁵ reziduurilor produse de societate. Dacă reziduurilor li se permite să domine mediul, echilibrul natural este pierdut și acest dezechilibru poate avea efecte dezastruoase – asupra animalelor, vegetației și chiar a climei.

¹környezet; ²kreatív szellem; ³az igények szerint; ⁴természetes egyensúly; ⁵hasítják; ⁶vízesés; ⁷fajok; ⁸betegségek; ⁹szennyeződés; ¹⁰hulladék; ¹¹szennyvíz; ¹²trágya; ¹³lebomlott; ¹⁴virágzik; ¹⁵hatások minimalizálása

Întrebări:

1. Ce este poluarea¹?
2. Ce activități umane „murdăresc” mediul ambiant²?
3. Care sunt acele produse care poluează mediul?
4. Care elemente ale mediului înconjurător au de suferit din cauza poluării?
5. De ce sunt periculoase pentru mediu pungile de plastic?

Rețineți!

Fiecare dintre noi are puterea și obligația de a influența procesul de ecologizare a propriului loc în care trăiește. Soluția este la îndemâna noastră și constă în depozitarea selectivă a deșeurilor. Mai precis, trebuie să ducem deșeurile din gospodăriile noastre în locurile special amenajate și, pe cât posibil, pe următoarele categorii:

- Hârtie și cartoane (ziare, reviste, tipărituri, cutii de detergenți³ etc;
- Ambalaje PET și alte materiale plastice (pungi, folii, cutii de iaurt, flacoane de la produse cosmetice și de curățenie etc.);
- Sticle, borcane și cioburi;
- Deșeuri feroase (fier, tablă ș.a) și doze metalice.

Aceste materiale pot fi reciclate. Prin reciclarea materialelor re folosibile se reduce consumul resurselor naturale (petrol, apă, energie), precum și nivelul emisiilor nocive în aer.

¹környezetszennyeződés; ²környező; ³tisztítószer

Știați că...

- Pentru a produce 700 de pungi de hârtie folosite la cumpărături este nevoie de un copac de 20–30 de ani.
- Pungile de plastic nu sunt biodegradabile. Ajunse în ocean, aceste pungi determină moartea animalelor marine care se încurcă în ele sau le înghit.
- O treime din gunoiul adunat anual și mai mult de jumătate din plasticul aruncat anual este reprezentat de ambalaje. Aproximativ 30% din plasticul produs este folosit pentru ambalare.
- Pentru a se descompune, aluminiului îi trebuie 400 de ani. Energia economisită prin reciclarea unei singure cutii de aluminiu ajunge pentru funcționarea unui televizor timp de trei ore.
- Anual, peste tot în lume, se aruncă în jur de 28 de miliarde de sticle care vor rămâne în permanență pe suprafața Pământului.

Teme:

1. Descrieți imaginile de mai jos și precizați ce fel de poluare a mediului prezintă acestea:

2. În fiecare an, la 5 iunie, se serbează Ziua Mondială a Mediului sau Ziua Mediului Înconjurător. Această zi a fost instituită în 1972 de Adunarea Generală a Națiunilor Unite. Realizați un afiș în română și unul în maghiară cu prilejul acestei zile în care ne amintim că trebuie să purtăm grija mediului în care trăim, după modelul alăturat:

LECTURĂ

Alexandru Vlahuță

Pe Valea Prahovei: Predeal, Azuga, Bușteni, Sinaia

Pe sub coastele¹ Bucegilor, pe dinaintea celor mai înalte și mai frumoase vârfuri, se deschide de la miazănoapte spre miazăzi *Valea Prahovei* – pustietăți și întunecimi de codru acum două sute de ani – astăzi valea cea mai locuită și mai bogată din țară. Pornește de la hotar, din dâmbul Predealului, și se lasă-n cotituri trăgă-nate printre munți până dincolo de Câmpina, unde-și topește malurile în largul neteziș al șesului.

Cum intri din Transilvania, pe frumoasa șosea ce s-așterne pe vale, ai, în stânga, clădirile mari ale gării ș-ale vămii, în dreapta – o cascadă de vile ce se revarsă pe sub poalele codrilor în jos pe tăpșanul² verde, întins ca un covor la soare. Aici e *Predealul*, sat mare, așezat în curmătura munților pe unul din cele mai înalte podișuri din marginea țării. De-aici țâșnesc de pe sub maluri izvoarele care, mai la vale, se adună într-o singură albie³ și dau ființă Prahovei. Șoseaua se lasă pe sub Clăbucetul Taurului, pe lângă schitul⁴ Predeal, taie satul *Azuga*, căruia îi dau o înfățișare de oraș numeroasele fabrici ce-și înșiră înaltele coșuri, înnegrite de fum, de sub coasta muntelui Sorica, până în matca Prahovei. Păduri nesfârșite se ridică de o parte și de alta. În lungul apei aleargă zgomotoasele trenuri, unele gâfâind la deal, altele, repezite la vale, în goană amețitoare, desfundând munții și-nfiorând codrii cu șuierul mașinilor și cu uruitul asurzitor al roților.

Din Azuga, șoseaua face o îndoitură largă spre dreapta, înconjoară tunelul drumului-de-fier⁵ și dă în Bușteni. Aici valea se mai deschide. Poieni întinse, stropite cu flori, s-aștern între izvoare. Case frumoase, vesele – un adevărat orașel de munte – se răsfață la soare pe tăpșanul din stânga, în fund codru de brazi, iar din întunericul codrului se ridică, vinete și prăpăstioase, crestele Bucegilor, cu brăie⁶ albe de zăpadă [...]

La șapte kilometri din Bușteni, tot pe partea dreaptă a Prahovei, e *Sinaia* – capitala de vară a țării. Acum două sute și mai bine de ani erau pustietăți pe aici. Muntele Molomoș (Furnica) era acoperit de păduri, un singur schituleț era ascuns într-un luminiș⁷, pe brâul muntelui, unde pusniceau câțiva călugări. Poves-

¹hegyoldalak; ²lejtő; ³meder; ⁴kolostor; ⁵vasút; ⁶övek; ⁷tisztás

tea spune că-n noaptea de Sfântă Mărie îngrijitorul schitului, ieșind de la utrină¹, ar fi stat puțin să se odihnească pe culmea dealului sub care e astăzi mănăstirea Sinaia, și, fiind ostenit, ar fi ațipit, și un vis preafrumos i s-ar fi arătat în somn. I se părea că din vale cântări îngerești s-auzeau înălțându-se în slăvi, iar jos, pe o poieniță, se făcea parcă o „lumină mare ca ziua, și două cete de tineri îmbrăcați în alb, cu lumânări aprinse, cântau.“ Mai târziu, auzind despre asta spătarul Mihai Cantacuzino, și aducându-și aminte că, pe când se afla ascuns de prigonirile² turcilor în muntele Sinai din Arabia, cugeta că, de se va mai întoarce cu zile în țară, să facă o biserică, a pus de-a zidit o mănăstire pe poienița aceea, din vale de schitul Molomoț, și i-a zis Sinaia, „după asemănarea Sinăiei cei mari“. Și-a stat această mănăstire aproape două veacuri pitită în pustietatea codrului, până ce într-o zi, viind *Domnitorul Carol I* pe aici, și plăcându-i mult frumusețea locurilor, a hotărât să-și facă așezare de vară în valea asta liniștită și răcoroasă. Copacii s-au abătut, *un falnic³ castel s-a ridicat deasupra Peleşului*, ș-un oraș a răsărit, ca-n basme, pe coastele muntelui Furnica. Stau astăzi bătrânii, (...) stau și se uită ca la o minune la atâta sodom de case, care de care mai mândre, cățarate pe brâiele muntelui, și parcă tot nu le vine să-și creadă ochilor... Iar noaptea, noaptea, când tot orașul strălucește la lumina lămpilor electrice, când cele mai frumoase stele parcă s-au coborât din cer ca să dea farmec văii aceștia, Sinaia pare o vedenie de prin alte lumi – Bucegii se-nalță și o privesc înmărmuriți – un mândru colț de rai aninat pe poalele lor, și-și zic și ei, de bună seamă, vorba bătrânească: „*Omul sfințește locul*“. [...]

Scriitorul **Alexandru Vlahuță** s-a născut la 5 septembrie 1858, la *Pleşești* în fostul județ Tutova (azi, Vaslui) și a trecut la cele veșnice la 19 noiembrie 1919, la București. Astăzi, localitatea natală îi poartă numele, în semn de cinstire pentru efortul depus în slujba dezvoltării literaturii române. După ce și-a luat bacalaureatul, s-a înscris la Facultatea de Drept. În luna noiembrie a anului 1879, se stabilește la Târgoviște, unde va activa ca profesor de latină și limba română. În aprilie 1880 debutează ca poet în paginile revistei „*Convorbiri literare*“. Una dintre cele mai cunoscute cărți ale sale este „*România pitorească*“. Volumul cuprinde descrierea

¹ reggeli mise; ² üldözés; ³ impozáns

unor excursii prin țară, din care reiese admirația autorului pentru locurile prin care trece și caldă sa iubire pentru țara în care s-a născut. Vlahuță a publicat și volume de versuri, nuvele, amintiri. A fost *prieten* cu marii scriitori ai vremii, ca *Vasile Alecsandri* și *Mihai Eminescu*.

Întrebări:

1. Cum descrie Vlahuță *Valea Prahovei*?
2. Dar localitatea *Predeal*?
3. Despre care sat ne spune că are coșuri de fabrici?
4. Ce vis a avut îngrijitorul schitului *Molomoș*?
5. Cine a ridicat *Mănăstirea Sinaia* și de ce i-a dat tocmai acest nume?
6. Interesați-vă cine a fost *Carol I*! Ce edificiu a înălțat el la Sinaia?

Știați că...

În Munții Bucegi se află o stâncă în forma unui cap de om, denumită *Sfinxul*. Sfinxul din Munții Bucegi are aceeași înălțime ca și faimosul Sfinx din Egipt. Sfinxul din Munții Bucegi este situat la 2216 m altitudine și măsoară 8 metri înălțime și 12 metri lățime. Sfinxul din Bucegi s-a format datorită vântului și precipitațiilor¹, care au modelat piatra, dându-i forma actuală. Cea mai ușoară cale de acces către Sfinx este cu *Telecabina Bușteni – Babele*, pe un traseu cu o lungime de 4350 m și o diferență de nivel de 1235 m.

¹csapadék

Teme:

1. Căutați în text toate cuvintele care denumesc forme de relief¹ și găsiți-le corespondentul în limba maghiară.
2. Povestiți cu cuvintele voastre ce ați aflat despre ridicarea Mănăstirii Sinaia.
3. Căutați pe hartă:
 - Cursul râului Prahova;
 - Localitățile Azuga, Bușteni, Predeal, Sinaia.
 - Munții Bucegi.

¹domborzat

COMPUNERE

Ilustrarea unui proverb: „Omul sfințește locul!”

Teme:

1. Scrieți o *compunere* despre localitatea voastră natală, cu titlul „**Omul sfințește locul!**” În primul rând, explicați acest proverb: care este activitatea umană care poate schimba înfățișarea unui loc? Cum poate omul să înlănuzească natura?
2. În alcătuirea compunerii, ghidați-vă după următoarele întrebări:
 - Unde este așezată localitatea voastră natală?
 - Știți ce origine are numele ei?
 - Este o localitate veche? Cine și când a înființat-o?
 - Câți locuitori are?
 - Care este locul cel mai reprezentativ din localitatea ta?
 - Ce alte atracții sunt în satul /orașul tău?
 - Ce instituții sunt în satul sau orașul tău?
 - Ce organizații sunt în localitatea ta?
 - Cu ce se ocupă locuitorii? Ce lucrează părinții tăi? Dar vecinii?
 - Există o monografie a localității tale? Cine a scris-o?
 - Localitatea ta are pagină de *internet*? Ai obișnuit să o deschizi? Ce informații cuprinde această pagină?

Stațiuni turistice¹ pe Valea Prahovei

Valea Prahovei este o regiune turistică din Munții Carpați, situată în partea de sud-est a României, în mijlocul provinciei Muntenia, în bazinul superior și mijlociu a râului Prahova și o parte a bazinului Ialomiței. Pe Valea Prahovei se găsesc stațiuni renumite pentru peisajul deosebit, pentru obiectivele culturale, pentru pârtiile de schiat și pentru posibilitățile de drumeție și agrement. Printre cele mai importante stațiuni turistice se numără: *Azuga, Breaza, Bușteni, Cheia, Pârâul Rece, Poiana Brașov, Predeal, Sinaia și Slănic Prahova*.

Unul dintre cele mai spectaculoase² obiective de pe Valea Prahovei este *Castelul Peleş* din Sinaia. Este construit între 1873 și 1883, în timpul regelui *Carol I* al României. În jurul castelului s-a format orașul-stațiune Sinaia.

¹nyaralóhelyek; ²látványos

Castelul Peleş

Casa memorială George Enescu

Tot în Sinaia se află *Casa memorială George Enescu*, unde muzicianul s-a retras în ultima parte a vieții, pentru a-și regăsi liniștea necesară creației artistice.

Mănăstirea Sinaia a fost ridicată în secolul al XVII-lea și este emblema orașului, fiind prima construcție din această zonă. Mănăstirea are și un muzeu care deține o colecție de cărți vechi, obiecte de cult, monede și picturi. În muzeul mănăstirii se află *un exemplar¹ din Biblia de la București, prima traducere integrală în limba română a Bibliei, cu litere chirilice, în 1688.*

Mănăstirea Sinaia

Cascada Urlătoarea

Cascada Urlătoarea este situată la 1100 de metri altitudine, în apropierea orașului Bușteni. Apa cade de la o înălțime de 15 metri și produce un zgomot puternic, ca un fel de urlet, de la care cascada și-a primit numele.

¹példány

Teme:

1. Întocmiți o listă cu obiectivele turistice de pe Valea Prahovei și scrieți despre fiecare câte o propoziție.
2. Concepeți proiectul unei excursii de studii pentru elevii unei școli din România, pe care îi invitați în zona voastră. Alcătuiți un traseu interesant. Căutați obiectivele turistice, istorice și culturale cele mai importante din preajma voastră și descieți-le în câteva rânduri. Proiectul să cuprindă următoarele elemente:
 - data excursiei.
 - cine sunt participanții,
 - scopul excursiei,
 - itinerariul,
 - obiectivele turistice de vizitat.
3. Creați o diplomă pentru participanții la excursie, după modelul alăturat, în care să îl felicitați pe titularul diplomei pentru îmbunătățirea cunoștințelor prin participarea la excursia de studii.

Diplomă

Se acordă elevului(ei)

din clasa..... Școala

Localitatea județul /sectorul

pentru

Director

Data

Învățător / Diriginte

LECTURĂ

Călin Gruia

Izvorul fermecat

Cică demult, pe când făcea plopul pere și răchita¹ micșunele², trăia undeva la poalele munților, la o răscruce de drumuri, un potcovar³ vestit, care potcovea caii lui Făt-Frumos. Trebuie să știți că nu cu una, cu două se potcovesc caii năzdrăvani; de aceea, câți ucenici veneau la el să învețe meșteșugul, nici unul nu rămânea mai mult de o zi.

Nu știu cum se făcu, dar odată se nimeri să vină la ucenicie un băiat îndrăzneț și priceput, care învăță meșteșugul într-un ceas și după aceea singur, într-o zi, potcovi o herghelie de cai! Meșterul se bucură de ucenic, îl îndrăgi ca pe copilul său. O singură slăbiciune avea băiatul: poveștile. Dacă vreun călător începea o poveste, atunci ucenicul se așeza pe o buturugă, își proptea tâmpilele⁴ în palme, se uita în ochii drumețului fără să clipească, fără să scoată o vorbă, fără să-i pese că trecea vremea. Și potcoavele se topeau în foc, focul se stingea, se lăsa noaptea și calul rămânea nepotcovit.

¹rekettye; ²viola; ³patkolókovács; ⁴halánték

Într-o seară, aproape de asfințitul soarelui, pe când meșterul se afla la un iar-maroc îndepărtat, după potcoave de aur și argint, sosi o făptură ciudată, de pe altă lume parcă, și care, spre mirarea băiatului, începu să vorbească în grai omenesc.

Potcoave

– Ehei, de mult n-am mai dat pe aici. Unde-i meșterul?

– Nu-i acasă. Dar ce ai cu el?

Pe băiat, cât pe ce să-l pufnească râsul. Ființa nu avea nici o asemănare cu caii, dar cum ucenicul era isteț, pricepu că slujenia aceea burduhănoasă¹, cu picioare lungi și subțiri ca ața, nu putea fi decât puricele năzdrăvan despre care pomenise într-una din zile meșterul său.

– Nu cumva ești puricele năzdrăvan?

– Da, eu sunt.

– Purice n-am potcovit încă, dar cred că nu-i chiar așa de greu...

– Dar nici ușor. Fiecare potcoavă trebuie să aibă nouăzeci și nouă ocale² de fier. Numai așa mă simt ușor și pot zbura în slava cerului ca să aduc povești.

Când auzi ucenicul³ despre ce-i vorba, făcu ochii mari și un gând năstrușnic îi veni în minte.

– Fii fără grijă, te potcovesc îndată.

Nu trecu multă vreme și prinse a-i potrivi puricelui potcoavele. După fiecare potcoavă de nouăzeci și nouă de ocale, puricele spunea că se simte din ce în ce mai ușor, și că abia așteaptă să poată zbura. Dar băiatul, după ce îi bătu cea din urmă potcoavă, nu-l întrebă cum se simte, ci dintr-o săritură îl încălecă cu nădejde.

– Ori mă duci să-mi arăți de unde iei poveștile, ori rămân călare pe tine până ți s-or toci potcoavele de nori și văzduh⁴.

– Scumpă-i plata potcoavelor mele, dar n-am încotro. Te voi duce acolo unde voiești, căci m-ai biruit...

¹pocakos; ²icce; ³inas; ⁴levegő

Și, încovoiindu-și picioarele subțiri ca ața, sări din vârful unui munte într-o vale adâncă, străjuită de jur împrejur de piscuri semețe, acoperite de brazi. Flori de toate culorile erau presărate pe pajiștea verde a văii, iar miresmele lor scăldau ca într-un abur copacii drepti ca lumânările. Totul în acea vale părea nemișcat: și floare, și iarbă, și ram. Ucenicul porni să cunoască Valea Poveștilor. Și tot umblând băiatul prin acele locuri tainice și necunoscute, se pomeni în fața unui izvor. Pe ucenic îl cuprinse o sete nemaipomenită, dar când se aplecă să bea, altă ciudățenie: din șipot nu curgea nicio picătură de apă. Auzi din el un glas. Se apropie mai mult. Setea îi pieri îndată. Prin șipotul izvorului curgeau povești și legende. Glasul fermecat spunea legendele florilor, ale păsărilor, poveștile munților, poveștile voinicilor. Glasul era neobosit. Cum sfârșea o poveste, începea alta, și apoi alta, care de care mai minunată și nemaiauzită. Pe ucenic îl cuprinse o vrajă și uită de sine, uită de tot. Nu vedea nimic în jur, nici când soarele răsărea și apunea, nici când luna cobora în pâraiașul din vale, nici când frunzele copacilor se scuturau. N-auzea nici șuierul crivățului pe crestele munților, nu simțea bătaia ploilor în obraji, nu-i era nici foame, nici sete. Asculta poveștile și legendele care se împleteau cu cântarea aceea măiastră din inima lui. Ucenicul nu se gândea decât la un singur lucru: să audă cât mai multe povești, cât mai multe, ca apoi să le ducă în lume. Glasul părea fără sfârșit.

Deodată însă glasul fermecat se opri. Ucenicul se cufundă într-un somn adânc. Când se trezi, se văzu la marginea unui râu, într-un loc cunoscut, pe unde copilărise. Fruntea îi era grea și fierbinte. Se aplecă să ia apă să și-o răcorească. Pe dată însă se feri și scoase un strigăt de uimire¹. Își văzuse chipul în apă. Părul îi era alb ca omătul, obrajii zbârciți, spinarea încovoiată. Trecuseră, se vede, mulți ani fără să-și dea seama. Își aduse aminte de meșterul potcovar. Porni să-l caute. În acea răscruce nu mai era nici urmă de potcovar. Îi întrebă pe oamenii pe care-i întâlne:

- Nu știi unde s-a mutat potcovarul?
- Care potcovar, moșule?
- Acela care potcovea caii lui Făt-Frumos... Caii năzdrăvani...
- De așa minune, nu se pomenește prin părțile noastre!

S-a mâhnit ucenicul potcovarului că nu-și poate afla meșterul, dar fiind înțelept nu i-a fost greu să priceapă că vremea măturase de mult cenușa potcovarului. În cele din urmă porni prin țară să spună poveștile pe care le auzise în valea aceea minunată.

¹ meglepődés

Întrebări:

1. Despre ce e vorba în lectură?
2. Cu ce se ocupă un potcovar?
3. Care sunt personajele acestei lecturi?
4. Care este portretul fizic al ucenicului? Ce slăbiciune avea el?
5. De ce era fermecat izvorul care dă titlul povestirii?

Teme:

1. Citiți lectura pe roluri.
2. Căutați corespondentele în maghiară pentru următoarele expresii din lectură:
 - „pe când făcea plopul pere și răchita micșunele“,
 - „nu cu una, cu două se potcovesc caii năzdrăvani“,
 - „se cufundă într-un somn adânc“,
 - „nu mai era nici urmă de potcovar“,
 - „vremea măturase de mult cenușa potcovarului“.

Rețineți!

Genul epic cuprinde creațiile literare în proză sau în versuri, care relatează o întâmplare, un eveniment sau o înălțuire de întâmplări și evenimente.

Povestea populară este o specie a genului epic în proză, o creație anonimă, care a circulat pe cale orală. Povestea populară se mai numește și basm.

Povestea prezintă următoarele caracteristici:

- o structură proprie și formule specifice. De exemplu: „A fost odată, ca niciodată...“; „Am încălecat pe-o șa și v-am spus povestea-așa...“,
- conține elemente și personaje fantastice. De exemplu: animale vorbitoare, oameni cu puteri supranaturale, zmei, zâne, ținuturi ireale,
- personajele sunt pozitive și negative, iar la final binele învinge răul.

Teme:

1. Citiți următorul articol de ziar.
2. Căutați în dicționar termenii subliniați.
3. Descrieți pe scurt un atelier al unui meșteșugar tradițional pe care l-ați văzut în muzeu sau în activitate (pantofar, cofetar, olar, croitor, fierar, brutar etc.)

„Meseriile tradiționale sunt pe cale de dispariție nu doar din satele românești, dar și din nomenclatorul de meserii. Așa se face că în acest secol rar mai găsim un atelier de potcovar sau de pantofar sau de tăbăcar sau chiar de vopsitor. Tinerii de azi mai pot afla detalii din tainele acestor vechi meșteșuguri doar de la muzee sau din poveștile bunicilor. În localitatea Ucea de Jos își desfășoară încă meseria un potcovar. Toată Țara Făgărașului îl cunoaște pe potcovarul din Ucea, pe nea Nicu Pădure, și oamenii bat kilometri pentru a-și potcovi caii. Nea Nicu Pădure a învățat această meserie de la tatăl său și este mândru că duce mai departe o tradiție de familie. Este însă dezamăgit că fiii lui n-au vrut să-i continue lucrul și meșteșugul, iar tradiția se va opri la generația lui nea Nicu.

De la vârsta de 7 ani nea Nicu a intrat în atelierul tatălui și de atunci potcoavele au devenit pentru el cel mai important lucru: „Aveam 7 ani când am început să iubesc această meserie. Eram mic de înălțime și mă plimbam printre picioarele cailor. De mic copil am iubit animalele pentru că am crescut alături de ele în gospodăria părinților. [...] Tata era cel mai cunoscut potcovar din zonă și avea foarte mult de lucru. Clienții veneau și din județul Sibiu pentru că s-a dus vestea că e un bun meseriaș. De la 7 ani am bătut caiaua în copita calului. [...] Noaptea visam cum potcovesc caii. Mă chemau copiii la joacă pe uliță însă eu preferam să îl ajut pe tata. Când veneam de la școală uneori nici mâncare nu îmi trebuia și fugeam în atelier. Pentru mine meseria de potcovar este cea mai frumoasă meserie. Ca să potcovești calul trebuie să fii un bun meșter. Trebuie să fii un meseriaș bun să potcovești caii, dacă nu faci treaba bine calul are de suferit și în cel mai rău caz se ajunge cu animalul la abator. De regulă în cel mult trei ore potcovesc un cal. De când am început să lucrez, am potcovit sute de cai, bivoli și boi. Această meserie este foarte grea, se muncește mult fizic. Pe vremuri se câștigau foarte mulți bani pentru că erau multe căruțe și pluguri. Cine făcea această meserie era respectat în toată zona” – a povestit potcovarul.

(Povestea unui potcovar, în Monitorul de Făgăraș, 13 mai 2014)

COMPUNERE

Repovestire după ilustrații: „Sarea în bucate“

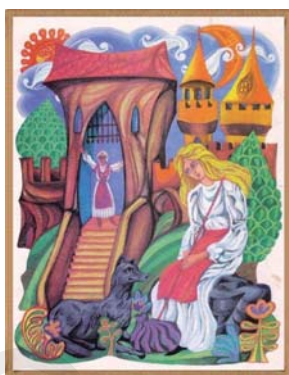
Continuați basmul al cărui început îl puteți citi mai jos. Este vorba despre o poveste cunoscută, care în română se numește „Sarea în bucate“ și a fost culeasă de Petre Ispirescu, iar în maghiară poartă titlul „A só“ și a fost scrisă de Benedek Elek. Recitați cele două povești, apoi scrieți întâmplările cu cuvintele voastre. Imaginile vă ajută!

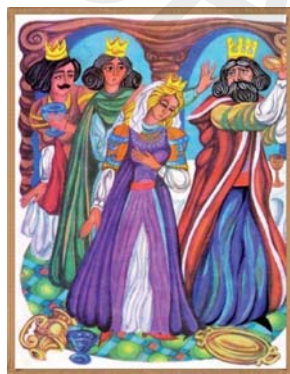
„A fost odată ca niciodată un împărat care avea trei fete. Într-o zi, el s-a gândit să le întrebe cât de mult îl iubește fiecare. Fata cea mare a spus că...”

Priviți fiecare ilustrație și descrieți-o, conform conținutului basmului.

Argumentați de ce e *sarea* mai importantă decât *zahărul* sau *mierea* în alimentația omului.

Înceiați povestea cu o formulă specifică, alegeți una dintre cele aflate mai jos:

Am încălecat pe-o șa¹
Și v-am spus povestea-așa!

Am încălecat pe-o căpșună
Și v-am spus o minciună!

Am încălecat pe-o lingură scurtă,
Să trăiască cine-ascultă!

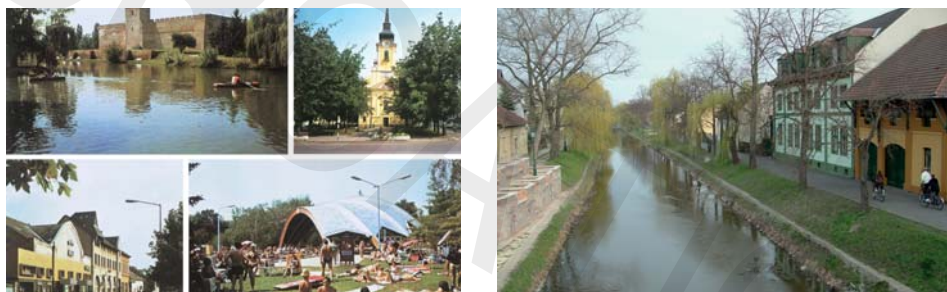
Am încălecat pe-un fus,
Să trăiască cine-a spus!

¹nyereg

Izvoarele fermecate de la Giula

Bine ați venit pe *pagina mea web*, iubiți cititori!

Sunt Adina și în cele ce urmează doresc să vă conving să vizitați cât mai repede un orașel balnear din Câmpia Ungară: *Giula*. Înainte de a vă gândi că Giula e în Ungaria și nu știți maghiară, trebuie să aflați că *în acest oraș sunt mulți români*, este un *liceu românesc*, o *episcopie ortodoxă română*, *ziare în limba română* și, mai ales pensiuni și hoteluri unde personalul vorbește românește. Însă veți fi uimiți¹ să vedeți că în Giula sunt și niște *izvoare fermecate*!

Giula în anii 1980

Orașul în zilele noastre

Eu am văzut Giula, acest oraș din Ungaria aflat chiar la granița cu România, în două anotimpuri și în momente diferite. Dacă pe timp de iarnă am apreciat mai mult interioarele băilor termale și spațiile de wellness, iar plimbarea pe străzile orașului mi-a lăsat o senzație de liniște și odihnă, când am trecut în iulie granița am găsit o altfel de atmosferă. Vara orașul este viu, cochet², familii pe biciclete se plimbă pe străzi, într-o atmosferă de vacanță. Să ne bucurăm că e atât de aproape de România, atât de accesibil dacă vrem să beneficiem de o vacanță la spa din care să nu lipsească nici alte activități culturale sau gastronomice.

Așezate în parcul secular al Castelului Almásy, despre băile termale din Giula se spune că ar fi printre cele mai frumoase din Ungaria. Parcul are 200 de ani, este ocrotit prin lege și se laudă cu 25 000 de specii de flori și 200 de arbori

¹meglepődött; ²izléses

și arbuști. Pentru bălăceli, există 18 bazine pentru toate gusturile, nevoile și vârstele. Nu voi uita niciodată senzația de relaxare pe care am simțit-o după o baie în piscină, când am ieșit pe terasa hotelului seara, împreună cu familia, și am ascultat păsările care cântau pe toate vocile.

Castelul Almásy

Un român în vârstă din Giula ne-a povestit că înaintașii lui au locuit din totdeauna în acest oraș frumos, pe care îl îndrăgește foarte mult. Cum să nu îndrăgești un astfel de oraș? Prietenul nostru din Giula, domnul Gheorghe Câmpian, ne-a povestit că în subsolul¹ orașului sunt niște izvoare minunate, cu apă caldă și proprietăți vindecătoare.

Băile termale în anii 1930

Apa care alimentează băile are temperatura de 72 de grade Celsius și izvoarește de la o adâncime de 2005 metri. În anul 1968 au fost descoperite izvoarele

¹föld alatt; ²gyógyfürdő; ³mozgásszervi; ⁴krónikus gyulladás

termale iar orașul devine stațiune balneoclimaterică² în anul 1985. Apa termală de la băile din Giula este benefică în primul rând pentru bolile aparatului locomotor³, pentru tratamente de recuperare post-traumatică și postoperatorie, precum și pentru boli cu inflamații cronice⁴.

Noi mergem la Giula în fiecare an, avem acolo prieteni buni și ne simțim ca acasă. Sper că v-am convins și pe voi!

Întrebări:

1. Ce conține pagina web a Adinei?
2. Cum descrie ea orașul Giula?
3. De ce e confortabil pentru turiștii din România să vină la Giula?
4. De ce consideră Adina că izvoarele de la Giula sunt fermecate?

Știați că...

Gheorghe Cohan / Kohán György (1910–1966) a fost un apreciat pictor din Ungaria, care s-a născut și a crescut într-o familie românească din Giula. El a lăsat ca moștenire¹ orașului natal, prin testament, aproximativ 690 de picturi și peste 2200 de lucrări de grafică. Multe dintre lucrările pictorului sunt inspirate de peisajele și activitățile oamenilor din regiunea sa natală.

Galeria Cohan în anul 2008

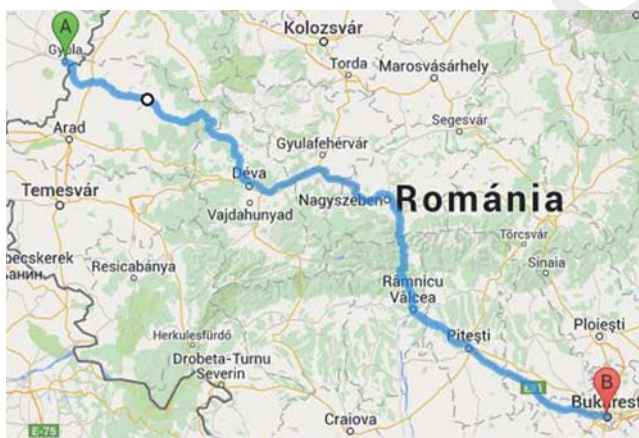
¹örökség

Picturi de Gheorghe Cohan

Teme:

1. Căutați pe internet lucrări de *Gheorghe Cohan*, observați cum sunt intitulate și traduceți numele lucrărilor în limba română.
2. Organizați o expoziție virtuală cu lucrări de *Gheorghe Cohan* și concepeți un *afiș bilingv*.
3. O familie din București dorește să își petreacă concediul la Giula. Pe baza hărții alăturate scrieți un e-mail în care să le explicați prietenilor din București cum să ajungă la Giula. De asemenea, recomandați-le un hotel sau o pensiune din Giula, precum și câteva programe interesante.
4. Găsiți corespondentul românesc al orașelor menționate pe hartă în limba maghiară.

LECTURĂ

Emil Gârleanu

Când stăpânul nu-i acasă!

În odaie liniște. Liniște și-un miros! Pe polița¹ din dreapta, pe o farfurie, stă uitată o bucată de cașcaval. Mirosul de brânză proaspătă a străbătut până la cel mai îngust colțișor al casei. Și din gaura lui, din gaura de după sobă², șoricelul nu-și mai găsește locul. Parcă-l trage cineva de mustață afară. Să iasă, să nu iasă! Mai bine să se astâmpere. Să se astâmpere, ușor de zis; dar cașcavalul? Vezi, asta-i asta: cașcavalul. Să-nchidă ochii. I-a închis. Prostul! Dar ce, cu ochii miroase? Și brânza-i proaspătă. Mai mâncase așa bunătate acum vreun an. Dar parcă nu-l momise într-atâta ca aceasta de acum. Să încerce. Face câțiva pași mărunți, până-n marginea ascunzătoarei lui. Măcar s-o vadă. Unde-o fi? De unde-l vrăjește, din ce colț îl poftește cu atâta stăruință la dânsa? A! uite-o, colo pe farfurie. Dacă ar îndrăzni! Dar cum? Să meargă mai întâi pe lângă perete până la divan. Așa, bun! Pe urmă... Pe urmă pe unde s-o ia? Pe lângă dulap? Nu. Pe după jilțul³ cela? Nici așa. Atunci? Păi, lucrul cel mai bun e să se suie de-a dreptul pe perdea și de acolo să treacă, pe marginea lăvicerului din perete, până la poliță. Și-odată la cașcaval, lasă, n-are el nevoie să-l învețe alții ce să facă cu dânsul. Dar motanul? E-hei! La dânsul nu se prea gândește. Și, Doamne, mulți fiori i-a mai vârât în oase motanul cela. Dar poate nu era în odaie. Ha? Nu era. Nu. Orișicum să mai aștepte puțin, să vadă, nu se mișcă nimeni, nu-l pândește cineva?

¹polc; ²kályha; ³karosszék

Cum să nu-l pândească! Dar de când așteaptă motanul¹ prilejul să pună laba pe bietul șoricuț. Cu botul adulmecând, cu ochii galbeni și lucioși ca sticla, cu mustățile întoarse subțiri și ascuțite ca oasele de pește, stă neclintit, după perna de pe divan, și-așteaptă. L-a zărit. Uite-l, îi vede mărgelile ochilor. Iese? Iese oare? Da, da; așa, încă un pas, încă unul, doi, așa! Dintr-o săritură a fost cu laba deasupra lui.

Bietul șoricel n-avusese vreme nici să treacă dincolo de sobă. Îl apasă puțin cu unghiile, apoi, repede, îl ia între labele de dinainte, îl strânge, de drag ce-i, îl răsuțește în aer și-l lasă amețit pe podea. Și-l privește, gândind: „Cașcaval ți-a trebuit? Poftim cașcaval! Doamne! Ce bun o să-mi pari mie după ce te-oi crânțani“. Dar mai întâi să se mai joace puțin cu dânsul. Îl pune pe picioare, îl lasă să se dezmeticească², să-ncerce să fugă și iar vrea să-l prindă în cleștele labelor. Dar ce se aude? Un dupăit grăbit pe sală. Vai, e Corbici, câinele! Nu-i vreme de pierdut! Din două sărituri motanul e în ocnița sobei, iar șoarecele, mirat că scapă, zăpăcit³, cum poate, o șterge în gaura lui. Corbici vine, nebun ca-ntotdeauna. În mijlocul odăii se oprește, adulmecă⁴ lacom mirosul de cașcaval, apoi, zăbind motanul, se repede și latră cu înverșunare⁵. Se sprijină pe labele de dinainte, tremură, cască de neliniștit ce-i, mârâie⁶ și latră. Apoi tace și, cu ochii țintiți la motan, așteaptă să se scoboare. Numai uneori întoarce capul spre polița de unde cașcavalul parcă-l ademenește. Și astfel câteștrei dușmanii: șoarecele în gaură, motanul în ocniță⁷ și câinele în mijlocul odăii se pândesc munciți de același gând.

¹kandúr; ²magához tér; ³meghökent; ⁴(meg)szimatol ⁵elszántság; ⁶morog; ⁷falmélyedés, fülke

Dar pași apăsați cutremură sala. Ce! Stăpânul! Repede atunci motanul se înghesuiește și mai în fund, iar câinele o șterge sub divan; numai șoarecele, mic cum era, rămâne la locul lui. Stăpânul intră; obosit de muncă, își aruncă pălăria pe un scaun, apoi mirosind, i se face foame; se-ndreaptă spre poliță, ia felia de cașcaval, taie o bucată de pâine și, mușcând când dintr-una când dintr-alta, mănâncă din plin, cu poftă. Și din trei părți, trei perechi de ochi îl urmăresc cu pizmă.

Emil Gârleanu (1878–1914) a fost un prozator, regizor, scenarist de film și jurnalist român. Începe liceul la Iași, în 1889, dar se retrage și se înscrie la Școala Fiilor de Militari, apoi intră la Școala de Ofițeri de Infanterie. A fost sublocotenent în armata română.

În anul 1911 este ales președinte al Societății Scriitorilor din România și director al Teatrului Național din Craiova. Cel mai cunoscut volum al lui Emil Gârleanu este *Din lumea celor care nu cuvântă* (1910), în care a relatat întâmplări duioase din viața găzelor, a păsărilor, a animalelor și a plantelor.

Întrebări:

1. Unde se petrece acțiunea povestirii?
2. Câte personaje are povestirea? Care sunt acestea?
3. Care este motivul principal care le leagă pe aceste personaje?
4. Despre care dintre personaje aflăm că are un nume?

Rețineți!

Momentele subiectului unei lecturi sunt:

- Expozițiunea
- Conflictul
- Desfășurarea acțiunii
- Punctul culminant
- Deznodământul

Momentele subiectului lecturii „Când stăpânul nu-i acasă!“:

● Expozițiunea:

Stăpânul casei a lăsat pe masă, într-o farfurie, o bucată de cașcaval.

● Conflictul:

Șoarecele este atras de miros și vrea să fure cașcavalul.

● Desfășurarea acțiunii:

Motanul simte și el mirosul cașcavalului, dar îl pândește și pe șoarece, îl prinde și vrea să-l mănânce. Câinele Corbici intră în încăpere, vrea să se repeadă și el la cașcaval, dar mai întâi latră la motan. Motanul se sperie, fuge să se ascundă și dă drumul șoarecelui.

● Punctul culminant

Stăpânul casei intră în încăpere și toate animalele fug temătoare din calea lui.

● Deznodământul

Omul mănâncă bucata de cașcaval iar animalele îl privesc cu invidie.

Știați că...

- Cuvântul „șoarece” vine din sanscrita veche și înseamnă „hoț”.
- Șoarecii sunt originari din Asia și au ajuns în Europa în urmă cu multe secole.
- Poți ține un șoarece pe o masă, fără cușcă deoarece șoarecii se tem să sară de la înălțimi mari.
- Sunt foarte curioși. Zilnic inspectează teritoriul și sunt foarte atrași de noile obiecte apărute.
- Sunt animale nocturne.
- Mănâncă aproximativ 3 grame pe zi, însă rod și strică de sute de ori mai mult.

Teme:

1. Explicați titlul lecturii.
2. Delimitați în text pasajele care reprezintă fiecare moment al subiectului.
3. Găsiți corispondentul maghiar al proverbului: „Când pisica nu-i acasă, joacă șoarecii pe masă.”
4. Extrageți din text acele cuvinte care denumesc piese de mobilier și instalații din interiorul camerei în care se petrece acțiunea. Căutați-le sensul în dicționar. Alcătuiți cu ele propoziții.
5. Traduceți și adaptați în limba maghiară următoarele proverbe, zicători și expresii despre șoareci:
 - *șoarece de bibliotecă*
 - *dă apă la șoareci*
 - *nu scapă nici în gaură de șoarece*
 - *trăiesc ca mătă cu șoarecele*
 - *Când pisica nu-i acasă, joacă șoarecii pe masă!*
 - *Pisica cu clopoței nu prinde șoareci!*

COMPUNERE

Compunere după un plan de idei

Alcătuiești o compunere despre o întâmplare petrecută la vânătoare, urmând planul de idei de mai jos:

- Mitică-fără-frică se pregătește de vânătoare. Descrieți costumul pe care îl îmbracă și instrumentele pe care le folosește.

- Mitică-fără-frică își face planul cum va găti la cuptor friptura din iepurele pe care îl va vâna.

- Mitică-fără-frică ajunge în pădure și se ascunde într-un tufiș, cu pușca la ochi.
- Tot așteptând să apară vânatul, el aștește.
- Dintr-o tufă sare un iepure mare, stârnit de câinele lui Mitică.
- Vânătorul se sperie, uită de friptură și o ia la fugă spre casă.

După ce ați scris compunerea pe baza planului dat, rezumați întâmplarea urmând structura piramidei povestirii de mai jos:

Piramida povestirii

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____

1. Numele personajului principal;
2. Două cuvinte ce descriu personajul;
3. Trei cuvinte ce descriu cadrul;
4. Patru cuvinte ce expun problema;
5. Cinci cuvinte ce descriu primul eveniment;
6. Șase cuvinte ce descriu al doilea eveniment;
7. Șapte cuvinte ce descriu al treilea eveniment;
8. Opt cuvinte ce conțin soluția.

CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE

Nicolae Bălcescu

Odată, ieșind de la școală, apucasem drumul spre casă, luând prin scurta ulicioară care începea în poarta Colegiului „Sfântu Sava”. Poarta școlii era la câțiva pași de ușa bisericii, cam în locul unde s-a ridicat statuia lui Lazăr¹. Acolo se așezau pe vine² în șir, unul lângă altul, merari, simigii³ și bragagi⁴ cu tablalele și panerele lor.

Un găligan⁵ de școlar, cât un bivoli de mare, tăbărase pe un băiat slab și pirpiriu⁶, îl trântise la pământ și-i căra la pumni, căutând să-i ia din mână o bucată de halviță⁷.

Goliatul, căruia toți îi ziceam Sotea, pentru că era de o putere de care numai vărul meu Mavru îi venea de hac, își petrecea timpul mai mult la poarta școlii, între plăcintari și salepcii⁸, decât în clasă. Îndată ce cumpăra cineva un covrig⁹ sau un măr, el se repezea ca un erete și i-l smulgea din mână; grație puternicilor săi pumni, răspândise o așa groază printre băieți, încât mulți îi plăteau tribut în natură sau în parale, ca să nu-i bată sau ca să-i protejeze în contra altor camarazi.

De astă dată, însă, găsisem împotrivire, băiatul, deși trântit la pământ, dar nu lăsa să-i scape halvița; o apăra din mâni și din picioare, cu dinții și cu unghiile.

Fie din indignațiune, fie că puteam conta pe camarazii care veneau în urmă, mi-am luat inima în dinți și m-am aruncat în ajutorul celui slab și asuprit.

Cea dintâi grijă a băiatului când s-a ridicat de la pământ a fost să caute să-și adune după jos foile caietului său, zdrențuite și risipite în luptă, operație lungă și migăloasă, la care i-am dat și eu mână de ajutor.

A doua zi când m-am dus la școală, l-am găsit în ușa clasei a IV-a; cum m-a văzut, și-a scos șapca, arătându-mi cu mulțumire caietul, zicându-mi:

„Uite cum l-am dres¹⁰ de bine; noroc, zău, cu dumneata că mi se pierdea, păcat, o grămadă de muncă.”

Foile rupte erau lipite și cârpite fiecare la locul lor, cu o minuțioasă îngrijire. Dar ce m-a mirat mai mult a fost să văd pe unele pagine scris cu litere majuscule¹¹ fraze ca acestea:

¹ Este vorba despre Gheorghe Lazăr. Recapitulați informațiile despre el din manualul de clasa a 6-a.; ² gugolva; ³ perecărúok; ⁴ bozaárúok (*braga*) – a boza egy kölesből erjesztett, savanykás ital; ⁵ behemót, nagydarab ember; ⁶ vézna; ⁷ fehér nugát; ⁸ szalepárúok (a szalep egyfajta mézes limonádé); ⁹ perec; ¹⁰ kijavít, helyrehoz; ¹¹ nagybetűk

„Petru Maior spune ...“

„Fotino zice ...“

„Din Constantin Căpitanul ...“

„După logof. Radu Greceanu ...“

Aceasta m-a mirat cu atât mai mult că pe atunci nu se pomenea în școlile noastre de istorie națională.

La întoarcerea mea din Paris, la anul 1841, ducându-mă să văd pe poetul Alexandrescu la Gorgani¹, unde se afla închis într-o cameră în fundul curții lângă gârlă², după ce am stat acolo până înnoptase, când am ieșit, ofițerul de pază, după ce închide ușa bine și bagă cheia în buzunar, îmi zice:

„Vrei să te duc și la Nicu Bălcescu? Nu ne vede nimeni, c-au plecat toți de la cancelarie; numai să nu spui cuiva, că dau de belea.“

În camera în care am intrat, un tânăr căruia d-abia îi mija mustața pe buze ședea pe marginea unui pătucean de scânduri, fără alt așternut decât o manta soldățească ghemuită căpătâi și o lumânare de seu într-un sfeșnic de pământ, care lumina un Ceaslov, singura carte ce-i fusese permisă. Acel arestant era băiatul pe care cu câțiva ani îndărăt îl scosesem din mâinile fiorosului Sotea.

La liberarea lui din închisoare și din armată, el a devenit unul din tinerii cu cari mă vedeam mai des, a devenit un bun și prețios amic, cu care m-am înțeles totdeauna la vorbă și la gânduri; eram împreună ziua și noaptea.

(Ion Ghica – Scrisori către Vasile Alecsandri)

Ion Ghica (1816–1897) a fost o personalitate marcantă a celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea. Economist, matematician, scriitor, pedagog, diplomat și om politic, Ion Ghica a fost prim-ministru al guvernului României.

A fost membru și președinte al Academiei Române. Volumul *Scrisori către Vasile Alecsandri* este capodopera sa de scriitor.

¹bukaresti negyed; ²patak

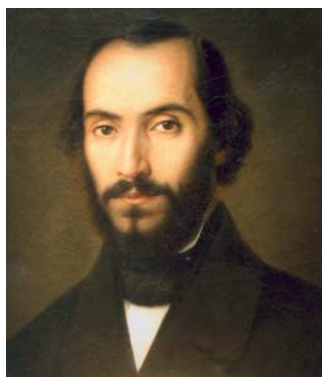
Întrebări:

1. În ce împrejurare îl cunoaște Ion Ghica pe Nicu Bălcescu?
2. Despre ce liceu din București este vorba în lectură?
3. Care materie școlară era preferată de Nicu Bălcescu?
4. Care este perioada aproximativă în care s-au petrecut faptele din prima parte a lecturii?
5. Ce i-a arătat Nicu Bălcescu a doua zi salvatorului său?
6. Cui îi adresează Ghica această scrisoare? Ce știți despre destinatar?

Rețineți!

Nicolae Bălcescu (29 iunie 1819, *București* – 29 noiembrie 1852, *Palermo*, Italia) a fost un istoric, scriitor, om politic, lider al mișcării revoluționare de la 1848, în Țara Românească. Exponent al generației pașoptiste, Bălcescu s-a numărat printre fondatorii societății secrete „Frăția” și al „Societății studenților români” de la Paris, prin intermediul cărora a promovat ideile liberale moderne de organizare a statului. Opera sa, „*Românii supt Mihai-Voevod Viteazul*” este una dintre operele reprezentative pentru ideologia națională românească a secolului al XIX-lea.

La 14 iulie 1849, Nicolae Bălcescu împreună cu poetul *Cezar Bolliac*, vine la *Seghedin* pentru a se întâlni cu *Lajos Kossuth*, revoluționarul care a condus lupta pentru independență a maghiarilor din 1848–1849.

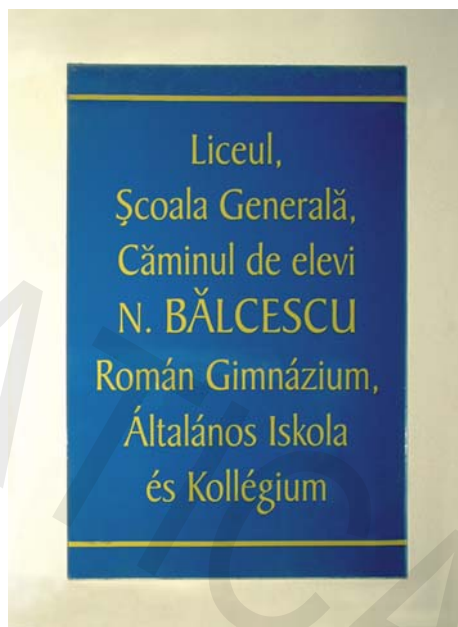
Portretul lui Nicolae Bălcescu realizat de pictorul Gheorghe Tattarescu, în 1851

Teme:

1. Realizați portretul exterior și interior al lui Sotea.
2. Compuneți un mesaj de *e-mail* pentru Sotea, prin care să vă străduiți să îl convingeți să își ceară iertare de la Nicu Bălcescu pentru că l-a atacat și i-a stricat caietul de istorie pentru care elevul Bălcescu a muncit cu multă tragere de inimă.

Bustul lui Nicolae Bălcescu la Micherechi

Placa Liceului Nicolae Bălcescu din Giula

LECTURĂ

George Coșbuc

Vestitorii primăverii

Dintr-alte țări, de soare pline,
Pe unde-ați fost și voi străine,
Veniți, dragi pășări, înapoi
Veniți cu bine!
De frunze și de cântec goi,
Plâng codrii cei lipsiți de voi.

În zarea cea de veci albastră
Nu v-a prins dragostea sihastră
De ce-ați lăsat? Nu v-a fost dor
De țara voastră?
N-ați plâns văzând cum trece-n zbor
Spre miazănoapte² nor de nor?

Voi ați cântat cu glas fierbinte
Naturii calde imnuri sfinte,
Ori doine dragi, când v-ați adus
De noi aminte!
Străinilor voi nu le-ați spus,
Că doine ca a noastre nu-s?

Și-acum veniți cu drag în țară!
Voi revedeți câmpia iară;
Și cuiburile voastre-n crâng³!
E vară, vară!
Aș vrea la suflet să vă strâng,
Să râd de fericit, să plâng!

Cu voi vin florile-n câmpie
Și nopțile cu poezie
Și vânturi line, calde ploi
Și veselie!
Voi toate le luați cu voi
Și iar le-aduceți înapoi!

George Coșbuc s-a născut în 1866, la *Hordou*, comitatul Bistrița-Năsăud. Localitatea se numește azi George Coșbuc, județul Bistrița-Năsăud. A decedat în 1918, la București. A fost un poet român din Transilvania. S-a născut al optulea dintre cei 14 copii ai preotului greco-catolic Sebastian Coșbuc și ai Mariei, fiica unui preot greco-catolic. Copilăria și-o va petrece la Hordou, în tovărășia

¹remete; ²észak; ³sarjerdő

basmelor povestite de mama sa. Coșbuc învață a citi încă de la vârsta de cinci ani. Și-a început studiile la școala primară din Hordou. În 1884 își susține examenul de bacalaureat și se înscrie la Facultatea de Filosofie și Litere a Universității maghiare din Cluj. Despre începuturile sale literare George Coșbuc mărturisește: „Cea dintâi poezie am publicat-o la vârsta de 15 ani într-o foaie pedagogică din Ardeal. N-o mai am și nici nu știu ce era, însă îmi amintesc că a fost o poezie de dragoste. Am publicat apoi fel de fel de încercări prin toate foile ardelenesti“. Debutul publicistic propriu-zis se produce tot în 1884, când revista Tribuna din Sibiu îi publică sub pseudonimul C. Boșcu (anagrama numelui Coșbuc), snoava versificată Filosofii și plugarii. Mișcarea literară de la Tribuna a dus la întărirea poziției lui Coșbuc față de literatură, în direcția interesului către folclor și către limbajul popular.

În 1899, Coșbuc merge la București, unde primește un post la Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice. Coșbuc scrie mai multe volume de poezii inspirate din viața satului, din frumusețile naturii, ca și despre vitejia ostașilor români. Printre cele mai cunoscute se numără: *La oglindă, Pe lângă boi, Trei, Doamne, și toți trei, Rugăciunea din urmă, Mama, Nunta Zamfirei*.

Întrebări:

1. Ce informații dețineți din operele studiate în anii trecuți, despre poetul George Coșbuc?
2. Cum explicați titlul poeziei? Cine sunt vestitorii primăverii?
3. Ce întrebări le adresează autorul păsărilor călătoare?
4. Ce sentimente și amintiri personale vă evocă aceste versuri?

Rețineți!

Cele mai multe păsări sunt ocrotite¹ de lege! În România este interzisă împușcarea, prinderea, ținerea în captivitate, culegerea ouălor tuturor păsărilor cântătoare, a celor răpitoare de noapte și a răpitoarelor de zi, cu excepția uliului pășărar și a celui porumbar, a coțofanei, gaiței și a cioarei-grive.

¹védett

Temă:

Căutați denumirea maghiară a următoarelor păsări cântătoare, răpitoare și acvatice. Descrieți fiecare pasăre în câteva propoziții, după ce v-ați documentat asupra ei.

Ciocârlia

Gaița

Uliul

Egreta

Egreta

Pițigoiul

COMPUNERE

Realizarea unor texte nonliterare

Textul nonliterar este rezultatul observării realității și al transformării acesteia în informație. Textul nonliterar are diverse țeluri: să informeze, să îndrume, să atenționeze, să clarifice, să comunice etc.

Particularitățile textului nonliterar sunt:

- informațiile oferite sunt reale, concrete (despre persoane, evenimente, obiecte, fenomene);
- textul este lipsit de expresivitate, nu este sensibil, poetic sau subiectiv;
- limbajul folosit poate conține termeni specifici unui anumit domeniu de activitate;
- textul se remarcă prin obiectivitatea relatării.

Câteva tipuri de texte nonliterare:

- *Articol de revistă tehnică*: scop de a informa.
- *Buletinul meteorologic*: scop de a atenționa.
- *Invitația, afișul, anunțul*: scop de a comunica și de a invita.
- *Rețeta de bucătărie*: scop de a îndruma.
- *Reclama*: scop de a convinge.

Teme:

1. Citiți textele de mai jos și argumentați că acestea sunt nonliterare, pe baza particularităților fiecăruia.
2. Realizați și voi câte un text nonliterar pornind de la modelele propuse aici: un articol tehnic, un buletin meteo, o rețetă de mâncare, o invitație sau un afiș, un text de reclamă la un produs.

A fotografiat purici de apă¹

Daniel Guțu, student la biologie, în vârstă de 25 de ani, a transformat știința în artă cu ajutorul microfotografiei, realizând o serie de imagini ale unor creaturi microscopice, invizibile² cu ochiul liber.

Subiectele fotografice au fost în principal microorganisme acvatice, precum Rotifera și Cladocera (purici de apă), dar și alte nevertebrate.

Pentru a da spectaculozitate fotografiilor, studentul rus a introdus în celulele microorganismelor substanțe chimice fosforescente. Datorită acestui procedeu, microorganismele, sub o lumină ultravioletă, strălucesc în culori vii. Unele dintre subiecte au proprietăți naturale care le fac să emită o parte din lumina UV ca lumină vizibilă, în nuanțe de verde, roșu sau albastru. Datorită unghiurilor diferite de fotografiere, a fost necesară fotografierea repetată a fiecărui „subiect”, imaginile fiind ulterior suprapuse computerizat. Fiind necesară prelucrarea și combinarea imaginilor, realizarea fiecăreia dintre aceste fotografii a durat câteva zile sau chiar săptămâni.

¹vízibolha; ²láthatatlan

Buletin meteorologic

Vineri, vremea va fi închisă. Pe arii restrânse¹ vor fi precipitații slabe, predominant sub formă de ploaie, iar la munte va ninge. Vântul va prezenta unele intensificări³ mai ales în cursul zilei, în regiunile sud-estice.

Temperaturile maxime vor fi cuprinse între minus 1 și 9 grade, iar cele minime între minus 7 și 3 grade, ușor mai scăzute în depresiuni⁴. În zonele joase, cu totul izolat⁵ va fi ceață.

În capitală, cerul va fi noros, dar șansele de ploaie vor fi reduse. Vântul va sufla în general moderat în cursul zilei, apoi va slăbi în intensitate. Temperatura maximă se va situa în jurul valorii de 6 grade, iar cea minimă va fi de zero grade. Noaptea, vor fi condiții de ceață.

La munte, vremea va fi închisă și temporar va ninge slab. Vântul va fi slab și moderat, cu unele intensificări în zona înaltă.

Invitația, afișul, anunțul

¹kis területek; ²főként; ³felerősödés; ⁴medencék; ⁵elszigetelten

Rețetă de chec marmorat¹

Ingrediente

5 ouă
200 g făină
180 g zahăr
1 pliculeț praf de copt
50 ml ulei
2 linguri cacao
2 pliculețe zahăr vanilat
1 praf de sare
Pentru decor: zahăr pudră

Instrucțiuni preparare

Albușurile se bat spumă, adăugăm treptat zahărul și amestecăm. Gălbenușurile le mixăm cu zahărul vanilat după care adăugăm uleiul. Făina se amestecă cu praful de copt. Peste compoziția de gălbenușuri se adaugă albușurile bătute spumă. Adăugăm treptat făina și amestecăm ușor de jos în sus. Împărțim compoziția în două părți egale. O parte se amestecă cu cacao. Tapetăm cu hârtie de copt o formă de chec și adăugăm compoziția în felul următor: punem o lingură de compoziție albă, peste ea o lingură de compoziție cu cacao, iar compoziție albă și tot așa până la terminarea aluatului. Se coace la foc mediu cca 25 de minute. După coacere, se lasă să se răcească complet.

Reclamă la miere

Produsul „Mierea – sărbătoare a gustului“ cuprinde o gamă de opt tipuri de miere, prin care se pune în evidență² una dintre cele mai importante proprietăți ale mierii autentice: aceea de a amplifica și conserva perfect gustul și efectele condimentelor³ sau fructelor. Vă punem la dispoziție: miere cu polen și propolis, miere cu nucă și propolis, miere cu prune uscate, miere cu cafea, miere cu cacao, miere cu chimen⁴,

¹márványos; ²kiemeli; ³fűszerek; ⁴köménymag

miere cu anason¹, miere cu scortişoară². Toate în borcane de 45–50 de grame și cu un ambalaj-manifest, care cuprinde un îndemn la consumul de miere românească autentică³. Jonh Akeroyd, botanistul Casei Regale a Marii Britanii, susține că mierea de albine din Transilvania este, probabil, cea mai bună miere din lume.

În plus, vă facem o recomandare specială: „Arta de a dărui începe prin a cumpăra de la tine de acasă, de la ai tăi!”

O să-ți placă!;

Este un cadou diferit și va fi apreciat la adevărata sa valoare;

Pentru că e bine să ai miere-n casă.;

Are un preț mic pentru o cauză mare: costă 49 de lei și poate fi cumpărată de la magazinul online www.miere.sanatate-dulce.ro.

¹ánizs; ²fahéj; ³eredeti

CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE

O pasăre care se întoarce la noi în fiecare primăvară: barza

Barza albă sau cocostârcul, cu denumirea științifică *ciconia*, este singura pasăre de talie mare din ornitofauna care ne înconjoară, care s-a apropiat de om și își construiește cuibul în vecinătatea noastră. Nu poate fi confundată¹ cu nici o altă pasăre: are picioare lungi și un cioc roșu, penele corpului sunt albe, iar penele mari ale aripilor sunt negre. Puii au la început ciocul și picioarele negre. Mai târziu, picioarele devin roșii-maronii, iar de la vârsta de nouă săptămâni și culoarea ciocului se pigmentează treptat în roșu. Vârsta berzelor poate să ajungă în captivitate² și la 30 de ani. În România, cea mai mare longevitate³ s-a înregistrat la o barză care a fost însemnată cu un inel la picior în 1960, în Delta Dunării și care a fost regăsită după 12 ani și 6 luni în Tanzania. Barza e o pasăre mută. Totuși, produce un clămpănit prin lovirea celor două maxilare. Locuiește pe trei continente: Europa, Africa de Nord și partea vestică a Asiei. În România, cele mai multe berze se găsesc în nord-vestul și sud-vestul țării (în județele Satu Mare și Timiș), în depresiunile intramontane din estul și sudul Transilvaniei (în județele Harghita, Covasna, Sibiu, Brașov) și în Lunca Dunării.

¹összetéveszteni; ²fogságban; ³hosszú élettartam

Berzele se întorc la locurile lor de cuibărit pe la sfârșitul lui martie, începutul lui aprilie. De obicei, masculul sosește primul, care ocupă imediat cuibul și începe activitatea de renovare a cuibului. Femela depune 3–5 ouă albe. Masculul și femela clocesc alternativ, iar schimbul părinților la cuib este precedat¹ întotdeauna de o ceremonie însoțită de clămpănit. Puii ies din ouă la începutul verii, în iunie, după aproximativ 32 de zile de clocit.

Barza albă se hrănește cu insecte (lăcuste, greieri), larve, râme, amfibieni, mamifere mici (șoareci de câmp), șerpi și șopârle. Barza albă ne părăsește pe la mijlocul lui august, începutul lui septembrie. Prima dată pleacă puii, care vor fi urmați după câteva zile de către adulți. Nici părinții nu călătoresc împreună: legătura dintre ei se destramă² la sfârșitul sezonului de cuibărit.

(după Ferenc Kósa, 2004)

Teme:

1. Descrieți barza, modul și mediul ei de viață, folosind termenii din text, după ce ați explicat cu ajutorul dicționarului:
 - ornitofaună, pigment, longevitate, mascul, femelă, cuibărit, depresiuni intramontane, alternativ, insecte
2. Strofele de mai jos îi aparțin poetului *Vasile Alecsandri* (1821–1890). Subliniați numele de păsări din aceste versuri și căutați echivalentul lor în limba maghiară. Folosiți dicționarul!

În fund, pe cer albastru, în zarea depărtată,
La răsărit, sub soare, un negru punct s-arată!
E cocostârcul tainic în lume călător,
Al primăverii dulce iubit prevestitor.

În aer ciocârlia, pe casă rândunele,
Pe crengile pădurii un roi de păsărele
Cu-o lungă ciripire la soare se-nvălesc
Și pe deasupra bălții nagâții se-nvâtesc.

(*Vasile Alecsandri – Oaspeții primăverii*)

¹megelőzve; ²szétbomlik

Dumbrăvenci, ganguri de aur ce au cuiburi de mătășă,
Ciocârlii, oaspeți de soare, rândunele, -oaspeți de casă.

Mierle vii șuierătoare, cucul plin de îngâmfare,
Gaița ce imitează orice sunete bizare,
Stigleți, presuri, macalendri ce prin tufe se alungă
Și duioase turturele cu dor lung, cu jale lungă.

E privighetoarea dulce care spune cu uimire
Tainele inimii sale, visul ei de fericire...

(Vasile Alecsandri – Concertul în luncă)

Știați că...

- Păsările sunt cele mai răspândite viețuitoare de pe glob.
- Cântecul pituliceii este format din mai mult de 700 de note diferite pe minut și poate fi auzit de la o distanță de 500 de metri.

Pitulice

- Unele specii de grauri scot sunete atât de înalte, încât omul nu le poate auzi.

Graur

- Bufnițele nu pot roti ochii. În schimb, ele pot roti capul complet împrejur pentru a vedea direct în spatele lor.
- Bufnițe trăiesc pe toate continentele, cu excepția Antarticii.

Bufniță

LECTURĂ

Ion Agârbiceanu

Cosașii

Roua cade din belșug; până înainte cu vreo trei zile a fost vreme ploioasă, acum s-a înseninat, peste zi sunt călduri mari, dar nopțile sunt răcoroase. Merg cosași singuratici, ori câte doi, câte patru, sau în pâlcuri¹, și ulița răsună de vorbele lor pline de sănătate, limpezi și tari, care trec ușor prin aerul proaspăt. Cei care merg în grupuri au să cosească împreună și fac, de pe drum, prinsori² de întrecere, glumind asupra hărniciei unuia sau altuia, sau lăudându-se cât e de meșter cutare la coasă. La coasă nu-i destul să fi în putere, e nevoie și de meșteșug.

Cei din grupuri se cunoșteau cu toții, și nu de azi! De câte ori au mai cosit ei împreună! Drumul începu să urce ușor după ce ieșiră din sat. Încă nu răsărise soarele și văzduhul senin era curat ca lacrima. De pe culmea domoală³ pe care au ajuns se vedeau luncile. Unele delnițe erau cosite. Dar cele mai multe erau grele

de iarbă mare și deasă. Adia dinspre ele o boare subțire și aducea mireasmă de verdeață crudă ca un aer răcoritor. Cosașii se împărățiară fiecare pe la delnițele lor, și nu peste mult deasupra luncilor începu o ploaie mărunță de sunete, care se ridica din iarbă, nu cădea din văzduh. Zeci de ciocănele băteau pe nicovale limbile de oțel ale coaselor. Din bătăile ritmice se înfripa un cântec rece, răsunător,

¹csapatok; ²fogadások; ³lassú; ⁴kaszakó

care pătrundea până departe. Unii cosăși isprăviră și, ridicându-se din iarbă, își umplură teocurile cu apă, le încinseră cu sfoară în jurul mijlocului și, luând cu-tea⁴ udată în teoc, începură să ascută coasele.

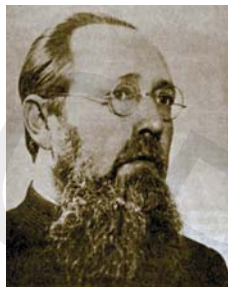
Ochiul boului – romanița mare – cu nasturele de aur în mijloc, cu petalele albe împrejur; garioafa sălbatică, cu tulpina înaltă, cu floarea roșie puțin învoaltă; sânziene galbene și albe cu ciorchinele lor de floricele gingașe; iarbă înspicată, mirositoare, toate își arătară podoaba în lumina cea tânără. Cât bătea ochiul se întindea marea de verdeață a luncilor. Cosășii începură să se legene, aplecați, în urma coaselor. Ele fâșiau și suierau în peretele înalt de iarbă, clădind la stânga brazde groase de verdeață. Iarba se culca împăcată cu soarta¹, știind că i-a venit vremea să lase locul otăvii. În urma cosășilor, prin tunsătura până aproape de pământ, se cunoșteau urmele dese, una după alta, ca niște cărărui, lăsate de opincile oamenilor. Pământul, după ploile multe, era încă reavăn², numai bun să odrăslească³ otava. Cosășii erau numai în cămășile albe și lungi, încinși cu sfoara teocurilor, în ițari strâmți de pânză, unii cu capul gol, alții cu mici pălării ca niște cuiburi de ciori. Din brazdele de iarbă, din miriștea⁴ verde rămasă în urmă, pătrundea în văzduh, se împânzea deasupra luncilor un aer nou. Tot mai multe brazde la distanțe egale se înlineau de-a lungul delnițelor⁵, și cosășii, intrați cu temei în muncă, când se întorceau din capătul brazdei, cu coasele în spate, la capătul celălalt, să înceapă o brazdă nouă.

Din brazdele cosite ieri sau alaltăieri, din unele delnițe, se ridica, în căldura ce sporea, aroma ierbii călitate, ori, și mai îmbătătoare, a celei uscate pe jumătate, mai cu seamă după ce cositurile mai vechi erau întoarse cu furcile de lemn, pe partea cealaltă, de femei și fete iuți și zvelte, răsărite parcă din pământ în iile lor albe cu catrințe și șorțuri negre. Căldura, în valuri subțiri, începea să joace dea-

¹sors; ²nyirkos; ³zöldülni; ⁴tarló; ⁵faluhatar

supra brazdelor, deasupra pieptului nesfârșit de iarbă, iar cosașii tot aruncau un ochi spre cer, când se opreau să-și ascută coasele. Nu peste mult se puse liniștea peste lunci. Ceasornicul viu din cer le făcu semn tuturor că-i vremea amiezii. Numai un cosaș harnic și sănătos poate să spună ce gustoasă e mâncarea la amiază și somnul ce-i urmează ca la poruncă, după o străveche lege a acestei munci grele.

Ion Agârbiceanu s-a născut la 12 septembrie 1882, în localitatea *Cenade*, pe atunci în Comitatul Alba de Jos din Austro-Ungaria, și a decedat la 28 mai 1963, la *Cluj*. A fost preot greco-catolic, ziarist și scriitor, a fost de asemeni politician și parlamentar, a fost ales membru al Academiei Române. A fost al doilea dintre cei opt copii născuți în familia lui Nicolae și a Anei Agârbiceanu. Începe să scrie încă de pe când era licean, la Blaj. Între 1900 și 1904 a făcut studii superioare teologice la Budapesta.

În capitala Ungariei, participă la întrunirile societăților literare ale studenților români. Prestigiul de scriitor al lui Agârbiceanu crește din 1902, când începe să publice în paginile revistei „*Luceafărul*”, care apărea la Budapesta. Devine membru al Asociației ASTRA pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român, înființată în 1861, la Sibiu. Ion Agârbiceanu a scris povestiri, nuvele și romane. Adesea, în scrierile sale vorbește despre viața, munca, necazurile și bucuriile oamenilor din satele transilvănene, dar și despre frumusețile naturii. Printre volumele sale de proză se numără: *De la țară* (Budapesta, 1905); *Arhanghelii. Roman din viața românilor ardeleni* (Sibiu, 1914) *Chipuri de ceară* (București, 1921); *Sectarii* (București, 1938); *Licean...odinioară* (București, 1939); *File din cartea naturii*, (București, 1959).

Întrebări și teme:

1. Despre care muncă agricolă este vorba în lectură, când se execută aceasta și cu ce scop?
2. Căutați în text descrierea înfățișării cosașilor și alcătuiți un portret fizic de 7–8 rânduri al unui cosaș.

3. Care sunt uneltele de lucru ale coșaișilor? Căutați corespondentul numelor acestora în limba maghiară.
4. Ce informații ați învățat despre Ion Agârbiceanu.
5. Citiți articolul de ziar de mai jos și răspundeți la întrebări:
 - Despre ce e vorba în relatare?
 - Când are loc activitatea coșaișilor din scrierea lui Ion Agârbiceanu? Dar cea din articolul de ziar?
 - Unde se desfășoară cositul din cele două lecturi? Ce scop urmăresc prin munca lor coșaișii lui Agârbiceanu? Dar cei din articol?

Cosașii ardeleni de la poalele Apusenilor au participat la un concurs inedit în Slovenia.

Ei au dovedit că sunt foarte buni la cosit!

O mână de oameni dintr-o comună bihoreană au reușit să dovedească acest lucru la cel mai prestigios concurs de gen, din Slovenia. Invitată pentru prima dată, România, una dintre cele 11 participante, a ieșit pe locul al patrulea. Acesta a fost însă doar începutul! După ce au văzut cum s-au descurcat ai noștri, organizatorii au hotărât să îi invite și la alte competiții¹. Cei patru coșaiși români și-au dat toată silința² să arate că sunt pricepuți. Au lucrat și în echipă, și individual.

– Am crezut că-i o glumă, prima dată, am vorbit cu primarul din Roșia și zice, mă, sigur nu-i o glumă, că io am coșaiși buni! Și uite așa am luat coșaișii din Roșia, domnul primar i-o îmbrăcat în tradiția locală și i-o transportat în Slovenia, la cel mai tare concurs de cosit din lume, zic eu, nu numai din Europa, că ceilalți nu prea știu să dea cu coasă“, a spus Viorel Lascu, coordonatorul delegației române în Slovenia.

La cele două probe, concurenții au avut de cosit un lot de 7 metri pătrați de pajiște, într-un timp cât mai scurt. La final, românii au mai fost invitați și la alte competiții de acest fel din Serbia și din Bosnia și Herțegovina.

¹verseny; ²igyekezet

Camil Ressu (1880–1962) – Cosași odihnindu-se

Știați că...

În limba română „cosaș” este și numele unei insecte¹?

Cosașul de stepă este o insectă carnivoră. Se hrănește cu insecte mici pe care le prinde cu dibăcie.

¹ rovar

COMPUNERE

Compunere cu expresii și sintagme date

Formulați scurte intervenții pentru rezolvarea situațiilor de comunicare de mai jos, folosind expresiile și sintagmele recomandate în tabel:

Sfaturi pentru culegătorii de ciuperci

A plouat zile întregi, pădurea e plină de ciuperci. Prietenii mei, Mariana și Mihai, și-au planificat să se trezească de dimineață și să meargă la adunat de ciuperci. Dar cu ciupercile nu e de glumit! Uneori, cele otrăvitoare sau toxice seamănă foarte mult cu cele comestibile. De aceea, prietenii mei au mers la vecinul lor, care este un bun cunoscător al ciupercilor, să îi ceară câteva sfaturi. Vecinul i-a învățat mai multe lucruri folositoare despre ciuperci și le-a dat și o carte cu imagini din care să învețe care ciuperci sunt bune și care nu sunt bune de mâncat. Ce sfaturi credeți că au primit?

Teme:

1. Descrieți în câteva cuvinte fiecare ciupercă bună de mâncat, din imaginile din pagina următoare.
2. Comparați ciupercile comestibile cu cele otrăvitoare. Puneți în evidență diferențele dintre ele.

Ciuperci comestibile

Hribi

Zbârciogi

Gălbiori

Ciuperci otrăvitoare (toxice, necomestibile)

Muscarița

Buretele viperei

Pălăria șarpelui

Vă previn: gheața e subțire!

Băieții din clasă s-au înțeleș să meargă la iazul¹ de la marginea satului, vineri, după ore. În ultimele zile a fost un ger strașnic², apa iazului a înghețat și e un loc bun pentru patinaj și pentru dat cu săniuța. Dar Matei a citit de curând pe internet că e foarte periculos să patinezi pe lacuri, iazuri sau râuri înghețate, deoarece gheața se poate rupe. E îngrijorat și dorește să-și oprească prietenii de la această acțiune, care pare o joacă nevinovată, dar se poate încheia tragic. S-a hotărât să le scrie un *e-mail* colegilor în care să-i prevină că nu sunt în siguranță dacă merg la iaz să patineze.

Ajutați-l pe Matei să compună acest e-mail de avertizare³, folosind expresii potrivite din tabel.

¹tó; ²erős; ³figyelmeztetés

Refuz să te ajut, în această situație!

Dis-de-dimineață, Aneta i-a scris Dianei următorul SMS: „Trimite-mi și mie tema de casă la chimie, dacă poți!” Diana știe că Aneta a pierdut toată după-masa de ieri jucându-se pe calculator și a uitat să își facă tema la chimie. Însă e decisă să nu o ajute, de data asta. Așa că i-a răspuns printr-un SMS în care o anunță că nu îi va acorda ajutor, nu îi va trimite rezolvarea exercițiilor. A procedat bine? Voi cum ați rezolva această problemă?

Ajutați-o pe Diana să scrie SMS-ul de refuz la cererea Anetei.

Păstrează-ți calmul!

Sună telefonul! E prietenul tău care ar fi trebuit să vină la tine azi, dintr-o localitate vecină, cu trenul. Ați planificat¹ că veți lucra împreună la macheta avionului cu care a zburat *Aurel Vlaicu* și el trebuia să aducă o parte a pieselor necesare finalizării machetei. Prietenul e nervos: s-a trezit târziu și a pierdut trenul. E agitat, vorbește tare, e supărat că nu poate ajunge la timp, așa cum a promis. Nu ar dori să începi lucrul la machetă fără el.

Calmează-l cu răbdare și cu expresiile și cuvintele din tabel!

Macheta avionului cu care a zburat Aurel Vlaicu, în 1910

E greu să iau o decizie!

Acum o sută de ani și mai bine, femeile își împodobeau capetele cu tot felul de *pălării*, care de care mai surprinzătoare. Pălăria era nelipsită din garderoba femeilor. Să ne închipuim că o însoțim la cumpărături pe mama lui Ionel, din nuvela *Vizită*, de *I. L. Caragiale*. Ea ar dori să își cumpere o pălărie nouă. Ce credeți, pe care s-ar hotărî să o ia?

Formulați decizia ei, dar cu argumentele voastre și cu expresii din tabel!

¹tervezni

Expoziție de pălării de damă

Promisiunea dată – niciodată uitată!

Copiii promit deseori părinților că vor face mici lucruri în gospodărie, dar apoi se iau cu joaca și uită. Deși promisiunea dată nu trebuie uitată! Vă este cunoscută situația din versurile acestea?

*Am acasă, într-un pat,
Un băiat îmbăiat.
Stăm de vorbă amândoi
Despre ghetе cu noroi.
Ghetele sunt supărate
C-au rămas necurățate.
Dar băiatul le-a promis
Că le curăță în vis!*

Ce credeți că i-a promis copilul tatălui său?

Formulați promisiunea sa pe baza propunerilor din tabel.

SITUAȚII	EXPRESII ȘI SINTAGME
Cum exprimăm un sfat	te sfătui, gândește-te îți dau un sfat vezi bine mai vezi te îndemn îți sugerez cumpănește chibzuiește pune bine la cântar nu te grăbi, că poți greși

SITUAȚII	EXPRESII ȘI SINTAGME
Cum prevenim pe cineva	fi atent fi cu ochii în patru ai în vedere nu scăpa din vedere te previn te informez că te atenționez fi precaut ține seama de
Cum exprimăm refuzul	nu pot accepta sunt dispus să te refuz inacceptabil nu aprob nu pot permite nu e posibil nu mi-e la îndemână nu aş dori nu sunt de acord
Cum presupunem ceva	probabil posibil că gândesc să poate că oare nu cumva? nu este exclus consider că s-ar putea nu-i exclus

SITUAȚII	EXPRESII ȘI SINTAGME
Cum calmăm pe cineva	fi mai calm calmează-te, te rog nu te mai neliniști fi liniștit mai mult calm totul va fi bine, nu-ți fă griji liniștește-te nu te enerva nu-ți ieși din fire
Cum formulăm decizia	sunt decis să am hotărât să hotărârea mea e definitivă nu am nici o îndoială fac numaidecât
Cum formulăm o promisiune	îți promit fac neapărat fi sigur că fac nici o îndoială fără îndoială te asigur eu să nu fac? ai încredere te rog să mă crezi nu voi ezita

CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE

Vechi obiceiuri populare de la Chitighaz: Păpăruga

Chitighaz este un sat în județul Bichiș. Comuna se află în apropierea orașului Giula și a fost întemeiată¹, încă din secolul al XV-lea. Înainte de 1716 se forma aici comunitatea bisericească ortodoxă, iar în 1793 se înființează școala confesională². Deci, învățământul în limba română din Chitighaz se poate mândri cu o existență de peste 220 de ani.

Conform recensământului din 2011, satul Chitighaz avea 3 858 de locuitori iar 23,19% din populație s-au declarat români.

La Chitighaz, în anii 1950, încă existau multe obiceiuri tradiționale românești: *jocul, colindatul, Păpăruga*.

Cel mai spectaculos obicei de vară era Păpăruga. Când era secetă, câteva fete de 10–12 ani se adunau, rupeau crengi cu frunze de soc sau de brusturi. Din aceste frunze și ramuri își făceau haine. Bătrânele din sat își amintesc cum:

– Pe o sfoară³ sau sârmă⁴ am înșirat crenguțele, le-am legat strâns una lângă alta, ca să ne ajungă în jurul brâului și pe umeri.

Cum a decurs obiceiul?

– Am mers la oamenii care ne-au chemat. Mergeam de două ori într-o zi, prima dată dimineața, apoi după amiază. Pe uliță, întâlnindu-ne cu oameni, ne grăiau și ziceau: „*Dumnezeu v-asculte!*” Oamenii din Chitighaz luau în serios obiceiul acesta. Ne-or așteptat cu ușa deschisă. Când am intrat pe ușa deschisă, nu am dat „bineața”, nu am salutat, imediat ne-am dus în fața „iștălăului”, a grajdului, unde erau caii, vacile și am spus:

*„Păpăruga, ruga,
Dă ploaie la cai,
Dă ploaie la vaci,
Dă ploaie la porci,
Dă ploaie la pui,
Dă ploaie la noi.
La tăta lume să fie bine.”*

¹alakult; ²egyházi iskola; ³zsinór; ⁴drót

Apoi am tras o găleată¹ de apă din fântâna cu cumpănă, am cerut de la găzdoaie o oală de lut în care ținea laptele și o lingură de lemn. În oala aceasta a pus apă și a stropit fetele de trei ori și le-a bătut hainele de frunze cu lingura. Ca răsplată pentru obiceiul de chemare a ploii am primit de la oameni „clisă“, făină, fasole. Și apoi am ieșit în stradă, mergând mai departe.

Când a sosit ploaia mult așteptată, copiii au ieșit pe ulițe umblând prin șanțurile pline cu apă și cântau:

*„Ploaie, ploaie sub perete,
C-așe le place la fete.
Ploaie, ploaie, cu bulbuci,
C-așe le place la prunci!“*

*(după un articol de Maria Sarca Zombai,
din săptămânalul Foaia românească)*

Întrebări:

1. Ce informații puteți oferi despre localitatea Chitighaz? Până când s-au păstrat obiceiurile tradiționale în Chitighaz?
2. Cine și când umbla cu Păpăruga?
3. Cum se costumau fetele?
4. Ce cântau ele?
5. Ce făceau copiii din Chitighaz când ploua?

¹vödör

Rețineți!

Comunitățile românești istorice din Ungaria sunt concentrate în zona de est a Ungariei, lângă frontiera cu România și în zona capitalei Budapesta. Localitățile din Ungaria în care au trăit sau mai trăiesc români sunt:

Aletea (Elek), **Apateu** (Körösszegapáti), **Bătania** (Bartonya), **Bedeu** (Bedő), **Bichiș** (Békés), **Bichișciaba** (Békéscsaba), **Budapesta** (Budapest), **Cenadul Unguresc** (Magyarcsanak), **Ciorvaș** (Csorvás), **Crâstor** (Sarkadkeresztúr), **Chitighaz** (Kétegyháza), **Darvaș** (Darvas), **Giula** (Gyula), **Jaca** (Zsáka), **Leta Mare** (Nagyléta/Létavértes), **Leucușhaz** (Lökösháza), **Micherechi** (Méhkerék), **Otlaca-Pustă** (Pusztatotlaka), **Peterd** (Mezőpeterd), **Pocei** (Pocsaj), **Săcal** (Körösszakál), **Seghedin** (Szeged), **Vecherd** (Vekerd)

Teme:

1. Căutați pe hartă localitățile în care există sau au existat comunități istorice românești.
2. Descrieți obiceiul Păpăruș, din Chitighaz.
3. Descrieți un obicei tradițional din localitatea voastră.
4. Citiți legenda de mai jos, apoi efectuați cerințele:
 - Găsiți și traduceți în maghiară numele de plante din legendă.
 - Formulați motivul pentru care buburuza e tristă.
 - Povestiți ce a făcut copilul cu buburuza.
 - De ce este importantă pentru om această mică insectă?

Legenda buburuzei

Au ieșit ghiocerii albi, brândușele galbene și toporașii albaştrii. Albinele își deretică stupul; că mâine or să iasă la treabă. Miei zburdă pe pajiștile abia dezgolite de nea. În ogradă, găinile scurmă și cotcodăcesc. Toată lumea are treabă; nimeni nu stă degeaba. Mângâiată de soare, buburuza cea mică și roșie a ieșit și ea din crăpăturile¹

¹repedések

scoarței copacului unde a stat pitită până atunci. A făcut ochii mari și s-a uitat în jur. Așa cum stătea pe scoarța¹ cenușie a copacului, părea o fărâma² dintr-o piatră prețioasă roșie. Avea și scăpări de rubin când vreo rază o mângâia pe spate.

Buburuza s-a întristat.

– Ce mică și neînsemnată sunt! Toate în jurul meu au un rost, numai eu nu. Nimeni nu mă bagă în seamă! zicând acestea și-a desfăcut larg aripile lăsându-le purtată de-o boare de vânt³. Așa a ajuns pe prispa unei case, iar de acolo pe mâna unui copil care se juca.

– Bunicule, s-a bucurat copilul, uite o buburuză. Ce găză micuță și drăgălașă, i-o fi frig... Dar de acuma, gata! Nu te mai necăji, buburuzo. Am să te încălzesc eu! Și copilul a ridicat încetișor mâna către soare și-a mângâiat cu drag stropul roșu care îi înflorește în palmă. Apoi a suflat încetișor asupra-i.

– Hai, du-te, buburuzo! Încălzește-te la soare!

Atunci a înțeles și buburuza că, mică și neînsemnată cum e, are și ea un rost pe lumea asta. E cea dintâi găză care se arată primăvara. E, cum s-ar zice, o vestitoare curajoasă.

(Eugen Jianu)

Știați că...

Păpărugă este și numele unei insecte. Această insectă se mai numește în română și *buburuză*, *gărgăriță*, *mămăruță*. Este foarte folositoare, deoarece se hrănește cu dăunătorii plantelor, de exemplu cu păduchii de frunză⁴.

¹fakéreg; ²morzsa; ³szellő; ⁴levéltetű

Importanța accentului în limba română

Prin accent se înțelege pronunțarea mai tare ori pe un ton mai înalt a unei silabe dintr-un cuvânt.

Spre deosebire de limba maghiară, unde accentul este fix și cade mereu pe prima silabă a cuvântului, în limba română accentul este mobil. El poate ocupa diverse poziții în cadrul cuvântului:

- pe ultima silabă: *popor*;
- pe silaba penultimă: *carte*;
- pe silaba antepenultimă: *margin*e, *sarcin*ă;
- pe a patra sau a cincea silabă de la sfârșitul cuvântului: *ve*veriță, *doi*sprezece.

Rolul accentului este de a diferenția cuvinte sau forme gramaticale. De exemplu:

- *companie* este un termen militar, înseamnă „subunitate a batalionului”.
- *companie* înseamnă „însoțire” (DLRM).

Dicționarele indică accentul corect al cuvintelor de obicei prin îngroșarea vocalei din silaba accentuată sau printr-un semn deasupra acesteia.

Teme:

1. Căutați în DEX (Dicționarul explicativ) sau în DOOM (Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic) care sunt cuvintele corect accentuate. Traduceți aceste cuvinte în maghiară și alcătuiți cu ele propoziții:

avarie – *avarie*

matur – *matur*

antic – *antic*

regizor – *regizor*

butelie – *butelie*

simbol – *simbol*

editor – *editor*

duminică – *duminică*

buget – *buget*

sever – *sever*

2. Citiți cu voce tare apoi traduceți în maghiară următoarele propoziții:

Accentul în limba maghiară este **imobil**.

În centrul orașului se află un **imobil** impunător.

Deși are mașină, preferă să circule cu bicicleta.

Vara e plăcut la umbra copacilor **deși**.

Ne-am uitat la **fotografii** interesante din vacanța petrecută la Marea Neagră.

Fotografii au aparate cu care pot face poze clare.

Moșii și babele se culcă odată cu găinile.

Contele avea **moșii** întinse în Comitatul Arad.

3. Citiți cu voce tare și accentuați corect următoarele substantive proprii:

Napoleon, Seneca, Ștefan; Brâncuși, Caragiale, Paris, Constanța, Rebreanu, Maria.

Părțile de vorbire (recapitulare)

Reluați cunoștințele pe care le-ați acumulat despre **părțile de vorbire**.

Completați în locurile marcate cu această pictogramă cu exemple corespunzătoare. **Lucrați în caiete!**

Substantivul

1. **Substantivul** este partea de vorbire care denumește:

ființe,

lucruri,

fenomene ale naturii,

însușiri,

acțiuni,

stări sufletești.

2. Substantivele sunt comune și proprii:

3. Substantivele sunt simple și compuse:

4. Substantivele sunt de trei genuri: masculin, feminin, neutru:

5. Substantivele au două numere: singular și plural:

6. Substantivele pot fi defective de plural (au numai singular):

7. Substantivele pot fi defective de singular (au numai plural):

8. Substantivele au cinci cazuri: nominativ, acuzativ, dativ, genitiv, vocativ:

9. Recunoașteți substantivele din acest text și precizați felul, numărul, genul și cazul fiecăruia:

În zori, a doua zi, apucărăm drumul Vărăticului. Călăuzul nostru, un băietan ca de cincisprezece ani, nu știa decât pe cel mai lung și mai rău: pe acesta deci apucărăm și noi. Fagi și paltini, cu trunchiuri albe și goale, își împreunau sus de tot frunzișurile lor și alcătuiau deasupra capetelor noastre o boltă.

(Calistrat Hogaș – Amintiri dintr-o călătorie)

Pronumele

1. **Pronumele** este partea de vorbire flexibilă care ține locul unui .
2. Pronumele personal desemnează persoane și are forme pentru toate trei persoanele, singular și plural.
 - În cazul nominativ, sunt următoarele forme:
eu,
 - La acuzativ se folosesc atât formele accentuate, cât și cele neaccentuate:
pe mine, mă, m-
 - La dativ, de asemenea se folosesc atât formele accentuate, cât și cele neaccentuate:
mie, îmi
3. Alte forme a pronumelui personal sunt:
dânsul,
4. Completați spațiile libere cu formele neaccentuate ale pronumelui personal. Traduceți apoi propozițiile în maghiară:
Pe ea *așteaptă o săptămână dificilă.*
Ție *spune toate lucrurile verde-n față.*
Pe voi *-a anunțat printr-un SMS să nu vă grăbiți.*
Lor *-a pregătit o surpriză.*
Pe mine *interesează cartea aceasta.*
Nouă nu *se comunică programul excursiei?*
5. Pronumele personal de politețe are forme doar pentru persoana a II-a și a III-a. Acestea sunt:

6. Pronumele demonstrativ poate fi:

de (acesta/ăsta,...);

de (acela/ăla...);

de (același, aceeași...).

7. Alcătuiți câte o propoziție cu pronumele negative: nimic, nimeni, nici unul, nicio.

8. Scoateți într-un tabel pronumele personale din text; completați în tabel persoana, numărul, genul și cazul acestora. **Lucrați în caiet!**

– *Dragii mamei copilași, eu mă duc în pădure după mâncare. Voi încuiați ușa după mine. Auzit-ați ce-am spus eu?*

– *Da, mamucă, ziseră ei.*

– *Pot să am nădejde în voi?*

– *Da, mamucă! Noi suntem o dată băieți.*

(Ion Creangă – Capra cu trei iezi)

Pronumele personal	Persoana	Numărul	Genul	Cazul

Adjectivul

1. Adjectivul este partea de vorbire care denumește însușiri ale obiectelor, cum ar fi:

- Dimensiunea: mare, mic,
- Forma: drept, strâmb,
- Culoarea: alb, negru,
- Greutatea: ușor, greu,

2. Selectați adjectivele următoare conform categoriilor de mai sus:

pătrat, mov, voluminos, solid, grena, restrâns, întins, cărămiziu, redus, gigantic, fumuriu, neregulat, cenușiu, ascuțit,

3. Din punct de vedere sintactic, adjectivul este subordonat substantivului, fiind legat de acesta direct: bicicletă nouă,

sau prin intermediul unui verb: bicicleta este nouă,

4. **Adjectivul** își poate schimba forma după gen, număr și caz, pentru a se acorda cu substantivul determinat.

- Citiți propozițiile de mai jos.
- Recunoașteți substantivele.
- Recunoașteți adjectivele.
- Stabiliți acordul dintre ele (gen, număr, caz)

Pletele albe și crețe ale bunicului parcă sunt niște ciorchini.

Obrajii bunicului erau roșii și calzi.

Ochii blânzi și mângâietori privesc spre copiii veseli.

(Barbu Ștefănescu Delavrancea – Bunicul)

5. După flexiune, **adjectivele** sunt de patru feluri. Completați cu mai multe exemple, la fiecare categorie:

- adjective invariabile: gri, bej,
- adjective variabile cu două forme: rotofei, vioi, cuminte, tenace,

- adjective variabile cu trei forme: argintiu, prevăzător,
- adjective variabile cu patru forme: albastru, mândru, formidabil,

6. Adjectivul se caracterizează prin categoria **gradelor de comparație**.

Treceți la toate gradele de comparație următoarele adjective:

bun, inteligent, athletic, răcoros, rumen, prețios

1. POZITIV:

2. COMPARATIV: de superioritate:

de egalitate:

de inferioritate:

3. SUPERLATIV: **RELATIV**

de superioritate:

de inferioritate:

ABSOLUT

de superioritate:

de inferioritate:

7. Pornind de la următoarea imagine, alcătuiți un text de 20 de rânduri în care să folosiți cât mai multe adjective.

Verbul

1. Verbul este partea de vorbire flexibilă care exprimă:

- Acțiunea: **a merge**,
Ulciorul nu merge de multe ori la apă.
- Existența: **a fi, a exista**,
E loc la soare pentru toți.
- Starea: **a sta**,
Stă ca oul în cui.
- Necesitatea: **a trebui**,
Trebuie să-ndoi copacul cât e tânăr.
- Posibilitatea: **a putea**,
Nimeni nu poate ști cât de adâncă e boarta șarpelui.
- Posesia: **a avea, a poseda**,
Are cap și n-are minte.
- Dorința: **a vrea**,
De vrei să mănânci pâine, nu-ți bate joc de tărațe.

2. Recunoașteți verbele și completați următorul tabel. Precizați pentru fiecare: persoana, numărul, timpul. **Lucrați în caiete!**

Când deschise ochii, Mihai zări înaintea sa doi medici. Unul era Carol Davila. Plecând, acesta îl lăsă în grija celuiilalt. Acesta îi spuse că luaseră reduta Grivița și că el era rănit la umărul drept, dar îl urmărea și ca să vadă dacă nu avea vreo comoție cerebrală.

Mihai se gândi la tot ce se întâmplase în luptă, la toate câte se întâmplaseră înainte de a intra în război. Nu simți nici o emoție, de toate îi era silă. Întrebă de

cumnatul său, de Matei, și află că doctorul Damian este bine, la ambulanțele de evacuare.

După câteva zile, Mihai Comăneșteanu se afla într-un furgon de ambulanță, în drum spre casă. Se întâlnise cu Matei, care îl îngrijise cât putea de bine.

(Duiliu Zamfirescu – În război)

VERBE		
ACȚIUNEA	STAREA	EXISTENȚA
deschise (pers. III, sing., trecut, perfect simplu)		

3. Alegeți forma corectă și copiați-o în caiete:

Gândăcelul a ieșit/ a eșit la soare. Acum, el ieste/este pe trunchiul arborelui.

Dacă te pregătești sârguincios, iei/ei note bune.

Când a-i/ai telefonat, noi ieram/eram în autobuz.

Fetița a luat/ loat flori pentru mama sa/s-a.

Ei/Iei sau/ s-au bucurat la gândul că vor loa/lua trenul până la Salonta.

Sintaxa propoziției.

Propoziția simplă. Propoziția dezvoltată

Propoziția este o comunicare cu ajutorul unui singur predicat.

Cireșii, vișinii și piersicii din livadă **au înflorit** devreme anul acesta.

Părțile principale ale propoziției sunt *subiectul* și *predicatul*.

Părțile secundare ale propoziției sunt *atributul* și *complementul*.

După structură, propozițiile pot fi simple și dezvoltate.

Propoziția simplă este alcătuită din subiect și predicat sau numai din predicat.

Plouă. Bate vântul. Florile se ofilesc. A venit toamna. Iarba și frunzele îngălbenesc.

Toate cele cinci propoziții de mai sus sunt propoziții simple.

Propoziția dezvoltată, pe lângă părțile principale de propoziție (subiect și predicat) conține și părți secundare de propoziție (atribut și complement).

Ploaia rece cade neîncetat. Păsările călătoare pleacă spre țările calde.

În curând, pământul se va acoperi cu o plapumă de nea.

Sintaxa propoziției este partea gramaticii care studiază modul combinării cuvintelor în propoziții și regulile acestei combinări, în vederea realizării comunicării între oameni.

Sintaxa propoziției este un sistem de reguli după care din cuvinte pot fi construite propoziții pe înțelesul de vorbitorii unei limbi, adică propoziții corecte gramatical.

Teme:

1. Răspundeți la întrebări:

- Ce este propoziția simplă?
- Ce este propoziția dezvoltată?
- Ce este sintaxa?

2. Citiți textul de mai jos și precizați:

- Câte propoziții simple conține textul?
- Câte propoziții dezvoltate conține textul?

Soarele apune. Se lasă seara. Pe cer apare luna. Stelele sclipesc. Luceafărul este cea mai luminoasă stea. Oamenii intră în casele lor. În curând, toată lumea adoarme. Pentru câteva ore, liniștea cuprinde orașul. Doar câte o fereastră mai este luminată. Un om scrie. O mamă își veghează pruncul. Un bătrân nu are somn.

3. Dați exemple de cinci propoziții simple și de cinci propoziții dezvoltate.
4. Precizați echivalentul în maghiară al termenilor: *subiect, predicat, atribut, complement, propoziție simplă, propoziție dezvoltată*.
5. Căutați în *Dicționarul explicativ al limbii române (DEX)* sensurile celor două cuvinte apropiate ca formă (paronime): *complement* și *compliment*.

Amintiți-vă!

PARONIMELE sunt cuvinte cu formă aproape identică (uneori diferă un singur sunet) și cu sensuri diferite.

Piramida propozițiilor

Pornind de la o propoziție simplă, alcătuiți propoziții dezvoltate din ce în ce mai lungi, ca în modelul de mai jos.

Nu uitați: propoziția este comunicarea cu un singur predicat!

Matei cântă.

Matei cântă la pian.

Matei cântă frumos la pian.

Matei cântă frumos la pianul din sala de muzică.

Matei cântă frumos la pianul din sala de muzică de la parter.

Părțile de propoziție: Subiectul, Predicatul, Atributul, Complementul

Subiectul

Subiectul este partea principală de propoziție despre care se spune ceva cu ajutorul predicatului. Subiectul arată:

- Cine este autorul acțiunii:
Bărbatul mergea încet, ducând bicicleta de coarne.
- Cine suportă acțiunea unui verb la diateza pasivă:
Inculpatul a fost prezentat instanței pentru a fi judecat.
- Cui i se atribuie o însușire, o caracteristică exprimată prin numele predicativ:
Minunați sunt **oamenii** din orașul meu!

Copiați propozițiile următoare în caiete, apoi subliniați subiectele:

Oamenii aceștia s-au purtat vitejește. (Costache Negruzzi)

Frumoasă mi-e țara străveche. (Otila Cazimir)

Zmeul turbat de manie, se întoarce numaidecât acasă. (Petre Ispirescu)

Punctuație – Rețineți!

Subiectul nu se desparte niciodată prin virgulă de predicatul său!

Predicatul

- **Predicatul** este partea principală de propoziție care arată ce face, ce este, cum este subiectul.

Exemple:

„și răul cel de stele **e călăuzul** tainic.“

(V. Alecsandri)

„Prin crengile frunzoase **trec** umbre suspinând.“

(V. Alecsandri)

„și poalele pădurii **sunt** palid **luminate**.“

(V. Alecsandri)

- Predicatul poate fi de două feluri:
predicat verbal;
predicat nominal.

Predicatul verbal

Predicatul verbal atribuie subiectului o acțiune sau o stare; răspunde la întrebarea „ce face?”

Trestia care **se apleacă**, niciodată nu se frânge.

Predicatul verbal este exprimat prin:

- a) verb predicativ la mod personal:

Nimeni **nu întreabă** de casa bogatului, ci de casa celui primitor.

- b) locuțiune verbală la un mod personal:

Am trimis un sol **să dea de veste** în toate părțile că împăratul vine în cetate.

- c) adverbe sau locuțiuni adverbiale predicative (pesemne, poate, bineînțeles, firește, fără doar și poate)

Fără doar și poate că îi vom căuta.

- d) interjecții predicative:

Iată ce surpriză am pentru tine!

Acordul predicatului verbal cu subiectul se realizează în număr și persoană:

Și peretele are urechi.

Și pereții au urechi.

Merg și eu la munte

merg - pers. I, sg; eu - pers. I, sg.

Veniți la sfârșitul săptămânii?

veniți - pers. a II-a, pl; S inclus - voi - pers. a II-a, pl.

Predicatul nominal

Predicatul nominal este alcătuit din **verb copulativ** + **nume predicativ**.

Verbul copulativ:

- face legătura între subiect și numele predicativ;
- nu are înțeles de sine stătător, fiind verb nepredicativ;
- nu este la un mod personal în predicatul nominal.

Verbul copulativ de bază este *a fi*. Mai pot funcționa ca verbe copulative și verbele:

a deveni, a ajunge, a se face, a ieși, a rămâne, a însemna.

Rețineți situațiile următoare:

	Verbe copulative – predicatul nominal	Verbe predicative – predicatul verbal
1.	El este mulțumit.	El este în mijlocul pădurii.
2.	El a ajuns chimist.	El a ajuns primul la școală.
3.	El a ieșit profesor.	El a ieșit repede din clasă.
4.	El se face inginer.	El își face temele.
5.	A munci înseamnă a câștiga.	El și-a însemnat tema pentru acasă.
6.	El a rămas surprins.	El a rămas acasă.
7.	El a devenit avocat.	–
8.	Părea obosită.	Părea că tună și fulgeră.

Exerciții

1. Construiți propoziții în care următoarele construcții să fie *predicate verbale* și *predicate nominale*:

este închis;
a fost convins;
era trecută;
a fost dus.

2. Identificați predicatele din propozițiile de mai jos, precizând felul lor (predicat verbal sau predicat nominal).

Dorina este prietena Mariei.
Ei au fost lacomi și au mâncat toate prăjiturile.
Apa izvorului este curată și rece.
Ei au fost la grădina zoologică.

3. Identificați predicatele verbale din următoarele versuri ale poetului Mihai Eminescu, și precizați partea de vorbire prin care sunt exprimate:

a) Și nici pe buze nu-mi mai vin,
Și nici prin gând mi-or trece.

b) Și cât de mult îmi pare rău
Că nu mai sufăr încă!

c) Totuși îmi pare că de-atunci
Sunt veacuri.

d) Iată lacul. Luna plină,
Poleindu-l, îl străbate.

e) Iar acum, hai la luptă (...)

Atributul

Atributul este partea secundară de propoziție care determină un substantiv sau o altă parte de vorbire cu valoare de substantiv: Astăzi e o zi frumoasă. Se recunoaște cu ajutorul întrebărilor: **care?, ce fel de?, cât?, al (a, ai, ale) cui?**

După formă, atributele se clasifică în atribute adjectivale, substantivale, pronominale, verbale, adverbiale și interjecționale. Fiecare dintre aceste feluri de atribute se exprimă prin mijloace specifice.

Felul atributului	Exprimat prin următoarele părți de propoziție:	Exemplu
1. adjectival:	a) adjectiv propriu-zis	A fost un meci interesant.
	b) o altă parte de vorbire cu valoare de adjectiv: – numeral – adjectiv pronominal – verb la participiu	Îți pun trei întrebări. În vacanța aceasta merg la mare Fiecare carte citită e un câștig.
2. substantival:	substantiv (în genitiv, dativ, acuzativ)	cămașa băiatului; o cămașă de bumbac
3. pronominal:	pronume (în genitiv, dativ, acuzativ)	casa lui, băiatul de lângă mine
4. verbal:	verb (la infinitiv, supin, gerunziu)	visul de a călători, mașină de spălat, oameni alergând pe străzi
5. adverbial:	adverb sau locuțiune adverbială	casa de acolo, ziarele de azi
6. interjecțional:	interjecție	o mașină pfi!

Exerciții:

1. Identificați atributele pronominale din textele de mai jos:
„S-abate universul din calea lui cea dreaptă” (V. Voiculescu)
„... ia-ți calul de căpăstru (...) și du-te” (N. Stănescu)

„Toți, și eu și dumneavoastră, suntem niște proști...” (I.L. Caragiale)

„Tot pământul e plin de oameni ca mine...” (G.M. Zamfirescu)

2. Recunoașteți în propozițiile de mai jos: un atribut substantival, un atribut pronominal, un atribut adjectival, un atribut adverbial și un atribut verbal:

Cabana de lemn de acolo este înaltă și luminoasă.

Vizitele din vreme în vreme ale părinților îi dau putere.

Dorința lor de a sta la țară nu este însă totdeauna îndeplinită, fiindcă au servicii foarte solicitante.

3. Subliniați attributele din propozițiile de mai jos, apoi rezolvați cerințele.

Lucrați în caiet!

„Flori albastre are-n păru-i...”

„Ecou-i răspunde cu vocea-i vuindă...”

Oamenii cu scaun la cap sunt tot mai puțini.

„Cu mustața răsucită șede-n ea un mire flutur...”

Voi „creați o altă lume pe-astă lume de noroi”.

„Din tuspătru părți a lumii, împărați și regi s-adună...”

Apollo, zeul soarelui, era venerat de greci.

Povestirea „Puiul” este tristă.

„Și de-a soarelui căldură / Voi fi roșie ca mărul...”

Maria este nepoata mamei mele.

Decernarea de premii câștigătorilor s-a finalizat repede.

„Îngânat de glas de ape / Cânt-un corn cu-nduioșare”.

Arborele din mijlocul grădinii va fi tăiat.

Traversarea contrar regulilor de circulație este riscantă.

„Un sultan dintre aceia ce domnesc peste vro limbă...”

Părerile împotriva lui s-au înmulțit.

De dragul cui să mă trezesc?

„Și pe câmpul gol el vede un copil umblând desculț”

Campania de cules struguri s-a încheiat.

Cu greu a suportat gândul de a se despărți de familie.

Plânge râsul de-astă-vară.

La porunca start! au plecat toți ca din pușcă.

- Câte attribute nume de fructe ați descoperit? Dar nume de culori?
- Sunt attribute exprimate prin verbe la gerunziu? Care?
- Care este atributul care reprezintă o poruncă, un îndemn?
- Care sunt verbele la supin cu rol de attribute?

Complementul

Complementul este partea secundară de propoziție care determină:

- un verb: Am plecat *la țară*.
- un adjectiv: Pomii erau plini *de flori*.
- un adverb: Zboară lin *ca vântul*.
- interjecție: Hai *acolo!*, Zbrr *pe un ram*.

Clasificarea complementelor

1. Complementele circumstanțiale sunt:

- de loc: unde? Plecăm *la munte*.
- de timp: când?, de cât timp? *Toamna* începe școala.
- de mod: cum? Colegul meu merge *repede*.
- de cauză: din ce cauză? *Din cauza ploii* a întârziat la școală.
- de scop: în ce scop? Muncește *în scopul obținerii* unor rezultate bune.

2. Complemente necircumstanțiale

- complement direct: pe cine?, ce? Am cumpărat *ziare*. Am văzut-o *pe Doina*.
- complement indirect: cui?, despre cine/ce?, cu cine/ce?, de la cine/ce?, la cine/ce?, pentru cine/ce? Se gândește *la excursie*.
- complement de agent: de către cine? Mâncarea gătită *de bucătar* a fost gustoasă.

Exerciții

1. Copiați în caiet enunțurile de mai jos. Subliniați complementele directe și pe cele indirecte și precizați felul lor:

I-am amintit de evenimentul anunțat.

„Dar până atunci na-ți o palmă, ca să îți minte...”

(I. Creangă, Povestea lui Harap-Alb)

„Și din repaos m-am născut, / Mi-e sete de repaos.”

(M. Eminescu, Luceafărul)

2. Identificați complementul din propozițiile următoare:

„Izbiră pe maluri, îi întoarseră în loc și începură a-i bate și a-i tăia până ce-i năruiră în apa Răutului.“

(M. Sadoveanu, Neamul Șoimăreștilor)

„Nu mă putui totuși opri de a nu mă desfăta o clipă...”

(Calistrat Hogaș, Pe drumuri de munte)

3. Puneți întrebările potrivite și identificați *complementele directe* din următoarele propoziții:

a) Sportiva a câștigat o medalie de aur la Jocurile Olimpice.

b) Pe primul l-am îndrumat eu spre cabană.

c) Mama îi cunoaște pe cei doi de acolo.

d) Deși este mică, Diana poate cânta melodii grele.

e) Pentru mâine avem de învățat complementul direct.

f) Dorina n-a făcut nimic la testul de matematică.

g) Pe aceia i-am văzut mai devreme.

h) Aud cântând în pădure.

i) Pentru că e bătrân, bunicul nu mai are ținere de minte.

Test

de verificare a exprimării corecte

Lucrați în caiet!

1. Indicați varianta corectă.

„I-am dat colegei tema la română.“

- A) aceleea B) aceea C) aceleia D) aceea E) acelea

2. Completați cu varianta corectă:

„Maria, ție îți va veni rândul să te bucuri la fel.“

- A) însuși B) însăși C) înseși D) însei E) însăi

3. Indicați forma corectă a numeralului:

- A) optisprezece
B) optsprezece
C) optusprezece
D) optăsprezece
E) optîsprezece

4. Care dintre următoarele serii are adjective cu trei forme flexionare?

- A) dulce, tare, verde
B) silitor, nou, roșu
C) acru, blând, milos
D) mov, gri, ditamai
E) bun, vechi, înflorit

5. Indicați pluralul corect al următoarelor adjective: confuz, scund, viteaz.

- A) confuji, scunji, viteji
B) confuzi, scunzi, viteazi
C) confuzi, scunzi, viteji
D) confuji, scunzi, viteji
E) confuzi, scunji, viteji

6. Indicați enunțul corect exprimat:

- A) A fost grozav de extraordinar.
- B) S-a adunat grozav de multă lume.
- C) A ajuns la cel mai grozav de superior nivel.
- D) Cel mai fundamental e să nu uiți formulele.
- E) Ileana are o rochie grozav de splendidă.

7. Indicați enunțul corect exprimat:

- A) Am primit 20 lei noi.
- B) Doi și cu doi face patru.
- C) Pe douăzeci și una mai mergem la teatru.
- D) Alina este în clasa întâia.
- E) Am plecat de la școală la ora doisprezece.

8. Indicați varianta corectă de completare a spațiului punctat:

A răspuns fiecare, și a fost notat.

- A) câte o dată
- B) câte o dată
- C) câteodată
- D) câtodată
- E) câțiodată

9. Indicați enunțul corect:

- A) Ai fost șters după listă.
- B) Păpușa după raft este de porțelan.
- C) După furtună, vine soarele.
- D) Dupe mine, intră el.
- E) Îl cunoșteam după atunci, și-mi era simpatic.

10. Indicați enunțul corect exprimat:

- A) Mai sunt decât trei minute.
- B) Mai a fost vreodată pe aici?
- C) Alin cam ar fi plecat, dar îi era teamă.
- D) Ar mai veni și altă dată.
- E) Noii veniți se simțeau stingheri.

CUPRINS

Cuvânt înainte – Mihaela Bucin	5
Gheorghe Sion – Limba românească	7

LECTURI

Barbu Ștefănescu Delavrancea – Bunica	9
Ana Blandiana – Părinții	15
Silvia Kerim – Câinele	18
Grigore Alexandrescu – Câinele soldatului	21
Ion Creangă – La cireșe	24
Mihai Eminescu – Fiind băiet păduri cutreieram	30
Lucian Blaga – Hronicul și cântecul vârstelor	33
Ion Luca Caragiale – Vizită	37

LECTURI, LECȚII DE LIMBĂ, COMUNICARE ȘI CULTURĂ

Lectură: George Topârceanu – Rapsodii de toamnă	41
Compunere: Compunere după tabloul Alegoria toamnei	45
Cultură și civilizație: Compozitorul Franz Liszt și muzica românească	46
Lectură: Despre fericire	50
Compunere: Pilda celor doi fii chemați să lucreze via tatălui	54
Cultură și civilizație: Cele trei Crișuri, între legendă și adevăr	56
Lectură: Alexandru Mitru – Dovleacul și vița	59
Compunere: Alimentația sănătoasă – un deziderat al omului modern	62
Cultură și civilizație: Să îngrijim lumea în care trăim!	65
Lectură: Alexandru Vlahuță – Pe Valea Prahovei: Predeal, Azuga, Bușteni, Sinaia	69
Compunere: Ilustrarea unui proverb „Omul sfințește locul!”	73
Cultură și civilizație: Stațiuni turistice pe Valea Prahovei	74

Lectură: Călin Gruia – Izvorul fermecat	77
Compunere: Repovestire după ilustrații „Sarea în bucate”	82
Cultură și civilizație: Izvoarele fermecate de la Giula	85
Lectură: Emil Gârleanu – Când stăpânul nu-i acasă!	89
Compunere: Compunere după un plan de idei	94
Cultură și civilizație: Nicolae Bălcescu	96
Lectură: George Coșbuc – Vestitorii primăverii	100
Compunere: Realizarea unor texte nonliterare	103
Cultură și civilizație: O pasăre care se întoarce la noi în fiecare primăvară: barza	108
Lectură: Ion Agârbiceanu – Cosașii	112
Compunere: Compunere cu expresii și sintagme date	117
Cultură și civilizație: Vechi obiceiuri populare de la Chitighaz – Păpâruga	123
NOȚIUNI DE GRAMATICĂ	
Importanța accentului în limba română	127
Părțile de vorbire (recapitulare)	129
Sintaxa propoziției. Propoziția simplă. Propoziția dezvoltată	137
Părțile de propoziție: Subiectul, Predicatul, Atributul, Complementul	139
Test de verificare a exprimării corecte	147

ISBN 978-615-5239-85-4

Croatica Nonprofit Kft. (CT-4127)

Felelős kiadó: Horváth Csaba ügyvezető igazgató

Tördelőszerkesztő: Monoki Béni

Terjedelem: 13,58 (A/5) ív

A könyv tömege: 330 gramm

Tartós tankönyv – 1. kiadás

A nyomdai munkálatokat a Kiadó nyomdája végezte.